Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Извјештај о финансијској стабилности

2024

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Извјештај о финансијској стабилности за 2024. годину

ИЗДАВАЧ

Централна банка Босне и Херцеговине
Маршала Тита 25, 71000 Сарајево
Тел (387 33) 278 100
Интернет: www.cbbh.ba
E-mail: contact@cbbh.ba

За све информације контактирати:
Одјељење за финансијску стабилност

Уредништво:
др Јасмина Селимовић
мр Марко Видаковић
др Жељко Марић
др Емир Куртић
Весна Папић
Нада Мијовић
др Белма Чолаковић
мр Ервин Золић

Припрема за штампу:
Штампарија Фојница д.д.

Публиковање и умножавање у образовне и некомерцијалне сврхе је дозвољено уз обавезно навођење извора.

© Централна банка Босне и Херцеговине | сва права задржана

САДРЖАЈ

УВОД 7

ИЗВРШНИ САЖЕТАК 8

1. ТРЕНДОВИ И РИЗИЦИ ИЗ МЕЂУНАРОДНОГ ОКРУЖЕЊА 10
1.1 Трендови у међународном окружењу 10
1.2 Преглед главних ризика у ЕУ и еврозони 13
1.2.1 Ефекти на банкарски сектор 13
1.2.2 Ефекти на реални сектор 14

2. МАКРОЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ И РИЗИЦИ У БИХ 18

3. ДОМАЋИНСТВА 30

4. ПРЕДУЗЕЋА 36

5. ФИНАНСИЈСКИ ПОСРЕДНИЦИ 43
5.1 Банкарски сектор 43
5.1.1. Кључна кретања у банкарском сектору 43
5.1.2. Отпорност банкарског сектора на ризике и тестови на стрес 49
5.2 Небанкарски финансијски сектор 59

6. ФИНАНСИЈСКА ИНФРАСТРУКТУРА 63
6.1 Платни системи 63
6.2 Регулаторни оквир 64

Статистички додатак 67

СПИСАК ГРАФИКОНА

Графикон 1.1: Кретање референтних каматних стопа водећих централних банака 12
Графикон 1.2: Цијене хране и нафте 12
Графикон 1.3: Цијена злата и курс EUR/USD 13
Графикон 1.4: Кретање цијена дионица банака мајки домаћих банака 14
Графикон 1.5: Принос десетогодишњих државних обвезница 15
Графикон 1.6: Кретање главних тржишних индекса 16
Графикон 1.7: Извоз БиХ у земље главне трговинске партнере 16
Графикон 2.1: БДП БиХ (годишња промјена и допринос расту по категоријама) 18
Графикон 2.2: БДП, извоз роба и индустријска производња (% годишње промјене) 19
Графикон 2.3: Инфлација у БиХ и доприноси главних компоненти 21
Графикон 2.4: Запосленост по секторима 22
Графикон 2.5: Структура текућег рачуна БиХ 25
Графикон 2.6: Финансирање дефицита текућег рачуна 25
Графикон 2.7: Јавни дуг и салдо опште владе 25
Графикон 3.1: Задуженост становништва према финансијским институцијама 30
Графикон 3.2: Задуженост становништва према институцијама и типу задужења, 2024 30
Графикон 3.3: Кредити становништву по намјени и кредитни раст 31
Графикон 3.4: Новоодобрени кредити становништву 31
Графикон 3.5: Валутна структура кредита становништву 32
Графикон 3.6: Неквалитетни кредити у сектору становништва по категоријама 33
Графикон 3.7: Неквалитетни у укупним кредитима становништву, по банкама 33
Графикон 3.8: Новоодобрени кредити и просјечне пондерисане каматне стопе 33
Графикон 3.9: Новоодобрени кредити према периоду фиксације каматне стопе 33
Графикон 3.10: Депозити становништва по рочности 34
Графикон 3.11: Орочени депозити становништва и каматне стопе на депозите 34
Графикон 4.1: Потраживања од предузећа према типу задужења на крају 2024. 36
Графикон 4.2: Годишње промјене потраживања од предузећа према одабраним дјелатностима 37
Графикон 4.3: Спољна задуженост нефинансијских предузећа 38
Графикон 4.4: Просјечна задуженост предузећа по одабраним дјелатностима у 2023. и 2024. години 38
Графикон 4.5: Учешће неквалитетних у укупним кредитима, по дјелатностима 39
Графикон 4.6: Учешће капитала у пасиви предузећа у одабраним дјелатностима 40
Графикон 4.7: Каматне стопе на кредите предузећима, по банкама 41
Графикон 4.8: Новоодобрени кредити према периоду фиксације каматне стопе 41
Графикон 5.1: Актива и кредити у процентима БДП-а 44
Графикон 5.2: Промјене најважнијих ставки биланса банкарског сектора 44
Графикон 5.3: Актива банкарског сектора 44
Графикон 5.4: Просјечне каматне стопе на новоодобрене кредите 45
Графикон 5.5: Кретање ЕУРИБОРА-а и каматних стопа БиХ 46
Графикон 5.6: Процјена финансијског циклуса за БиХ 46
Графикон 5.7: Секторска структура депозита резидената 48
Графикон 5.8: Структура укупних депозита по преосталој рочности 48
Графикон 5.9: Дијаграм индикатора финансијског здравља банкарског сектора 49
Графикон 5.10а: Реални раст БДП-а 50
Графикон 5.10б: Стопа инфлације 50
Графикон 5.11: Стопа адекватности капитала у основном и два екстремна сценарија и минимални регулаторни захтјеви 52
Графикон 5.12: Утицај појединачних позиција на CAR у оба екстремна сценарија 52
Графикон 5.13: Квалитет кредитног портфеља 55
Графикон 5.14: Стопа дифолта у сектору предузећа, по банкама у 2024. години 55
Графикон 5.15: Кредити у нивоу кредитног ризика 2 и учешће S2 и S3 у укупним кредитима 55
Графикон 5.16: Стопа дифолта у сектору становништва, по банкама у 2024. години 56
Графикон 5.17: Добит банкарског сектора 56
Графикон 5.18: Индикатори профитабилности 57
Графикон 5.19: Индикатори ликвидности 57
Графикон 5.20: Основи LCR компоненте, Q4 2024. 58
Графикон 5.21: Ликивидна актива за банкарски сектор 58
Графикон 5.22: Коефицијент покрића ликвидности (LCR) за банкарски сектор 59
Графикон 5.23: Укупне потребе банака за додатним ликвидним средствима у Сценарију 3 59

ТЕКСТНИ ОКВИР

Текстни оквир 1: Оцјена главних макрофинансијских ризика по финансијску стабилност 19
Текстни оквир 2: Тржиште некретнина 22
Текстни оквир 3: Потенцијални ефекти повећања минималне плате на пословање предузећа у БиХ 26
Текстни оквир 4: Надоградња оквира за тестирање на стрес – тржишни ризик 52
Текстни оквир 5: Појам, значење и методологија за утврђивање системски значајних банака 65

СПИСАК ТАБЕЛА

Табела 1.1: Реални БДП, годишња стопа раста 10
Табела 2.1: Потраживања комерцијалних банака од сектора владе 28
Табела 2.2: Индикатори ризика фискалне одрживости 28
Табела 3.1: Потраживања од становништва, картице 31
Табела 3.2: Кредити становништву, рочна и валутна структура 32
Табела 4.1: Кредити предузећима, рочна и валутна структура остатка дуга 38
Табела 4.2: Пословни приходи предузећа, по дјелатностима 40
Табела 5.1: Вриједност имовине финансијских посредника 43
Табела 5.2: Главне претпоставке у основном и ектремним сценаријима 50
Табела 5.3: Калибрација сценарија у стрес-тесту ликвидности 58
Табела 5.4: Поједностављени биланс стања микрокредитних организација 60
Табела 6.1: Трансакције у међубанкарском платном промету 63
Табела 6.2: Концентрација трансакција у међубанкарском платном промету (HHI) 63

СТАТИСТИЧКИ ДОДАТАК

Табела A1: Индекс цијена некретнина 68
Табела A2: Индикатори финансијског здравља 70
Табела A3: Преглед укупне имовине, кредита, депозита и финансијског резултата банака у БиХ, 31. 12. 2024. године 71
Табела A4: Статусне промјене у банкама у периоду од 2001. до 2024. године 72

ЗЕМЉЕ

BE	Белгија
BG	Бугарска
CY	Кипар
DE	Њемачка
ES	Шпанија
FR	Француска
GR	Грчка
HR	Хрватска
IE	Ирска
IT	Италија
PT	Португалија
SI	Словенија
SK	Словачка
TR	Турска

СКРАЋЕНИЦЕ

АБРС	Агенција за банкарство Републике Српске
АОД	Агенција за осигурање депозита
БДП	Бруто домаћи производ
БХАС	Агенција за статистику БиХ
БиХ	Босна и Херцеговина
ВЕО	Централна банка Енглеске
ВОЈ	Централна банка Јапана
BLSE	Бањалучка берза
CAC 40	Индекс француске берзе (Cotation Assistée en Continu)
CAR	Стопа адекватности капитала (Capital Adequacy Ratio)
ЦББиХ	Централна банка Босне и Херцеговине
CET 1	Основни капитал првог реда (Common Equity Tier 1)
CHF	Швајцарски франак
CPI	Индекс потрошачких цијена
ЦРК	Централни регистар кредита
DAX	Индекс на берзи хартија од вриједности у Франкфурту (Deutscher Aktien Index)
д.с.	Десна скала
ЕБА	Европска банкарска агенција (European Banking Authority)
ЕЦБ	Европска централна банка
ЕУ	Европска унија
EUR	Евро
ЕУРИБОР	Референтна каматна стопа која се утврђује на европском међубанкарском тржишту (engl. Euro Interbank Offered Rate)
ФБА	Агенција за банкарство Федерације Босне и Херцеговине
ФБиХ	Федерација Босне и Херцеговине
FED	Систем федералних резерви
FTSE	Индекс лондонске берзе (Finansial Times Stock Exchange)
GBP	Британска фунта
HHI	Herfindahl–Hirschman Indeks
ЈРТР	Јединствени регистар трансакционих рачуна
КМ	Конвертибилна марка
л.с.	Лијева скала
МФТ БиХ	Министарство финансија и трезора БиХ
МКО	Микрокредитне организације
ММФ	Међународни монетарни фонд
NPL	Неквалитетни кредити (Nonperforming loans)
OPEC	Организација земаља извозница нафте
ROAA	Повратна просјечну активу (Return on Average Assets)
ROAE	Повратна просјечни капитал (Return on Average Equity)
РС	Република Српска
RTGS	Бруто поравнање у реалном времену (Real Time Gross Settlement)
RSTF	Референтна стопа просјечног пондерисаног трошка финансирања банака
S&P	Standard & Poor's
САД	Сједињене Америчке Државе
SASE	Сарајевска берза
СТО	Свјетска трговинска организација
USD	Амерички долар
WEO	Свјетски економски преглед (World Economic Outlook)
WTI	Цијена брент нафте на америчком тржишту - West Texas Intermediate

УВОД

Под финансијском стабилношћу ЦББиХ подразумијева стање у којем финансијски систем може да апсорбује шокове без значајних поремећаја у свом тренутном и будућем функционисању и чије функционисање нема негативне утицаје на економију.

Мандат ЦББиХ за праћење стабилности финансијског система индиректно произлази из Закона о ЦББиХ. ЦББиХ има активну улогу у развоју и имплементацији политике стабилности и одрживог економског раста БиХ, кроз осигурање стабилности домаће валуте и укупне финансијске и економске стабилности у земљи. Један од основних задатака ЦББиХ је успостављање и одржавање одговарајућих платних и обрачунских система као дијела финансијске инфраструктуре. ЦББиХ доприноси очувању финансијске стабилности кроз законом утврђену надлежност координације дјелатности ентитетских агенција за банкарство. ЦББиХ, у складу с одлуком Управног одбора, учествује у раду међународних организација које раде на учвршћивању финансијске и економске стабилности кроз међународну монетарну сарадњу. Активности ЦББиХ на пољу праћења стабилности финансијског система обухватају и специјализовану комуникацију с релевантним међународним и домаћим институцијама којом се обезбјеђује континуитет процеса праћења системских ризика. Допринос очувању финансијске стабилности ЦББиХ даје у оквиру чланства у Сталном комитету за финансијску стабилност БиХ.

Публиковањем Извјештаја о финансијској стабилности ЦББиХ настоји да допринесе финансијској стабилности у БиХ кроз:

- унапређење разумијевања и подстицање дијалога о ризицима за финансијске посреднике у макроекономском окружењу;
- упозоравање финансијских институција и других учесника на тржишту на могући колективни утицај њихових појединачних акција;
- стварање консензуса о финансијској стабилности и побољшање финансијске инфраструктуре.

Иако је фокус овог извјештаја на догађајима из 2024. године, његов обухват је проширен и на најважнија дешавања из прве половине 2025. године, у складу с доступним подацима у вријеме израде. Извјештај о финансијској стабилности за 2024. годину је организован по поглављима како слиједи.

У извршном резимеу су наглашени најважнији ризици по стабилност финансијског система. У првом поглављу су представљени главни трендови и ризици из међународног окружења.

У склопу овог поглавља посебно су издвојени главни ризици из ЕУ и зоне евра, те су описани њихови ефекти на банкарски сектор и реалну економију овог географског подручја, с фокусом на ризике који могу имати утицај на банкарски сектор и реалну економију БиХ. Друго поглавље даје преглед трендова и потенцијалних ризика из домаћег окружења који се одражавају на функционисање финансијског система у БиХ, укључујући и преглед главних трендова и ризика који долазе из фискалног сектора. Треће поглавље илуструје ефекте ризика идентификоване у претходним поглављима на потраживања од становништва. Фокус четвртог поглавља су ефекти идентификованих ризика на сектор правних лица. У петом поглављу се оцјењују ефекти ризика на стабилност финансијског сектора, с фокусом на банкарски сектор. Шесто поглавље илуструје основне трендове у финансијској инфраструктури: платним системима и регулаторном оквиру. Извјештај о финансијској стабилности за 2024. годину садржи пет текстних оквира: Оцјена главних макрофинансијских ризика по финансијску стабилност, Тржиште некретнина, Потенцијални ефекти повећања минималне плате на пословање предузећа у БиХ, Процјена отпорности банкарског сектора на тржишни ризик, те Појам, значење и методологија за утврђивање системски значајних банака.

На крају, потребно је нагласити да се овај Извјештај бави искључиво питањима од значаја за системски ризик, јер је надзор пословања финансијских посредника, у складу с важећим законима у БиХ, задатак надлежних супервизора за финансијски сектор. Његов основни циљ је да укаже на ризике који долазе из финансијског система, као и макроекономског окружења, те процијени способност система да апсорбује те шокове.

ИЗВРШНИ САЖЕТАК

Након умјереног раста у 2024. години, глобални изгледи су се погоршали у 2025. години због заоштравања трговинских политика, посебно од стране САД-а, те појачане фискалне неизвјесности. Ризици по глобалну финансијску стабилност су повећани током 2025. године услијед раста геополитичких напетости, протекционистичких трговинских мјера и повећане економске фрагментације. Финансијска тржишта обиљежава изражена волатилност, посебно на тржиштима енергената и валута, док раст цијене злата указује на повећану потражњу за сигурном имовином. У зони евра је настављен слаб економски опоравак, уз трајне слабости у приватној потрошњи и инвестицијама, те спору дезинфлацију, посебно у сектору услуга. У таквом окружењу, кључни ризици за глобалну и европску финансијску стабилност остају геополитичка неизвјесност, ограничен фискални простор и структурне слабости.

На домаћем плану, ризици из макроекономског окружења су се смањили, понајвише захваљујући успоравању инфлације, која се током 2024. године приближила историјском просјеку. Раст реалних нето плата и смањење незапослености допринијели су јачању личне потрошње и убрзању економске активности. Тржиште некретнина обиљежава снажан раст цијена у посљедње три године, док је изложеност банака овом сегменту благо повећана, али још увијек не представља системски ризик. С друге стране, уочено је погоршање спољнотрговинског салда и повећана платнобилансна рањивост БиХ. Фискална позиција благо је ослабљена због раста фискалног дефицита и учешћа јавног дуга, али фискални ризици остају под контролом.

Због слабљења инфлације и раста реалних доходака, домаћинства су повећала потрошњу и задуженост, уз задржавање доминантне оријентације према комерцијалним банкама. Раст кредитне активности у сегментима опште потрошње и стамбених кредита био је праћен даљним смањењем учешћа неквалитетних кредита. Ипак, сегмент становништва с нижом способношћу отплате биљежи раст кредита у другом нивоу кредитног ризика. Тренд смањења изложености становништва према варијабилним каматним стопама се наставља, а укупни депозити становништва, нарочито дугорочни орочени депозити, додатно су порасли.

У сектору нефинансијских предузећа забиљежен је раст укупне задужености, како према домаћим, тако и према иностраним финансијским изворима, при чему спољна задуженост преузима све веће учешће у укупним обавезама предузећа. Услови финансирања су и даље повољни захваљујући стабилним каматним стопама и доступности кредитне подршке банака.

Предузећа су се, ради смањења изложености каматном ризику, све више оријентисала на задужење уз фиксне каматне стопе. Захваљујући расту пословних прихода и задовољавајућој капитализованости, сектор предузећа је успјешно апсорбирао шокове у 2024. години. Ипак, изазови у 2025. години укључују слабљење спољне потражње, могући пораст инфлације, раст трошкова због енергетске транзиције те увођење карбонских такси на извоз у ЕУ.

Банкарски сектор БиХ остао је стабилан и ликвидан у 2024. години, задржавајући позитивне трендове у капитализованости, квалитету активе и профитабилности. Снажан раст кредитирања приватног сектора довео је до смањења негативног јаза између кредита и БДП-а и подржао опоравак финансијског циклуса. Референтне каматне стопе банака остале су на ниским нивоима, док у структури извора средстава и даље доминирају депозити по виђењу. Иако је кредитни ризик сектора становништва углавном амортизован растом реалних плата, раст ненамјенских кредита носи потенцијалне ризике. С друге стране, сектору предузећа пријети већи притисак на уредно сервисирање обавеза. Потенцијално погоршање квалитета активе и раст каматног ризика могу негативно утицати на профитабилност. Ипак, резултати стрес-тестова показују високу отпорност сектора, која ће бити додатно ојачана увођењем заштитног капиталног слоја за системски значајне банке током 2025. године.

Упркос расту билансне суме сектора небанкарских финансијских институција, њихова укупна улога и значај остају ограничени. Доминација банкарског сектора остаје изражена, без већег напретка у развоју тржишта капитала и небанкарских посредника. Микрокредитни сектор биљежи раст активе, али уз скроман напредак у профитабилности. Лизинг сектор је забиљежио раст добити, док сектор осигурања, као најзначајнији дио небанкарског система, биљежи стабилан раст премија. Промет на домаћим берзама је благо порастао, уз доминацију емисија ентитетских дужничких хартија од вриједности.

Централна банка БиХ је у 2024. години извршавала своју законску обавезу одржавања одговарајућих платних система. Платни промет се одвијао несметано кроз системе жироклиринга и бруто поравнања у реалном времену (RTGS). Одржавани су Централни регистар кредита (ЦРК) и Јединствени регистар рачуна пословних субјеката (ЈРРПС), а реализација трансакција путем међународног клиринга плаћања с иностранством се одвијала несметано.

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ТРЕНДОВИ И РИЗИЦИ ИЗ МЕЂУНАРОДНОГ ОКРУЖЕЊА

1. ТРЕНДОВИ И РИЗИЦИ ИЗ МЕЂУНАРОДНОГ ОКРУЖЕЊА

Услови за глобалну финансијску стабилност погоршани су током 2025. године, услијед раста геополитичких тензија, протекционистичких мјера и појачане економске фрагментације. Након умјереног раста током 2024. године, глобални изгледи су погоршани због заоштравања трговинских политика, посебно од стране САД-а, те растуће неизвјесности у погледу фискалне одрживости. Цијене енергената и девизна тржишта су остали волатилни, а раст цијене злата указује на појачану потражњу за сигурном имовином. У зони евра је забиљежен слаб опоравак, уз трајне слабости у приватној потрошњи и инвестицијама. Инфлација је биљежила силазни тренд, али је инфлација у услужном сектору остала повишена. Геополитичка неизвјесност, уз структурне слабости и ограничен фискални простор, представљају кључне изворе ризика за финансијску стабилност. Банкарски сектор зоне евра остварио је снажну профитабилност у претходном периоду, али су забиљежени сигнали погоршања квалитета активе, посебно у сегментима комерцијалних некретнина и малих и средњих предузећа. Каматне марже су се стабилизовале, док је потражња за кредитима ослабљена услијед строжијих кредитних стандарда и смањених очекивања раста. Централне банке водећих економија започеле су циклус ублажавања монетарне политике као одговор на смиривање инфлације. Финансијска тржишта остају осјетљива на изненадне шокове, док апрецијација евра и корекције цијена ризичне имовине рефлектују повећану аверзију према ризику.

1.1. Трендови у међународном окружењу

Глобална економија забиљежила је раст од 3,3% у 2024. години, при чему су развијене земље биљежиле раст од 1,8%, док је у групи земаља у развоју забиљежен нешто јачи раст који је износио 4,3% (Табела 1.1). Инфлација је биљежила постепени, али неравномјеран пад према циљаним нивоима централних банака. Тржишта рада су се нормализовала, а стопе незапослености и слободних радних мјеста вратиле су се на претпандемијске нивое. Економски раст је у посљедњих неколико година износио око 3%, а глобална производња се приближила потенцијалу. Међутим, током 2025. године, економски индикатори су показали значајан пад глобалних економских изгледа. Растућа неизвјесност у вези с економским политикама САД-а и трговинским ограничењима изазвала је знатно погоршање индикатора пословног и потрошачког повјерења. Најновије прогнозе ММФ-а (Табела 1.1) указују на широко распрострањено успоравање економске активности у већини земаља. Изгледи за САД и Кину су негативно погођени ескалацијом царина, док су пројекције раста ревидиране наниже и за еурозону.

Прогноза благог раста БДП-а за зону евра заснована је на доприносу услуга и приватне потрошње, те очекиване фискалне експанзије у Њемачкој. Према пројекцијама ММФ-а из априла 2025. године, у текућој години се очекује успоравање раста глобалне економије по стопи од 2,8%.

Табела 1.1: Реални БДП, годишња стопа раста

	Реални БДП, годишња стопа раста					Промјена у односу на пројекцију из октобра 2024.
	2022.	**2023.**	**2024.**	**2025.**	**2026.**	**2025.**
Свијет	**3,6**	**3,5**	**3,3**	**2,8**	**3,0**	**-0,2**
Развијене економије	2,9	1,7	1,8	1,4	1,5	-0,3
САД	2,5	2,9	2,8	1,8	1,7	-0,5
Зона евра	3,5	0,4	0,9	0,8	1,2	0,0
Велика Британија	4,8	0,4	1,1	1,1	1,4	-0,1
Јапан	0,9	1,5	0,1	0,6	0,6	-0,5
Земље у развоју и тржишта у настајању	4,1	4,7	4,3	3,7	3,9	-0,3
Русија	-1,4	4,1	4,1	1,5	0,9	-0,4
Кина	3,1	5,4	5,0	4,0	4,0	-0,5
Европске земље у развоју и тржишта у настајању	0,5	3,6	3,4	2,1	2,1	-0,1
Главни спољнотрговински партнери						
Њемачка	1,4	-0,3	-0,2	0,0	0,9	0,1
Хрватска	7,3	3,3	3,8	3,1	2,7	-0,2
Србија	2,6	3,8	3,9	3,5	4,2	0,1
Италија	4,8	0,7	0,7	0,4	0,8	0,0
Словенија	2,7	2,1	1,6	1,8	2,4	-0,2
Аустрија	5,3	-1,0	-1,2	-0,3	0,8	-0,3
Црна Гора	6,4	6,3	3,0	3,2	3,2	-0,5

Извор: World Economic Outlook, IMF, Април 2025, ЦББиХ

Америчка економија је у 2024. години забиљежила изненађујуће снажан економски раст који је на годишњем нивоу износио 2,8%, првенствено захваљујући јакој приватној потрошњи у контексту постепене нормализације тржишта рада. Потрошња је подстакнута порастом реалног дохотка, а доминирала су домаћинства с високим приходима, која су остварила пораст богатства уз више камате, дивиденде и приходе од имовине. Сектори осјетљиви на промјене каматних стопа и даље су се суочавали с изазовима, али су се почели стабилизирати како су каматне стопе досезале врхунац. Упркос високим трошковима задуживања, пословне инвестиције су подстакнуте снажним корпоративним билансима. Технолошке компаније су посебно убрзале инвестиције услијед утрке у умјетној интелигенцији.

Након пада током другог и трећег квартала 2024. године, инфлација изражена индексом потрошачких цијена (CPI) поновно је почела расти крајем године. Такође, мјера инфлације дефлатор издатака за личну потрошњу је у децембру износила 2,5% на годишњем нивоу, што је удаљавање од FED-овог циљаног нивоа инфлације од 2%.

У 2025. години, америчка администрација је донијела низ одлука о економски утицајним политикама, од којих најснажније реперкусије имају промјене у спољнотрговинској политици. САД су више пута најавиле повећање царина за главне трговинске партнере и критичне секторе. Почетком фебруара 2025. године САД су увеле посебне царине за производе од алуминијума и челика, те најавиле посебне царине на аутомобиле и ауто-дијелове (25%). Истовремено, уведене су и посебне царине на увоз из Кине, Канаде и Мексика. Трговински рат је додатно ескалирао 2. априла увођењем стратегије тзв. реципрочних царина с основном стопом на увоз од 10% и вишим стопама за одређене земље. Тако су царине на увоз производа из Кине средином априла досегле ниво од 145%. Потом је током маја најављено привремено деведесетодневно смањење царина на кинеску робу, чиме су царинске стопе снижене с нивоа од 145% на 30%, док је Кина узвратила смањењем царина на амерички извоз са 125% на 10%. Истовремено, уведен је широки оквир за трговински споразум између САД-а и Велике Британије, што сигнализује напоре за диверзификацију трговинских партнерстава због нестабилног геополитичког окружења. Комбинација ових мјера и противмјера подигла је америчке и глобалне царинске стопе на стогодишњи максимум. Неизвјесност у погледу политике, посебно у САД-у, остаје висока иако су се финансијска тржишта брзо опоравила од значајних шокова изазваних протекционистичком политиком. Изгледе за америчку економију је додатно погоршало снижавање кредитног рејтинга САД-а[1], до којег је дошло због пораста јавног дуга САД-а услијед континуираних фискалних дефицита. Према посљедњим пројекцијама ММФ-а из априла 2025. године стопа раста БДП-а САД-а за 2025. годину је значајно ревидирана наниже.

Након стагнације, економија ЕУ је забиљежила скроман раст током 2024. године, у условима даљњег смањивања инфлаторних притисака, те захваљујући опоравку спољне потражње и извоза. Упркос расту реалних прихода, приватна потрошња се споро повећавала, док су предузећа била мање спремна да инвестирају услијед смањења профитних маржи и негативног пословног расположења. Економија ЕУ је у 2024. години забиљежила скроман раст од 0,8% на годишњем нивоу. БДП је растао стопама од 0,1% до 0,4% из квартала у квартал током 2024. године. Дошло је до смањења пројекција раста зоне евра за 2025. годину, што указује да би темпо опоравка могао бити спорији него што се очекивало. Појачана геополитичка и макрофинансијска неизвјесност довела је и до епизода нестабилности финансијских тржишта у априлу и мају 2025. године, а наставак геополитичких тензија могао би довести до шокова на страни понуде, инфлације и даљних геоекономских фрагментација. С друге стране, планирано повећање потрошње на одбрану у ЕУ могло би позитивно утицати на економски раст уколико потрошња буде усмјерена на продуктивне инвестиције у европске капацитете одбрамбене индустрије и истраживање и развој. Најављени "План за поновно наоружање Европе/ Спремност 2030" Европске комисије има за циљ јачање националне безбједности широм Европе и укључује повећано јавно финансирање одбране на националном нивоу, омогућавајући државама чланицама да брзо дјелују.

Највећа економија зоне евра, Њемачка је другу годину заредом забиљежила пад економске активности (-0,2%), услијед слабе домаће и стране потражње за индустријским производима, у комбинацији с високом неизвјесношћу која оптерећује потрошњу и инвестиције. Осим тога, грађевински сектор је био суочен с недостатком радне снаге и слабом домаћом потражњом. Стопа штедње је порасла, док је кредитна активност била пригушена (забиљежила незнатан раст), стога приватна потрошња није подржала економски раст, упркос повећању реалног расположивог дохотка. Њемачка је у марту 2025. године усвојила амандман на устав, који ће омогућити да потрошња за одбрану премаши 1% БДП-а, без горње границе, као и стварање посебног фонда од 500 милијарди евра за инвестирање у инфраструктуру у наредних дванаест година, од чега је 100 милијарди евра намијењено за фонд за климатску транзицију. Овим законом је такође повећан лимит задуживања за покрајинске владе с 0% на 0,35% БДП-а. Очекује се да ће фискална експанзија имати позитиван утицај на раст њемачке економије у наредном периоду.

Водеће централне банке су током 2024. године почеле да снижавају референтне каматне стопе, као одговор на постепено смањење инфлације (Графикон 1.1). Банка Енглеске је, након низа узастопних повећања референтне каматне стопе у 2023. години, прву половину 2024. године задржала референтну каматну стопу непромијењеном на нивоу од 5,25%, након чега је услиједило смањење референтне каматне стопе два пута до краја године. У првој половини 2025. године, каматна стопа је снижена још два пута, на ниво од 4,25%.

Након периода повећања референтних каматних стопа од марта 2022. до јула 2023. године с циљем обуздавања инфлације, FED је до септембра 2024. године задржао референтне стопе непромијењенима, на нивоу од 5,25-5,5%, након чега је услиједило узастопно смањење референтних каматних стопа до краја године до нивоа од 4,25-4,50%, који је задржан и у првој половини 2025. године. Званичници FED-а су проценили да су најављена повећања царина била знатно већа и опсежнија него што се очекивало, те су истакли повећану неизвјесност у вези са смјером трговинске политике и обимом и трајањем економских ефеката те политике, што додатно усложњава услове у којима се проводи монетарна политика. Упркос повећаним ризицима од раста незапослености, слабљења економског раста и додатног раста инфлације, званичници FED-а су заузели став да сачекају с одлуком у погледу промјене референтних каматних стопа.

[1] *Рејтинг агенција Moody's је у мају 2025. године снизила дугорочни суверени кредитни рејтинг Сједињених Америчких Држава са Ааа на Аа1 и промијенила изгледе с негативних на стабилне.*

У условима постепеног смањења инфлације, Управни одбор ЕЦБ је три пута смањио кључне каматне стопе у другој половини 2024. године. Ове одлуке су засноване на ажурираној процјени инфлационих изгледа, инфлационе динамике и снаге трансмисије монетарне политике. Такође, програм куповине имовине (Asset Purchasing Programme) се смањује предвидљивим темпом, те је и пандемијски програм хитне куповине смањиван за 7,5 милијарди евра мјесечно у другој половини 2024. године, док је реинвестирање у оквиру PEPP-а потпуно обустављено од 18. децембра 2024. Дакле, ЕЦБ је у јуну 2024. године започела са смањивањем референтних каматних стопа, смањивши стопу на депозите за укупно 200 базних поена до нивоа од 2% (закључно са сједницом из јуна 2025. године).

Графикон 1.1: Кретање референтних каматних стопа водећих централних банака

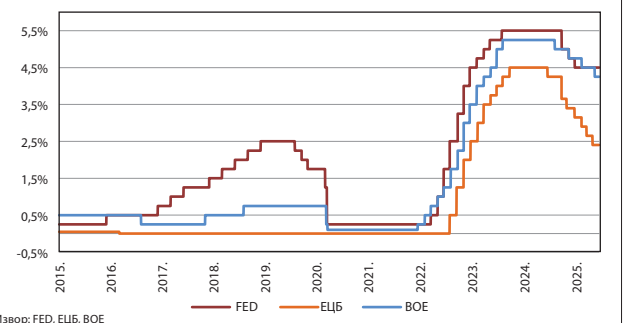

Извор: FED, ЕЦБ, BOE
Напомена: На графикону је приказана горња граница интервала референтне каматне стопе FED-а; На графикону је приказана стопа на главне операције рефинансирања ЕЦБ-а;
Свјетска здравствена организација прогласила је пандемију корона вируса у марту 2020. године;
Банка Енглеске је у децембру 2021. године прва од кључних централних банака подигла референтну каматну стопу.

Графикон 1.2: Цијене хране и нафте

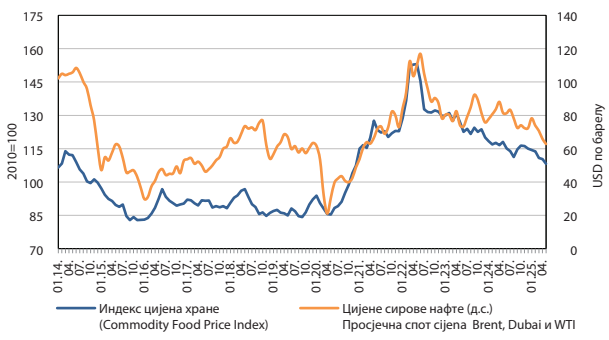

Извор: Свјетска банка

Цијена нафте је забиљежила пад од око 3% током 2024. године, те је била под утицајем два главна супротстављена фактора: геополитичких тензија везаних за сукобе на Блиском истоку и у Украјини и забринутости због успоравања потражње у Кини, другој по величини свјетској економији. Смањење производње нафте OPEC+ земаља помогло је у подизању цијене сирове нафте типа Брент у прва четири мјесеца 2024. године. Спот цијена Брента достигла је врхунац од 93 долара по барелу у априлу 2024. године, услијед забринутости да би тензије између Ирана и Израела могле ескалирати у шири сукоб и пореметити глобалне испоруке нафте. OPEC+ је најавио вишеструко одгађање повећања производње у 2024. години. Међутим, настављен је раст производње у земљама које нису чланице OPEC+, надокнађујући њихово смањење производње. Слабљење глобалног економског раста и смањена потражња за горивом у Кини допринијели су силазном притиску на цијену нафте. Замјена течним природним гасом за транспорт робе и повећана употреба електричних возила у Кини су ограничили раст потрошње горива за транспорт. Као резултат надокнаде производње и слабљења потражње, цијена нафте је наставила да пада и у другој половини 2024. године, те је у просјеку износила 73 долара по барелу током четвртог квартала.

Након периода релативне стабилности, цијене нафте су од почетка априла 2025. године биле под утицајем најављених царина. Цијене референтне сирове нафте пале су на најниже нивое у четири године због наглог пораста трговинских тензија и изгледа за веће испоруке из неких земаља OPEC+. Док је увоз нафте, гаса и рафинисаних производа изузет од царина које су најавиле Сједињене Америчке Државе, забринутост да би те мјере могле подстаћи инфлацију, успорити економски раст и интензивирати трговинске спорове оптеретила је цијене нафте. Силазни тренд кретања цијена нафте је настављен све до постизања трговинског споразума САД-а с Уједињеним Краљевством 8. маја и деведесетодневног споразума с Кином 12. маја. Ипак, очекује се да ће повећана трговинска неизвјесност оптеретити свјетску економију и, посљедично, потражњу за нафтом.

Кретања на свјетским девизним тржиштима у 2024. години су била обиљежена утицајем промјене монетарне политике водећих централних банака, економским индикаторима и геополитичким догађајима. Евро је апрецирао у односу на долар до краја септембра услијед очекивања о прилагодљивијој америчкој монетарној политици. До преокрета долази у октобру, под утицајем економске слабости зоне евра и очекивања о мањем ублажавању монетарне политике САД-а због повољнијих макроекономских индикатора. Амерички долар је до краја године забиљежио апрецијацију од око 7% у односу на еуро, упркос FED-овом смањењу референтне каматне стопе. До раста вриједности долара је дошло захваљујући јачем расту америчке економије од очекиваног и већим каматним стопама у поређењу с осталим развијеним економијама. Током прве половине 2025. године, евро је биљежио постепену апрецијацију у односу на долар, што је одражавало растуће забринутости у вези с фискалном одрживошћу САД-а и обновљене трговинске тензије. Експанзивне фискалне мјере и растући буџетски дефицит у САД-у нарушили су повјерење инвеститора у амерички долар, док су нове царине и геополитичка неизвјесност додатно умањиле његову привлачност. Имовина деноминирана у америчким доларима није била безбједно уточиште, што је био случај у претходним епизодама финансијских турбуленција. Због кључне улоге америчког долара у међународној трговини и финансијским трансакцијама, оваква кретања значајно доприносе повећању неизвјесности у глобалном макрофинансијском окружењу.

Промјена у перцепцији ризика одразила се на цијену злата на свјетском тржишту. Цијена злата је у 2024. години забиљежила изразит пораст, услијед различитих фактора, као што је куповина од стране централних банака, смањење каматних стопа америчког ФЕД-а, геополитичка нестабилност у Украјини и на Блиском истоку и неизвјесност на глобалним финансијским тржиштима. Цијена LBMA злата достигла је 40 нових рекордних нивоа током 2024. године, а просјечна годишња цијена је износила 2.388 долара по унци, што је пораст од 23% у односу на просјечну цијену из 2023. године. Централне банке су наставиле да купују злато, док је потражња од стране осталих инвеститора такође порасла, јер су геополитичке тензије и економске слабости подстакле инвестирање у злато као сигурно уточиште. Обновљени трговински спорови између САД-а, Кине и ЕУ, те шпекулације на тржишту фјучерса, довели су до рекордних цијена злата у априлу 2025. године. Током маја долази до корекције цијене злата наниже услијед благог смањења геополитичких тензија, али се она и даље налази на изразито високом нивоу (Графикон 1.3).

Графикон 1.3: Цијена злата и курс EUR/USD

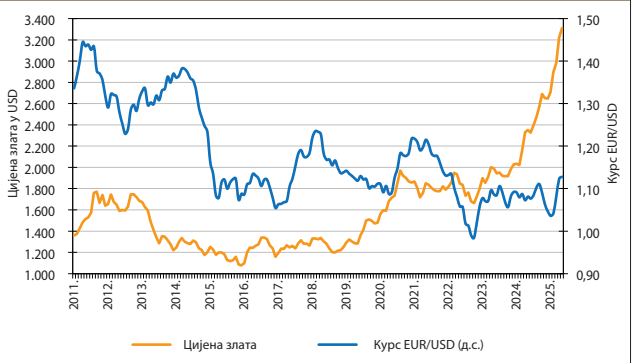

Извор: Свјетска банка, Bloomberg

1.2 Преглед главних ризика у ЕУ и зони евра

Кључни извори ризика и рањивости за финансијску стабилност зоне евра су повећана геополитичка неизвјесност, слабе фискалне основе и успорен економски раст који изазивају забринутост у вези са одрживошћу јавног дуга у неким земљама зоне евра, те кредитни ризик у појединим сегментима корпоративног сектора који може угрозити квалитет активе банака.

Геополитичка неизвјесност би могла да се материјализује у облику врло негативних учинака на економску активност и стабилност финансијских тржишта, те аверзију према ризику. Посебно су релевантне неизвјесности у вези с политикама САД-а (у трговинској и фискалној политици, финансијској регулацији и околишу), те могућа ескалација војних сукоба.

1.2.1. Ефекти на банкарски сектор

Банке зоне евра су у 2024. години остариле високу профитабилност и значајан дио добити су задржале у капиталу, што је допринијело одржавању стабилних индикатора капитализованости. Приходи европских банака надмашили су очекивања, што је довело и до повећања вриједности дионица банака. Раст је подстакнут снажним приходима од накнада, нето приходима од камата, те повећањем ефикасности пословања инвестирањем у вјештачку интелигенцију и дигиталну трансформацију. Ипак, у наредном периоду се очекује благи пад профитабилности већине банака, с обзиром на то да су слиједом пада референтних каматних стопа промјенљиве каматне стопе на кредите већ почеле да опадају. Банке очекују даљни опоравак потражње за кредитима у свим сегментима кредита, а посебно сегменту стамбених кредита. Такође очекују да ће стандарди кредитирања бити ублажени за стамбене кредите, али ће бити благо пооштрени за предузећа. Међутим, укупан пад нето прихода од камата ће вјероватно остати ограничен, јер тржишта очекују да ће каматне стопе остати знатно изнад нивоа прије циклуса повећања референтних каматних стопа, што би подржало кредитне марже. Осим тога, банке планирају да наставе с напорима да контролишу трошкове, што је већ довело до смањења омјера трошкова и прихода у посљедњих неколико година.

Квалитет активе банака у зони евра је остао на задовољавајућем нивоу, с обзиром на то да је NPL омјер близу историјски најнижег нивоа, упркос благом повећању у 2024. години, док је омјер кредита с повећаним нивоом кредитног ризика (Stage 2 кредита) углавном непромијењен у односу на претходну годину. Међутим, у сегменту кредита за комерцијалне некретнине и даље долази до погоршања квалитета имовине, иако споријим темпом него претходне године. Квалитет кредита за мала и средња предузећа се незнатно погоршао, док је квалитет потрошачких кредита такође показао благо слабљење, јер су се кашњења у отплати повећала у четвртом кварталу 2024. године, иако је омјер NPL-ова остао углавном непромијењен. Банке се суочавају с могућношћу даљнег пада квалитета активе у сегментима кредита малим и средњим предузећима и потрошачких кредита услијед слабљења економских изгледа. Растуће глобалне трговинске тензије такође би могле повећати кредитни ризик у нефинансијском сектору. Профитабилност фирми може бити негативно погођена примјеном царина у неким производним сегментима који су у великој мјери изложени трговини ван ЕУ, као што су производња аутомобила и машина. Дуготрајнији макроекономски ефекти неизвјесности трговинске политике би могли довести до погоршања квалитета банкарске имовине, иако с већим утицајем на банке са значајнијом изложеношћу секторима који су оријентисани на трговину изван ЕУ.

Кредитни рејтинзи банкарских групација које послују у БиХ су у току 2024. године потврђени, док су изгледи непромијењени или ревидирани навише. Рејтинг агенција S&P је у марту 2025. године потврдила дугорочни кредитни рејтинг Raiffeisen банке A- и промијенила изгледе с негативних на стабилне, као одраз става да је ризик од даљних финансијских губитака значајно мањи након напретка менаџмента у смањењу обима пословања руске подружнице и продаје подружнице у Бјелорусији, те оцјене да ће Raiffeisen банка продати или отписати своје учешће у руској подружници АО Raiffeisen банк у наредних 12-24 мјесеца. Рејтинг агенција S&P предвиђа да ће Raiffeisen банк групација остварити нето профит од око 3,8 милијарди евра у 2024. години, мањи од 4,5 милијарде евра остварених у 2023. години. Очекивани пад профита од око 16% првенствено се може приписати једнократним утицајима продаје бјелоруске Приорбанке д.д. и законских резервисања везаних за судску одлуку у Русији. Погоршање квалитета активе које се огледа у омјеру неквалитетне активе (NPA) од 3,1% у 2023. години и процијењених 3,6% у 2024. години, углавном је резултат изазова у Аустрији, посебно дифолта у сектору комерцијалних некретнина. Рејтинг агенција S&P је у новембру 2024. године ревидирала изгледе Erste Group Bank AG са стабилних на позитивне и потврдила дугорочне и краткорочне рејтинге A+/A-1, захваљујући јачању капиталних позиција, добром квалитету активе, те стабилним индикаторима ликвидности и финансирања.

Рејтинг агенција S&P је у априлу 2025. године повећала суверени кредитни рејтинг Италије на BBB+ са BBB захваљујући јачању спољне позиције и смањењу фискалних неравнотежа, што олакшава притисак економских неравнотежа с којима се италијанске финансијске институције суочавају. Такође је забиљежено структурно побољшање профитабилности италијанских банака, с просјечним повратом на капитал који је остао изнад цијене капитала за већину банака. Италијанске банке су забиљежиле и већу оперативну ефикасност, отпорније пословне моделе и побољшан квалитет активе. У складу с наведеном промјеном суверене кредитног рејтинга, агенција S&P је повећала дугорочни кредитни рејтинг UniCredit SpA и Intesa Sanpaolo SpA на BBB + са BBB уз позитивне и стабилне изгледе.

Цијене дионица банака зоне евра значајно су се опоравиле током циклуса монетарног пооштравања, уз повећање профитабилности, те су надмашиле тржишни раст и апсорбирале тржишна превирања из марта 2023. године. У 2024. години је настављен тренд снажног раста цијена дионица банака зоне евра на највише нивое у посљедњих неколико година услијед добрих пословних резултата остварених у овој години. Индекс Stoxx Europe 600 банака је забиљежио раст од 26%. Европском банкарском сектору помогли су високи омјери капитала и већа профитабилност, остварена захваљујући смањеним трошковима и оствареним користима од диверзификације и високих каматних стопа.

Цијене дионица банака зоне евра су почетком априла 2025. године биљежиле пад (Графикон 1.4), јер су свеобухватне царине америчке администрације изазвале страх од трговинског рата и глобалне економске рецесије. Крајем априла 2025. године цијене дионица банака су поновно биљежиле раст, услијед веома добрих података о добити оствареној у првом кварталу 2025. године. Тржишта су се стабилизовала у мају због оптимизма у погледу договора између САД-а и трговинских партнера, посебно Кине.

Графикон 1.4: Кретање цијена дионица банака мајки домаћих банака

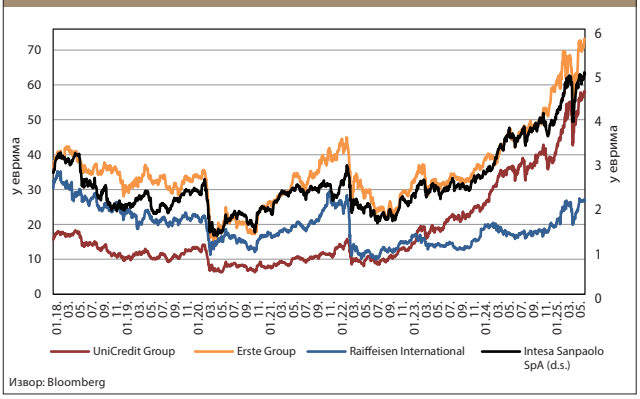

Извор: Bloomberg

1.2.2. Ефекти на реални сектор

Буџетски дефицит земаља зоне евра је у 2024. години наставио тренд пада, док је омјер буџетског дефицита и БДП-а смањен првенствено због смањења државне потрошње и благог повећања номиналног БДП-а. Учешће јавног дуга у БДП-у земаља чланица зоне евра је остало на готово истом нивоу из претходне године. Буџетски дефицит земаља зоне евра је забиљежио пад с нивоа од 3,5% БДП-а из 2023. године, на ниво од 3,1% БДП-а на крају 2024. године, док је учешће јавног дуга у БДП-у благо повећано с 87,3% БДП-а колико је износио у 2023. години, на 87,4% на крају 2024. године. Пораст инфлације и строжија монетарна политика, која је била потребна ранијих година за постизање стабилности цијена, резултирали су повећањем терета финансирања дуга у већини земаља чланица ЕУ. Уз доспијеће јавног дуга који се рефинансира по вишим каматним стопама, трошкови сервисирања јавног дуга расту, углавном у земљама у којима су потребе за краткорочним рефинансирањем веће. Висок ниво јавног дуга и растући каматни расходи смањују простор за контрацикличну економску политику. Земље с високим јавним дугом нису у могућности да покрену довољно снажне инвестиционе и подстицајне програме због све већег дужничког терета и могу чак бити принуђене да смање примарну потрошњу, што такође може имати негативан утицај на економски раст због нереализованих инвестиција јавног сектора.

Током 2024. године, приноси на десетогодишње државне обвезнице зоне евра су забиљежили пораст. Десетогодишњи принос на њемачке државне обвезнице (Bunds) порастао је с око 2% почетком године на око 2,4% крајем децембра, крећући се између 2% и 2,7%.

Нагиб криве приноса се изравнао у 2024. години, јер је смањење референтних каматних стопа довело до смањења приноса на краткорочне обвезнице у односу на приносе дугорочних обвезница. Разлика између приноса на десетогодишње и двогодишње обвезнице је у 2024. години поново постала позитивна, како у САД-у тако и у зони евра, након претходне двије године које су биле обиљежене инверзном кривом приноса[2].

У првој половини 2025. године, приноси државних обвезница зоне евра су биљежили осцилације под утицајем очекивања даљег смањења каматних стопа од стране ЕЦБ-а и глобалних тензија. У марту 2025. године нова њемачка влада је објавила да ће ублажити претходно строго ограничење фискалних правила и примјену законске „дужничке кочнице" (енг. „debt brake") да би могла повећати инвестирања у одбрану и инфраструктуру. Тржишни учесници су антиципирали знатно веће задуживање државе на тржишту капитала како би се наведене инвестиције финансирале, што је довело до наглог скока приноса. Међутим, најаве о увођењу нових америчких царина на робу из ЕУ почетком априла су значајно утицале на кретање приноса њемачких државних обвезница. Ове царине су изазвале пад приноса због повећане потражње за сигурним инвестицијама, што је довело до пораста цијена ове имовине.

Графикон 1.5: Принос десетогодишњих државних обвезница

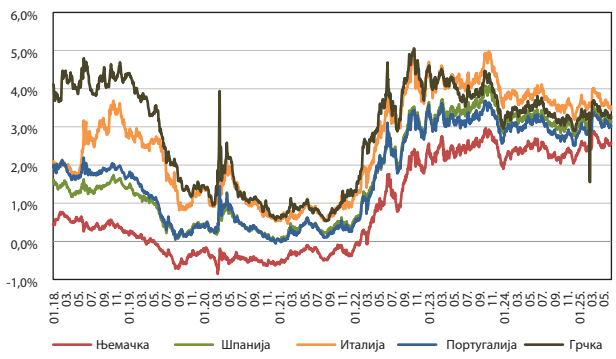

Извор: Bloomberg

У току 2024. године рејтинг агенције су повећале суверене кредитне рејтинге неколико земаља, те потврдиле кредитне рејтинге већине осталих земаља зоне евра и ревидирале изгледе кредитног рејтинга навише. Рејтинг агенције су повећале кредитне рејтинге Италије, Грчке, Кипра, Хрватске и Португалије. С друге стране, рејтинг агенције Moody's и S&P су снизиле суверени кредитни рејтинг Француске са Aa2 на Aa3, односно са AA на AA- са стабилним изгледима, који су касније ревидирани на негативне изгледе. Ова промјена одражава растућу забринутост због стања јавних финансија у Француској, које карактеришу стално високи буџетски дефицити, растући јавни дуг и ограничен политички консензус за провођење значајних фискалних реформи.

Агенција S&P прогнозира раст француске економије од само 0,8% у 2025. години, што је пад у односу на 1,1% из 2024. године, услијед слабих инвестиција, високог јавног и приватног дуга, те притисака који долазе из међународног окружења. Иако је потрошња домаћинстава и даље отпорна, а текући рачун углавном уравнотежен, структурни изазови, укључујући високу потрошњу за социјална давања и изостанак примарног буџетског суфицита од 2001. године, вјероватно ће утицати на даљни раст јавног дуга, који би до 2028. године могао достићи око 119% БДП-а. Рејтинг агенција S&P је такође снизила кредитне рејтинге Литваније и Латвије и ревидирала кредитне изгледе Словачке и Белгије са стабилних на негативне.

Главни берзански индекси су у 2024. години забиљежили значајан пораст, услијед нижих дугорочних каматних стопа и јаких корпоративних профита. Забиљежен је раст вриједности дионица у готово свим секторима, иако су цикличне дионице (оне које су најтјешње повезане с потрошачким окружењем и, посебно, технолошким сектором, заједно с онима које се односе на умјетну интелигенцију) показале посебно добре резултате. Ипак, главни берзански индекси су у другој половини године забиљежили епизоде корекција и волатилности, што указује да су цијене ризичне имовине посебно осјетљиве на макроекономске околности. Високе цијене ризичне имовине повећавају вјероватноћу наглих корекција. Неповољни макроекономски догађаји или значајна ревизија наниже пројицираних зарада за кључне технолошке фирме могли би да изазову корекције цијена ризичне имовине.

Снажан раст цијена европских дионица забиљежен почетком 2025. године поништен је у априлу, након увођења царина које су премашиле очекивања тржишних учесника и довеле до преиспитивања потенцијалних ефеката на глобалне ланце снабдијевања те ревизије ранијих финансијских пројекција. Глобално су цијене дионица забиљежиле оштар пад, јер су инвеститори тражили безбједно уточиште због забринутости од могуће рецесије. Царинске стопе, које су премашиле иницијална очекивања, нису биле у потпуности урачунате у процјене већине инвеститора и предузећа, што може резултирати успоравањем раста, нижим приходима и смањењем профитабилности корпоративног сектора. Ипак, вриједности глобалних берзанских индекса су се накнадно стабилизовале, те су европски индекси до сада у 2025. години забиљежили добитке, подстакнути добром профитабилношћу банкарског сектора и изгледима о већој потрошњи на одбрану.

[2] *Када су приноси на двогодишње обвезнице већи од приноса на референтне десетогодишње обвезнице, крива приноса је инверзна, јер инвеститори перципирају већи ризик инвестирања у кратком року у односу на дужи рок.*

Графикон 1.6: Кретање главних тржишних индекса

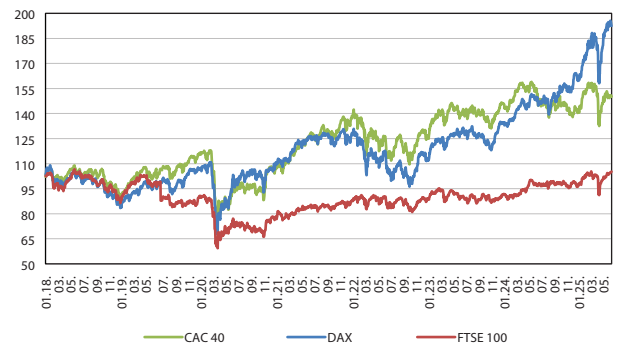

Извор: Bloomberg, калкулација ЦББиХ, просјечна вриједност тржишних индекса у 2017. = 100

Графикон 1.7: Извоз БиХ у земље главне трговинске партнере

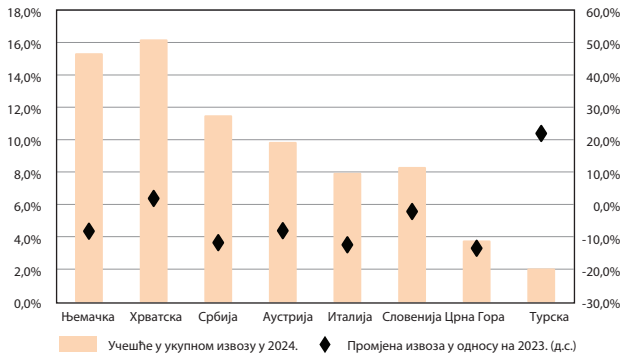

Извор: БХАС, ЦББиХ

Стопа незапослености зоне евра је наставила биљежити пад и у 2024. години. Слаб раст економске активности зоне евра се углавном није одразио на индикаторе тржишта рада, које је и даље снажно. Услови на тржишту рада су се стабилизовали, с кварталним растом запослености од 0,2%. Најновији подаци о тржишту рада и даље указују на солидно и отпорно окружење за запошљавање у зони евра. Упркос слабијој економској активности, стопа незапослености у априлу 2025. године је била на најнижем нивоу од 6,2%. Ипак, уочавају се промјене на тржиштима рада, у односу на постпандемијски период, с обзиром на то да потражња за радном снагом у кључним секторима као што су производња и грађевинарство опада.

Пораст вриједности међународне трговине у 2024. години остварен је углавном захваљујући расту трговине услуга. Дошло је до смањења увоза роба у ЕУ у 2024. години, те је у складу с тим дошло и до смањења спољне потражње за робама из БиХ. Укупан извоз из БиХ у земље ЕУ смањен је за 3,6% у односу на 2023. годину и износи 11,8 милијарде КМ. Извоз је смањен у готово све земље главне спољнотрговинске партнере БиХ (Графикон 1.8). Покривеност увоза извозом смањена је у односу на претходну годину и износила је 56,1%, док је спољнотрговински робни дефицит износио 12,6 милијарди КМ у поређењу са 11,7 милијарди у 2023. години. У 2025. години, увођење мноштва нових царинских мјера довело је до значајног смањења пројекција за глобалну трговину робом, након што је раније пројициран наставак експанзије свјетске трговине у 2025. и 2026. години, уз раст обима трговине робом.

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

МАКРОЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ И РИЗИЦИ У БиХ

2. МАКРОЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ И РИЗИЦИ У БИХ

Ризици из домаћег макроекономског окружења смањили су се првенствено под утицајем значајног успоравања инфлације, чији се ниво током 2024. године постепено смањивао према историјском просјеку, након снажног раста у претходне двије године. Узсмањењеинфлаторних притисака и благо смањење незапослености, раст реалних нето плата допринио је јачању личне потрошње и расту економске активности. Тржиште некретнина карактеризира снажан раст цијена у посљедње три године, док се истовремено изложеност банака према овом сегменту благо повећала, али не чини значајнији дио кредитног портфеља, те су ризици по финансијску стабилност који долазе са овог тржишта ублажени. С друге стране, повећане спољне рањивости земље забиљежене су услијед слабљења спољне потражње и нешто неповољније платнобилансне позиције БиХ у поређењу с претходном годином. Индикатори ризика фискалне одрживости благо су погоршани слиједом повећања фискалног дефицита сектора генералне владе, те благог повећање учешћа укупног јавнога дуга у БДП-у, али и даље указују на низак ниво изложености ризицима повезаним с фискалном политиком.

Економска активност је у 2024. години благо ојачала захваљујући расту домаће потражње и повећању инвестиција, док је због повишеног нивоа ризика у међународном макроекономском окружењу и недовољног економског раста главних спољнотрговинских партнера из ЕУ настављено слабљење спољне потражње. Посљедње доступне макроекономске пројекције упућују да ће интензитет реалне економске активности у 2025. години остати релативно скроман услијед поновног јачања инфлаторних притисака и слабе спољне потражње која ће додатно бити оптерећена негативним учинцима промјена у трговинским политикама и јачањем глобалног протекционизма. Бх. економија је у 2024. години забиљежила годишњи раст реалне економске активности од 2,5%, при чему је раст био виши за 60 бп у односу на претходну годину. До благог убрзавања раста првенствено је дошло због повећања инвестиционе потрошње највећим дијелом кроз реализацију радова на великим инфраструктурним пројектима, те су бруто инвестиције дале позитиван допринос економском расту од 3,4 процента поена. Истовремено, лична потрошња је ојачала захваљујући и порасту реалних нето плата, а раст личне потрошње је додатно био подстакнут растом прилива по основу дознака из иностранства и повољним условима финансирања који су се одразили на снажну кредитну активност у сектору становништва. Уз значајан допринос личне потрошње (1,4 пп), мањи допринос расту економске активности дала је државна потрошња (40 бп) слиједом повећања плата у јавном сектору, те социјалних и фискалних мјера подршке становништву и подручјима која су била угрожена поплавама у посљедњем кварталу 2024. године.

С друге стране, индустријска производња и извоз наставили су да биљеже тренд пада услијед појачаних геополитичких тензија и смањења иностране потражње главних спољнотрговинских партнера БиХ, те је на годишњем нивоу реални извоз роба и услуга био мањи за 3,1%. Истовремено, због снажне домаће потражње, увоз роба и услуга се повећао за 2,8%, те је негативан допринос нето извоза реалном БДП-у у 2024. години био прилично висок (Графикон 2.1).

Графикон 2.1: БДП БиХ (годишња промјена и допринос расту по категоријама)

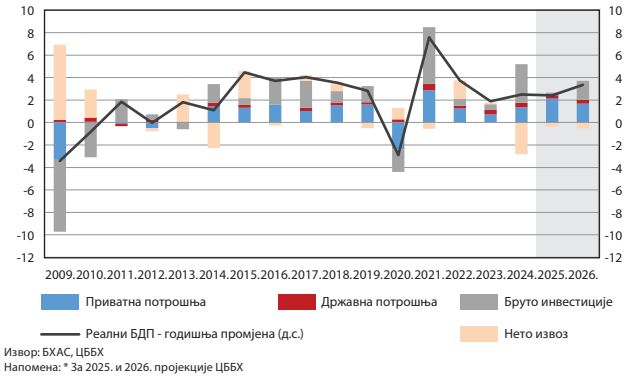

Извор: БХАС, ЦББХ
Напомена: * За 2025. и 2026. пројекције ЦББХ

Према пројекцијама ЦББиХ[3], у 2025. и 2026. години укупна економска активност требала би остварити реални раст од 2,4% и 3,3%, респективно, а очекује се да ће најзначајнији допринос економском расту у наредне двије године дати приватна потрошња, с обзиром на повећања плата и очекивану динамику прилива дознака из иностранства која у значајној мјери доприноси куповној моћи и расположивом дохотку становништва. Иако се у наредне двије године очекује благи раст реалног извоза роба и услуга, спољна потражња ће остати релативно слаба под утицајем високог нивоа геополитичке неизвјесности и промјена у трговинским политикама, односно фрагментације свјетске трговине. Уз снажну домаћу потражњу, нето извоз ће и даље негативно доприносити економском расту, али знатно мање него у 2024. години.

Посматрано према економским дјелатностима, повољна привредна кретања забиљежена су у услужним дјелатностима, те у сектору грађевинарства и ИТ сектору, док је услијед наставка пада индустријске производње и извоза негативан допринос производних дјелатности бруто додатној вриједности био већи него у претходној години.

[3] *Пролећни круг средњорочних макроекономских пројекција из априла 2025. године.*

Највећа стопа раста остварена је у дјелатности Хотелијерство и угоститељство (9,1%), захваљујући наставку јачања потражње за туристичким услугама страних и домаћих туриста, док је раст домаће потражње утицао на пораст бруто додатне вриједности у дјелатности Трговина на велико и мало (7,5%). Захваљујући реализацији великих инфраструктурних пројеката, као и повећаном обиму радова у области станоградње, раст бруто додатне вриједности у дјелатности Грађевинарство износио је 6,9%, а примјетнији раст бруто додатне вриједности већ другу годину заредом остварен је у дјелатности Комуникације и информација (6,6%). С друге стране, пад реалне економске активности у дјелатности Прерађивачке индустрије био је већи него у претходној години (-6,7%) слиједом наставака слабљења спољне потражње и посљедичног смањења обима индустријске производње у овој дјелатности, који је био нижи за 7,6% на годишњем нивоу. Такође, забиљежен је пад бруто додатне вриједности у дјелатности производње и снабдијевања електричном енергијом, гасом, паром и климатизацијом (-2,9%). Услијед изразито неповољне хидролошке ситуације у 2024. години забиљежен је пад бруто производње електричне енергије у хидроелектранама од чак 25%, док је у термоелектранама остварен благи раст производње (0,8%) у поређењу с претходном годином[4]. Позитиван тренд забиљежен је у производњи електричне енергије добивене из обновљивих извора, гдје је забиљежен раст производње у вјетроелектранама и соларним електранама од 36,2%, с тим да је производња енергије из обновљивих извора чинила свега 4,52% укупне производње електричне енергије у БиХ у 2024. години. С обзиром на то да се највеће учешће електричне енергије добива из производње у термоелектранама,[5] један од главних изазова у наредном периоду управо је везан за транзицију електро-енергетског сектора и декарбонизацију бх. привреде. Увођење карбонске накнаде на извозне производе из БиХ од почетка 2026. годину[6], уз слабу спољну потражњу и високе трошкове енергетске транзиције у наредном периоду представљаће додатно оптерећење за индустријску производњу и економску активност у БиХ.

Тренд пада индустријске производње наставио се до краја 2024. године, при чему је укупан обим индустријске производње забиљежио годишњи пад од 4%, док је извоз роба остварио пад од 3,5% (Графикон 2.2). С обзиром на релативно слабе краткорочне изгледе за снажнији економски опоравак главних спољнотрговинских партнера БиХ очекује се да ће спољна потражња остати слаба током 2025. године, што неће значајније допринијети ублажавању негативних трендова у индустријској производњи у БиХ.

Ипак у одређеним сегментима индустријске производње могу се очекивати позитивни трендови, као у случају производње наоружања и војне опреме, чије је учешће у укупном извозу врло мало, али биљежи значајан раст у овој години који би се могао наставити у наредном периоду, имајући у виду све већа инвестирања у одбрану на нивоу Европске уније.

Упркос наставку пада индустријске производње у прерађивачкој индустрији, у 2024. години још увијек није забиљежено значајније погоршање квалитета кредитног портфеља предузећа која послују у овој дјелатности, али ће због слабе спољне потражње и високих трошкова енергетске транзиције који подразумијева смањења емисије CO_2, могућност материјализације кредитног ризика у многим индустријским дјелатностима остати повишена, што ће утицати и на кључне индикаторе квалитета активе на нивоу банкарског сектора у наредном периоду.

Графикон 2.2: БДП, извоз роба и индустријска производња (% годишње промјене)

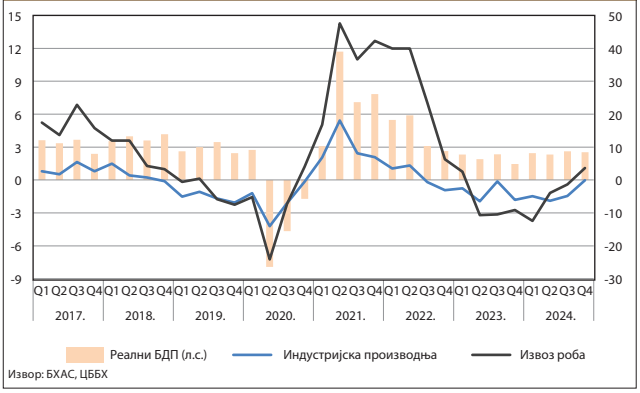

Извор: БХАС, ЦББХ

Текстни оквир 1: Оцјена главних макрофинансијских ризика по финансијску стабилност

Оцјена главних макрофинансијских ризика који могу настати у реалном, фискалном, спољном или финансијском сектору или као резултат њихове међусобне повезаности, као и процјена монетарних и финансијских услова и склоности инвеститора ка ризику урађена је на основу квантитативног алата (енг. Dashboard). Процјена ризика заснована је на поједностављеној стандардизацији и рангирању позиција свеобухватног сета индикатора који представљају основ за квантификацију синтетичке оцјене степена ризика из различитих сегмената система. Оцјена у распону од 1 до 5 представља изразито низак до благо умјерен степен изложености ризицима; оцјена у распону од 5 до 8 умјерен до благо висок степен изложености ризицима; оцјена у распону од 8 до 10 представља висок степен изложености ризицима. Рангирање оцјена за монетарне и финансијске услове и склоности ка ризику креће се у супротном смјеру, односно повећање удаљености од средишта графикона представља побољшање монетарних и финансијских услова, тј. повећање склоности инвеститора ка преузимању ризика.

[4] *Извор: БХАС, мјесечни краткорочни индикатори енергетске статистике за 2023. и 2024. годину, калкулација аутора.*

[5] *У 2024. години 63% електричне енергије добивено је из производње у термоелектранама.*

[6] *Утицај увођења карбонске накнаде на пословање предузећа и привреду у БиХ детаљније је описан у Текстном оквиру 3 у ФСР за 2023. годину.*

ТО 1: Мапа макрофинансијских ризика

Извор: ЦББиХ
Напомена: Већа удаљеност од центра означава веће ризике, али и побољшање монетарних и финансијских услова, те већу склоност инвеститора ка преузимању ризику.

Укупна изложеност финансијског система макрофинансијским ризицима у 2024. години остала је у територији благог до умјереног степена ризика, али се незнатно повећала у односу на претходну годину. У сегменту солвентности и ликвидности банкарског сектора забиљежен је благи раст ризика као одраз снажног раста задужености приватног нефинансијског сектора и благог смањења индикатора ликвидности, док су ризици из међународног и домаћег окружења нижи у поређењу с претходном годином. Монетарни и финансијски услови остали су повољни, што је уз благо смањење изложености ризицима у макроекономском окружењу довело до повећања склоности инвеститора ка преузимању ризика. Главни извори ризика из међународног окружења за финансијску стабилност који се одражавају на домаћа макроекономска кретања, произлазе из постојећих глобалних неизвјесности које су додатно повећане јачањем међународних трговинских напетости, те њиховим учинцима на економски раст у земљама које су кључни трговински партнери за БиХ. Као резултат слабе спољне потражње забиљежене су повећане спољне рањивости земље и нешто неповољнија платнобилансна позиција БиХ у поређењу с претходном годином. Ипак, захваљујући јачању инвестиционе и личне потрошње, остварено је повећање економске активности у БиХ, што је уз слабљење инфлаторних притисака, смањење стопе незапослености, те постепени раст реалних нето плата смањило изложеност макроекономским ризицима у 2024. години. Пројекције економског раста за наредне двије године су тек нешто повољније с обзиром на то да се у наредном периоду очекује наставак јачања личне потрошње, док ће, с друге стране, због јачања домаћих инфлаторних притисака и слабе спољне потражње економски раст остати релативно скроман.

Трендови с глобалних тржишта који се узимају у обзир приликом процјене **ризика из међународног окружења на домаћу економију** нису забиљежили значајније поремећаје у 2024. години, те су и ови ризици нижи у поређењу с претходном годином. Већ од првог квартала 2024. године шестомјесечни Еурибор је биљежио опадајући тренд, те је након почетка ублажавања рестриктивне монетарне политике ЕЦБ-а у јуну 2024. године ова каматна стопа задржала опадајући тренд до краја године, што је у коначници у значајној мјери ублажило притиске на раст трошкова задуживања на домаћем тржишту. Такође, стабилизација цијена нафте на свјетским тржиштима, уз благо опадајући тренд током 2024. године, допринијела је смањењу инфлаторних притисака и ублажавању ризика који долазе из међународног окружења. На смањење оцјене ризика из међународног окружења такође је утицао снажан раст девизних резерви које су на крају 2024. досегле историјски максимум од 17,6 милијарди КМ, а које представљају заштитни слој домаћој економији за апсорбирање спољних шокова. С друге стране, смањење извоза уз истовремено повећање увоза у структури БДП-а повећало је спољне рањивости земље и имало је негативан утицај на раст бруто домаћег производа. С обзиром на снажан раст приватне потрошње у 2024. години забиљежени раст увоза додатно је повећао обим трговинских веза БиХ с иностранством, што је утицало на повећање оцјене степена ризика индикатора увоза израженог у % БДП-а, који се већ налазио у територији умјереног до благо повишеног степена ризика. Такође, забиљежен је благи раст ризика који произлази из финансијских веза домаћих сектора с иностранством. Наиме, у 2024. години настављен је раст стране активе комерцијалних банака, те се и овај индикатор налази у територији умјереног до благо повишеног степена ризика.

Ризик солвентности банкарског сектора још увијек се налази у територији ниског степена ризика, иако је знатно већи у поређењу са претходном годином. Снажан раст кредитне активности и повећање задужености становништва и корпоративног сектора резултирали су повећањем оцјене ризика у сегменту солвентности. С друге стране, сви индикатори финансијског здравља налазе се на задовољавајућем нивоу, те је банкарски сектор на крају 2024. године повећао стабилност захваљујући снажном расту профитабилности, доброј капитализованости, која је континуирано праћена високим индикаторима ликвидности.

Ризик ликвидности је повећан као одраз незнатног смањења индикатора ликвидности, док се због снажније кредитне активности ризик финансирања такође благо повећао, с обзиром на то да је процентуални кредитни раст премашио раст депозита домаћих резидентних сектора у 2024. години. У сегменту извора финансирања ризик рочне трансформације за банке и даље је висок због континуираног погоршавања рочне структуре извора средстава, упркос благом расту каматних стопа на орочене депозите.

Оцјена свеукупних монетарних и финансијских услова је повећана у односу на претходну годину што указује да су услови задуживања у 2024. години били повољнији у односу на претходну годину, упркос благом расту каматних стопа на домаћем тржишту који је настављен у 2024. години.

Кредитни стандарди за одобравање кредита у сектору становништва били су ублажени, нарочито у сегменту стамбених кредита, што је уз повећану склоност ка потрошњи резултирало јачањем кредитне активности у овом сектору. С друге стране, кредитни стандарди за кредите нефинансијским предузећима били су пооштрени током цијеле 2024. године као одраз повећане перцепције ризика у макроекономском окружењу, изузев у посљедњем кварталу када је услиједило ублажавање кредитних стандарда за предузећа. Упркос пооштреним стандардима остварен је снажан кредитни раст у сектору приватних нефинансијских предузећа. Слиједом наведеног, забиљежено је смањење негативног јаза који мјери омјер кредита приватном сектору и БДП-а, као и повећање реалне новчане масе, што је утицало да се укупна оцјена монетарних и финансијских услова побољша. Благи пад каматних стопа, уз снажан раст кредитне активности настављен је у првом кварталу 2025. године, што би уз наставак снажне потражње предузећа и становништва за кредитима и непромијењене кредитне стандарде требало имати позитиван утицај на оцјену финансијских услова у 2025. години.

Као одраз смањења нивоа изложености ризицима који долазе из међународног и домаћег окружења дошло је до повећане **склоности инвеститора ка преузимању ризика** у 2024. години. Повољни трендови забиљежени у области директних страних инвестиција, портфељ и осталих инвестиција у току 2024. године значајно су придонијели побољшању оцјене у овој категорији. Такође, на обје бх. берзе је забиљежен раст редовног промета као и берзанских индекса у односу на претходну годину, што у погледу инвестиција на домаћем тржишту капитала указује на вишу склоност инвеститора ка преузимању ризика. С друге стране, иако је настављен раст цијена некретнина у 2024. години, перцепција ризика од стране инвеститора се није значајније промијенила с обзиром на то да потражња још увијек премашује понуду на овом тржишту.

Укупна инфлација у БиХ наставила се успоравати у 2024. години под утицајем стабилизације цијена на свјетским тржиштима и ишчезавања базног ефекта, што је значајно придонијело смањењу ризика у домаћем макроекономском окружењу. На годишњем нивоу раст потрошачких цијена износио је 1,7%, а успоравање укупне инфлације било је резултат успоравања инфлације свих главних компонената. Најзначајније успоравање раста цијена забиљежено је у категорији хране и безалкохолних пића, гдје је инфлација успорила с нивоа од 10,9% у 2023. години на ниво од 2,1% у 2024. години. У категорији становања, снабдијевања електричном енергијом и осталих режијских трошкова такође је забиљежено значајније успоравање раста цијена у односу на претходну годину (са нивоа од 7,8% на 0,1%), али се због повећања цијена електричне енергије за домаћинства у ФБиХ и РС очекује јачање инфлације у наредној години[7].

Текући инфлаторни притисци остали су највиши у категорији услуга, гдје је раст цијена у ресторанима и хотелима износио 7,2%, док је раст цијена у категорији осталих производа и услуга износио 5,3%. Примјетнији раст цијена забиљежен је и у категорији алкохолних пића и дувана (4,2%). С друге стане, забиљежено је благо смањење цијена у категорији превоза (-0,8%), што је уз наставак дефлаторних трендова у категорији одјеће и обуће у мањој мјери допринијело смањењу укупне инфлације. Најнижа годишња стопа инфлације забиљежена је у септембру 2024. године (0,8%), након чега су инфлаторни притисци поново почели да јачају под утицајем раста цијена хране која највише доприноси кретању укупне инфлације, а сличан тренд је настављен и у првом кварталу 2025. године (Графикон 2.3).

Према посљедњим средњорочним пројекцијама ЦББиХ из априла 2025. године, у 2025. години очекује се јачање инфлације због повећања трошкова радне снаге кроз раст минималних плата, те због већ споменутог раста цијена електричне енергије, који ће имати утицај и на раст цијена осталих производа и услуга, али се до краја 2026. године очекује постепено слабљење домаћих инфлаторних притисака.

Графикон 2.3: Инфлација у БиХ и доприноси главних компоненти (мјесец текуће године у односу на исти мјесец претходне године)

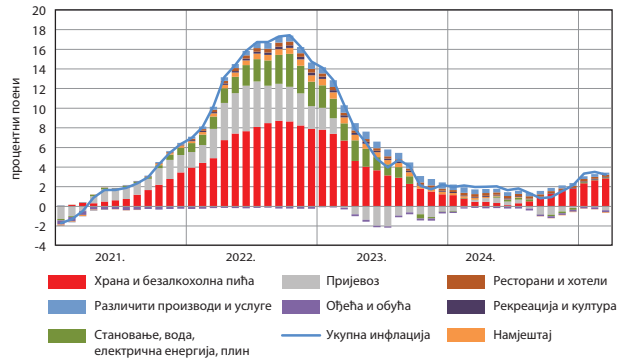

Извор: БХАС, ЦББХ

У условима умјереног раста економске активности и успоравања инфлације, 2024. годину обиљежио је наставак повећања реалног дохотка и благи позитивни трендови на тржишту рада што је подстицало снажно кредитирање домаћинства, али и раст цијена на тржишту стамбених некретнина. Слично као и у претходној години, позитивни трендови на тржишта рада и повећање броја запослених забиљежени су у услужним дјелатностима и грађевинарству, док је у индустријским дјелатностима у којима је остварен пад бруто додатне вриједности настављено смањење броја запослених особа (Графикон 2.4).

[7] *У ФБиХ цијене електричне енергије повећале су се за 10%, за домаћинства, те за око 8% за мале предузетнике од почетка августа 2024. године, док су у РС цијене електричне енергије повећане за домаћинства за 7,7% од почетка 2025. године.*

Према подацима из Анкете о радној снази, према ILO методологији, просјечна стопа незапослености у 2024. години још увијек је висока (12,6%), а структурне неравнотеже на тржишту рада у значајној мјери ограничавају потенцијал за већи економски раст у БиХ[8].

Графикон 2.4: Запосленост по секторима (доприноси расту)

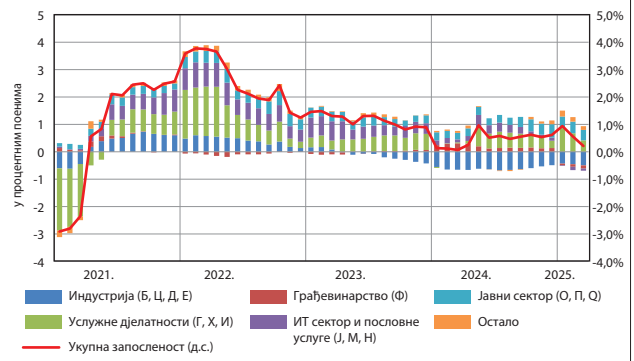

Извор: БХАС, ЦББХ

Истовремено, настављен је раст просјечних номиналних и реалних плата током цијеле 2024. године, што уз снажан раст прилива дознака из иностранства повољно утиче на куповну моћ и повећање расположивог дохотка домаћинстава. Просјечан раст номиналних и реалних плата на годишњем нивоу износио је 9,4% и 7,7%, респективно, док су приливи по основу персоналних трансфера износили 4,12 милијарди КМ или 8,1% БДП-а у 2024. години и били су виши за 379,9 милиона КМ или 10% него у претходној години. Раст реалног дохотка је у значајној мјери подстицао кредитирање становништва и раст потражње за стамбеним некретнинама, што је био један од фактора због којег су цијене на тржишту стамбених некретнина наставиле расти у 2024. години (Текстни оквир 2).

Текстни оквир 2: Тржиште некретнина

Трендови на тржишту некретнина у 2024. години нису значајније одступали од оних забиљежених годину дана раније. Снажнија потражња од понуде некретнина задржала је двоцифрен раст цијена како у области старогрaдње, тако и у области новоградње. Имајући у виду да се у 2025. години очекују стабилне економске прилике у БиХ и умјерени ниво инфлације, потражња за некретнинама остат ће висока, што у комбинацији с недовољном понудом неће зауставити притиске на раст цијена стамбених некретнина. Иако ризици по финансијску стабилност који долазе с тржишта некретнина још увијек нису значајни с обзиром на ниско учешће стамбених кредита у укупном портфељу банкарског сектора, континуирани раст цијена некретнина може довести до прегријавања овог тржишта у дужем року и потенцијалног раста кредитног ризика.

На тржишну динамику у 2024. години подстицајно су дјеловали раст укупне бх. економије, повећање расположивог дохотка мјерено јачањем тржишта рада (раст нето плата и смањење незапослености), рекордно висок износ дознака из иностранства, те још увијек повољнији услови финансирања. У супротном правцу дјеловали су и даље ниска понуда некретнина на тржишту БиХ, што је уз континуирани раст цијена грађевинских радова и високу потражњу узроковало снажан раст цијена стамбених некретнина. Упркос чињеници да број завршених станова у БиХ номинално расте (број завршених станова у 2024. години износио је 3.420, што је највећи број још од 2010. године), укупна понуда нових некретнина на тржишту је и даље ниска уколико се тај број стави у однос са укупним бројем становника (Графикон ТО 2.1).

Графикон ТО 2.1: Број завршених станова у изградњи (на 1.000 становника)

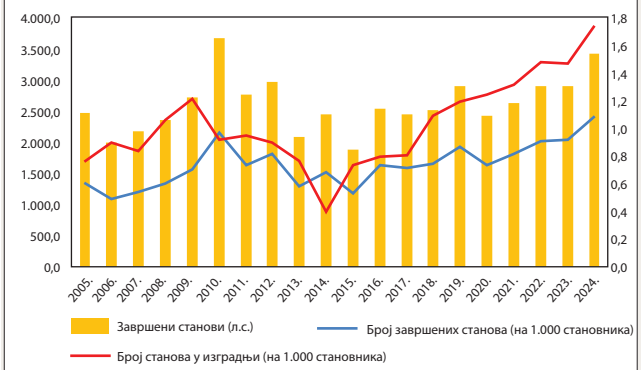

Извор: Агенција за статистику БиХ

Закључно са 2024. годином, индекс новоизграђених станова на 1.000 становника износио је 1,08, што је највиша вриједност у претходне двије деценије. Упркос наведеном позитивном тренду, БиХ је и даље на зачељу земаља по вриједности овог индикатора. Наиме, према подацима из 2023. године (задњи доступни подаци за остале земље), БиХ је према оба горе наведена индикатора значајно испод ЕУ просјека, што јасно указује на мањак понуде некретнина на тржишту (Графикон ТО 2.2).

Графикон ТО 2.2: Индекс завршених станова у изградњи (на 1.000 становника), 2023.

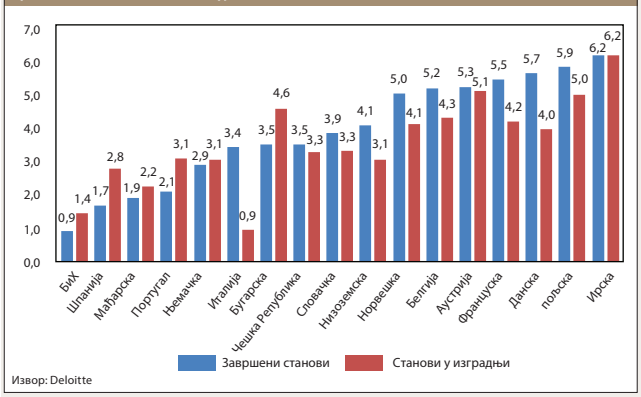

Извор: Deloitte

[8] *Детаљније описано у Годишњем извјештају ЦББиХ за 2024. годину.*

С друге стране, потражња за некретнинама и даље расте, на што све већи утицај има снажан раст туризма и пораст краткорочног најма у БиХ у посљедњих неколико година, који уједно повећава економску корист власника некретнина. У 2024. години комерцијалне банке у БиХ су пласирале нових 703 милиона КМ вриједности стамбених кредита, што је рекордна номинална вриједност забиљежена у једној години. Раст новоодобрених стамбених кредита остварен је упркос благом расту каматних стопа који је забиљежен, уз континуирано ублажавање кредитних стандарда у одобравању стамбених кредита током 2024. године. Просјечна пондерисана каматна стопа на стамбене кредите у 2024. години износила је 3,95%, те ови кредити још увијек представљају кредите с најнижом просјечном каматном стопом на бх. финансијском тржишту (Графикон 3). Закључно са 2024. годином стамбени кредити су чинили 11,9% укупних кредита бх. банкарског сектора, чиме ризици по финансијску стабилност повезани са овим тржиштем остају ублажени. Вриједно је истаћи и да се квалитет стамбених кредита наставио побољшавати, па се учешће неквалитетних кредита у укупним кредитима у овом сегменту смањило на 0,7% што је још увијек најниже учешће неквалитетних у укупним кредитима у поређењу са другим категоријама кредита становништву.

Графикон ТО 2.3: Каматне стопе на кредите становништву и износ новоодобрених стамбених кредита

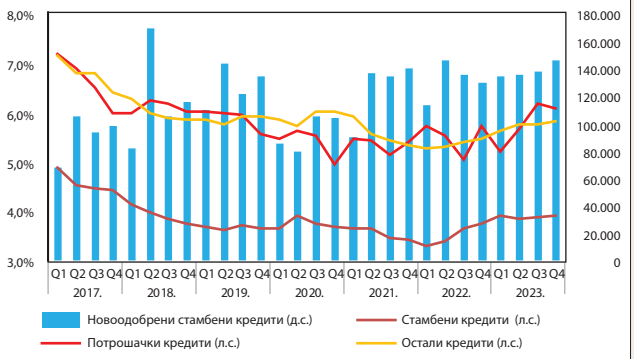

Извор: ЦББиХ

Већа потражња од понуде на тржишту један је од кључних покретача раста цијена на тржишту некретнина и у 2024. години. Просјечна пондерисана цијена квадратног метра у новоградњи током 2024. године је већа за 13,1% у односу на годину дана раније. Сличан цјеновни тренд је забиљежен и у области старограђе, гдје је индекс цијена некретнина забиљежио двоцифрен раст у скоро свим општинама/градовима обухваћеним индексом (Графикон ТО 2.4).

Графикон ТО 2.4: Индекс цијена некретнина

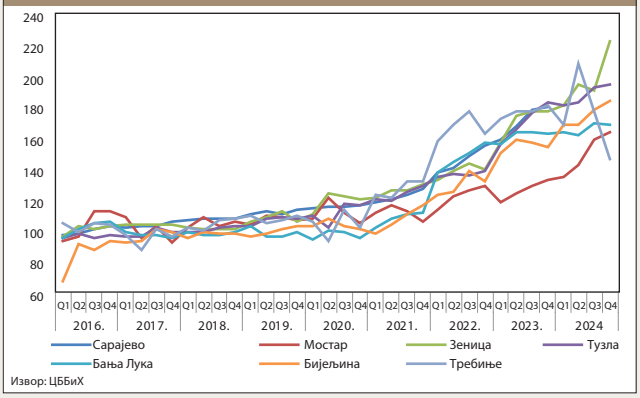

Извор: ЦББиХ

Пад цијена некретнина забиљежен је само у најмањој општини обухваћеној индексом (Требиње) која није имала значајнији утицај на укупан индекс. Напосљетку, укупан индекс цијена некретнина је остварио раст од 11,6%, што је трећа узастопна година да индекс биљежи двоцифрену стопу раста, али је у исто вријеме и најнижа стопа раста у наведене три године.

Раст цијена на тржишту некретнина још увијек премашује раст расположивог дохотка мјереног кроз износ нето плата, те посљедично није дошло до позитивног преокрета у тренду индекса приуштивости некретнина у БиХ[9]. Благи пораст каматних стопа на стамбене кредите такође је имао негативан утицај на приуштивост куповине некретнина. Закључно са 2024. годином индекс приуштивости старограђе и новоградње се готово изједначио, те је износио 17,7% за новоградњу и 17,9% за старограђу, што значи да грађани БиХ за квадрат стана морају издвојити у просјеку 17,7% или 17,9% својих годишњих примања, израчунатих на основу просјечне нето плате за 2024. годину (1.381 КМ). Посматрано историјски, индекс приуштивости нам показује да је приуштивост некретнина старограђе у 2024. години била на најнижем нивоу у посљедњих 15 година, док се код новоградње приуштивост поново погоршала у 2024. години након благог побољшања у години раније. Због ограничене серије података, индекс приуштивости новоградње могуће је пратити тек од 2017. године. Посматрајући индекс приуштивости у односу на нето плате, према подацима из 2024. године за стан од 50 квадрата у БиХ потребно је издвојити између 106 и 107 просјечних нето плата у БиХ (Графикон ТО 2.5).

[9] *Индекс приуштивости показује колико је грађанима доступна куповина некретнина стамбене намјене. Он представља омјер просјечне цијене квадратног метра стана и просјечне годишње плате по запосленом. Висока вриједност индекса указује на ниску приуштивост куповине и обрнуто.*

Графикон ТО 2.5: Индекс приуштивости некретнина на бх. тржишту

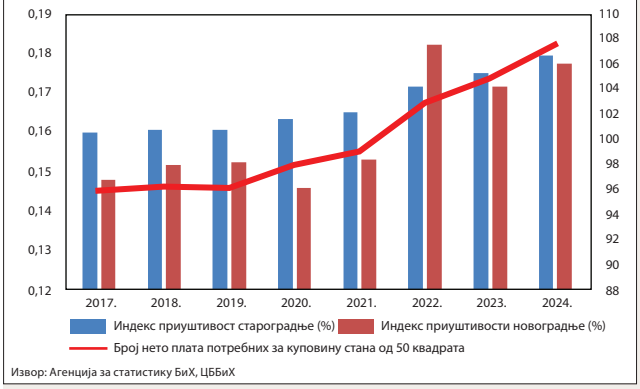

Извор: Агенција за статистику БиХ, ЦББиХ

Оваква кретања указују на све мању доступност некретнина за грађане са просјечним примањима, што потврђује и чињеница да се само око половине купопродаје стамбених некретнина финансира из банкарских кредита (Графикон ТО 2.6.). Снажна потражња за некретнинама у значајној мјери је условљена потражњом из дијаспоре и повећаним инвестирањем у некретнине с циљем најма, што доприноси цјеновном притиску и мањој приуштивости некретнина за резиденцијалне сврхе, чиме се потенцијално стварају неравнотеже на овом тржишту. Међутим, ризици по финансијску стабилност ипак још увијек нису значајно повећани с обзиром на то да се једна четвртина кредитног портфеља домаћинстава односи на стамбене кредите, што уз високе регулаторне захтјеве у погледу висине примања и адекватне покривености колатералом ове кредите чини мање ризичним у односу на ненамјенске потрошачке кредите, због чега стамбени кредити уједно имају и најнижу стопу NPL ratio-a.

Графикон ТО 2.6: Вриједност продатих стамбених некретнина на бх. тржишту

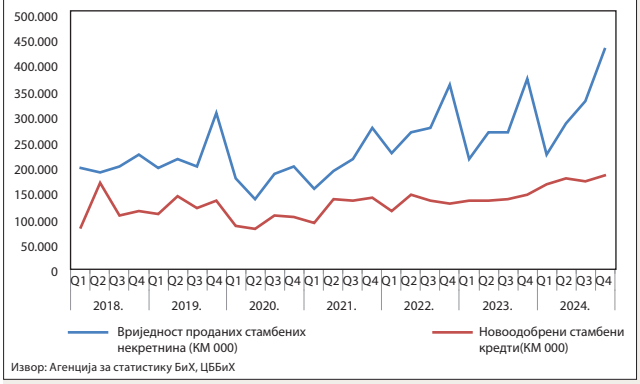

Извор: Агенција за статистику БиХ, ЦББиХ

У 2025. години на тржишту некретнина може се очекивати наставак динамике из 2024. године, без већих осцилација. На стабилност тржишта некретнина стимулативно ће дјеловати очекивани економски раст у БиХ, умјерен ниво инфлације, те повећање реалног расположивог дохотка.

У складу са економском динамиком, потражња за некретнинама се неће смањивати, а први подаци за први квартал 2025. године о кредитној активности банкарског сектора потврђују наведени тренд. Наиме, у прва три мјесеца ове године износ новоодобрених кредита за стамбене намјене је већи за 33,6% у односу на исти квартал 2024. године. Притом, позитивно је истакнути да су стамбени кредити пласирани по истој каматној стопи као у претходној години, те да услови финансирања у том смислу нису промијењени. С друге стране, у 2025. години вјероватно неће доћи до значајнијег повећања на страни понуде, па се не може очекивати ни значајнија корекција цијена некретнина, нарочито у области новоградње. Према подацима о издатим грађевинским дозволама, број станова планираних за изградњу у првом кварталу 2025. године мањи је за 12% у односу на исти квартал претходне године. Може се очекивати да ће цијене некретнина наставити расти, с тим да ће интензитет раста бити ипак нешто слабији у односу на претходне три године када су цијене некретнина расле по двоцифреним стопама.

Спољне рањивости које произлазе из платнобилансне позиције земље благо су повећане услијед раста дефицита текућег рачуна у односу на БДП. Дефицит на текућем рачуну платног биланса на крају 2024. године износио је 2,13 милијарди КМ (4,15% БДП) и био је виши за 1,83 процентна поена у односу на претходну годину. Повећане спољне рањивости настале су слиједом успоравања спољне потражње и пада извоза, **што је уз истовремено снажнију домаћу увозну потражњу значајно продубило робни дефицит** и утицало на раст дефицита текућег рачуна (Графикон 2.5). Кључне суфицитарне категорије, услуге и секундарни доходак допринијеле су ублажавању дефицита текућега рачуна. На рачуну услуга посебно се издваја повећање прилива по основу долазака страних туриста на потражној страни, али је истовремено забиљежено и повећање дебитних трансакција, те је у коначници остварен скроман раст нето прилива по основу услуга од свега 0,3%. На рачуну секундарног дохотка забиљежен је раст нето прилива од 7,5% у односу на претходну годину, чему је у највећој мјери допринио већ раније споменути раст прилива по основу дознака из иностранства. Уз раст нето прилива главних суфицитарних категорија, смањење дефицита на рачуну примарног дохотка такође је утицало на ублажавање дефицита текућег рачуна у 2024. години. Захваљујући повољним тржишним условима, Централна банка БиХ је остварила значајнији раст инвестиционог дохотка по основу инвестирања девизних резерви, слиједом чега је забиљежено смањење дефицита на рачун примарног дохотка (44,2%).

Графикон 2.5: Структура текућег рачуна БиХ

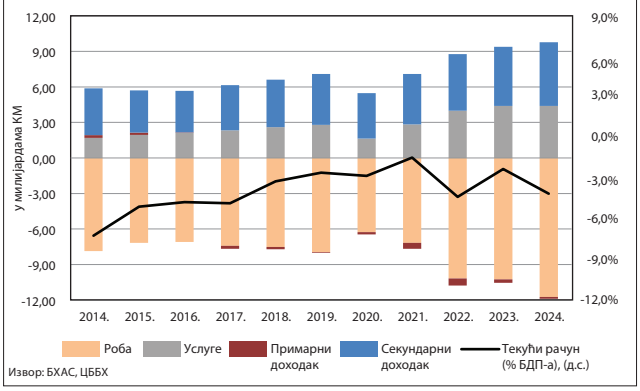

Извор: БХАС, ЦББХ

Графикон 2.6: Финансирање дефицита текућег рачуна

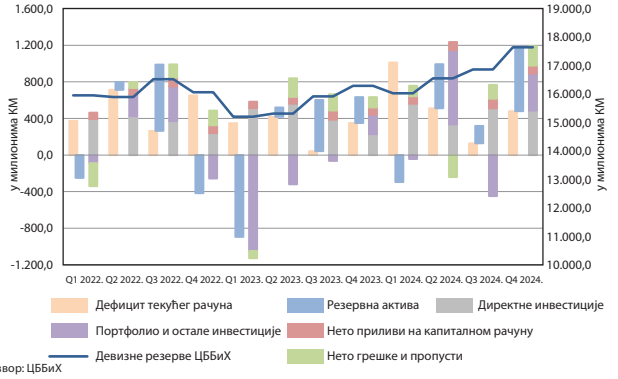

Извор: ЦББиХ

На финансијском рачуну нето приливи су се готово утростручили у поређењу са претходном годином, што је значајно ублажило притиске на страни извора финансирања платног биланса. Остварени су рекордни приливи по основу директних страних инвестиција у износу од 1,9 милијарди КМ, са стопом раста од 12,1% у поређењу с претходном годином. У оквиру портфељ инвестиција забиљежен је нето одлив средстава у износу од 393,8 милиона КМ, што је као и претходне године био резултат повећаног инвестирања у стране дужничке хартије од вриједности које су највећим дијелом реализовале банке и друге финансијске институције. На рачуну осталих инвестиција биљеже се нето приливи у износу од 1,12 милијарди КМ. У оквиру дебитних ставки повећано је страно задуживање владиног сектора, као и повећање прилива по основу валуте и депозита нерезидента, док је обим задуживања приватног сектора у иностранству путем трговачких кредита и аванса остао на приближно истом нивоу као и претходне године, те су у коначници приливи у оквиру осталих инвестиција износили 1,81 милијарду КМ. Истовремено, у 2024. години настављено је инвестирање резидентних сектора у страну активу, највише по основу инвестирања банака у краткорочне депозите нерезидента, те су укупне остале инвестиције резидентних сектора у финансијску активу, односно одливи с рачуна износили 691 милион КМ.

Нето приливи на финансијском и капиталном рачуну платног биланса су били виши од дефицита текућег рачуна у 2024. години, међутим, резервна актива је дјеломично учествовала у покривању дефицита текућег рачуна једино у првом кварталу 2024. године, када је забиљежени квартални дефицит текућег рачуна премашио износ прилива на финансијском и капиталном рачуну платног биланса (Графикон 2.6). Значајни нето приливи на резервној активи резултирали су снажним годишњим растом девизних резерви, те с аспекта стабилности финансијског система, нема појачаних ризика који се односе на валуту и девизне резерве. Коефицијент покривености монетарне пасиве девизним резервама на крају 2024. године износио је 108,4%.

У наредном периоду дефицит текућег рачуна могао би да се благо смањи, с обзиром на то да се према пројекцијама ЦББиХ очекује да ће се нето извоз задржати на приближно истом нивоу као у претходној години, што би уз раст прилива главних суфицитарних категорија (услуга и секундарног дохотка) могло да ублажи притисак на дефицит текућег рачуна. Ипак, изложеност спољним рањивостима земље могла би и даље да остане повишена с обзиром на актуелне геополитичке ризике и неизвјесности у глобалном макроекономском окружењу.

Фискална позиција сектора генералне владе БиХ је у 2024. години благо погоршана с обзиром на то да је забиљежен раст фискалног дефицита на консолидираном нивоу БиХ и благо повећање учешћа јавног дуга у БДП-у. Међутим, индикатори фискалне одрживости и даље указују на низак ниво изложености ризицима повезан с фискалном политиком. Истовремено, изложеност банака према сектору Владе благо се повећала, али још увијек није висока, те ризици по финансијску стабилност који долазе из овог сектора нису изражени.

Према подацима ЦББиХ, сектор генералне владе је у 2024. години забиљежио раст фискалног дефицита услијед нешто снажнијег раста буџетске потрошње у односу на раст буџетских прихода, при чему је забиљежено и значајније повећање капиталних инвестиција које је допринијело продубљивању дефицита у овој години (Графикон 2.7).

Графикон 2.7: Јавни дуг БиХ и салдо генералне владе БиХ (% БДП-а)

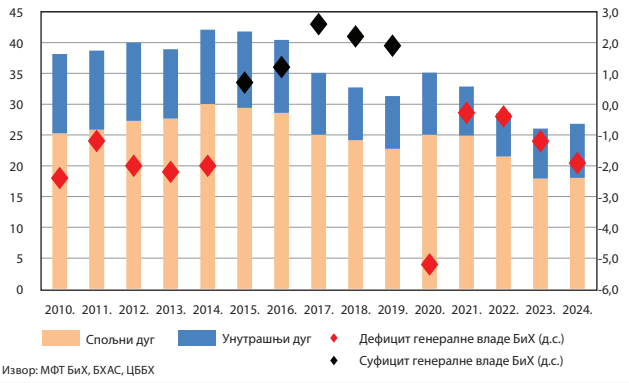

Извор: МФТ БиХ, БХАС, ЦББХ

На приходовној страни истиче се раст прихода по основу пореза (14,2%) који је остварен као резултат јачања приватне потрошње и наставка јачања економске активности у услужним дјелатностима, нарочито у сектору туризма, гдје је задржан висок ниво цијена. Такође, осварен је и раст прихода по основу социјалних доприноса (10,3%) слиједом благог раста запослености и повећања нонималних плата, на чији је раст утицало и повећање минималне плате, а чији су ефекти детаљније описани у Текстном оквиру 3. Фискални изазови највише су везани уз раст буџетских расхода, посебно што у структури буџетске потрошње сектора генералне владе и даље доминира текућа потрошња, а највећа учешћа у наведеној потрошњи имају социјална давања и компензације запослених које су расле по стопама од 10,4% и 8,6%, респективно. Ентитетске владе су у 2024. години наставиле са провођењем фискалних мјера за ублажавања посљедица инфлације за рањиве категорије становништва, што је уз раст издатака за плате у јавном сектору и раст субвенција јавним и приватним предузећима утицало на повећање ставки на расходовној страни буџета. Инвестиције у фиксну активу (нето набавка нефинансијских средстава) су услијед реализације великих инфраструктурних пројеката забиљежиле примјетније повећање (17,1%), што је такође допринијело продубљивању дефицита у овој години.

Текстни оквир 3: Потенцијални ефекти повећања минималне плате на пословање предузећа у БиХ

Почетком 2024. и у првој половини 2025. године, ентитетске владе у Босни и Херцеговини имплементирале су значајне фискалне промјене с циљем побољшања животног стандарда становништва, смањења фискалног оптерећења и побољшања пословног окружења за предузетнике, те подстицање економског раста. Једна од најзначајнијих фискалних мјера које су ентитетске владе имплементирале јесте повећање минималне плате.

Влада ФБиХ је фискалне промјене одлучила да имплементира у фазама, иако је у претходним периодима било најављивано усвајање свеобухватног пакета фискалних закона. Прва фаза која се односи на имплементацију Одлуке о повећању минималне плате ступила је на снагу 1. јануара 2025. године, те је минимална плата у ФБиХ повећана са 619 КМ на 1.000 КМ. Након што је одлука о повећању минималне плате ступила на снагу, као друга фаза имплементације фискалних закона усвојен је Закон о измјени и допуни Закона о доприносима. Наведеним Законом се предвиђа смањење укупне стопе доприноса за послодавце са 41,5% на 36%, а измјене Закона ступају на снагу 1. 7. 2025. године. Према новом Закону, укупни трошак доприноса, који је у претходним периодима износио 648,2 КМ при стопи од 41,5%, смањује се на 562,3 КМ након примјене нове стопе на доприносе од 36%.

Трећа фаза фискалних промјена која још није усвојена и тренутно је у фази припреме обухвата увођење фискализације трансакција[10] (потенцијално укључење у систем фискализације физичких лица и малих обрта који годишње остваре приход већи од 5.000 КМ, те електронско евидентирање података кроз Централну платформу за фискализацију (ЦПФ), којом управља Порезна управа ФБиХ); додатно смањење стопе доприноса, односно измјене закона о порезу на доходак; те измјене закона о порезу на добит, што би се требало почети примјењивати од 2026. године.

За разлику од ФБиХ, у Републици Српској минимална плата повећана је годину дана раније за 200 КМ и од 1. 1. 2024. године износи 900 КМ. Међутим, Влада РС у јануару 2025. године је донијела Одлуку у складу с којом ће минимална плата зависити од стручне спреме предвиђене за одређено радно мјесто, те је сходно наведеном диференцирала минималне плате према степену образовања запослених, на сљедећи начин: 900 КМ – за неквалификоване и полуквалификоване раднике; 950 КМ – за раднике са трећим степеном образовања; 1.000 КМ – за раднике са средњом стручном спремом; те 1.300 КМ – за раднике с високом стручном спремом. Диференцирање минималне плате у РС повећало је социјалну равноправност с једне стране, али и трошкове за послодавце с друге стране. У погледу фискализације у РС, нови закон везан за унапређење система фискализације и обавезну употребу електронских фискалних уређаја за већину дјелатности је донесен у фебруару 2022. године[11]. У 2024. години започела је фискализација прве групе обвезника, док је у 2025. години планирана фискализација друге групе, односно завршетак иницијалне фискализације свих обвезника у РС. Наведено ће поједноставити цјелокупан процес код обвезника фискализације, пружиће већу транспарентност потрошачима у смислу провјере валидности рачуна, те представља квалитетан алат Пореској управи РС у сузбијању сиве економије. И у РС се очекује доношење закона о измјенама и допунама закона о доприносима, те закона о измјенама и допунама закона о порезу на доходак, а у циљу порезног растерећења рада.

Повећање минималне плате у оба ентитета у БиХ иницијално може довести до раста плата и у осталим разредовним категоријама. Иако ће реални ефекти повећања минималне плате бити видљиви тек на крају 2025.године, у теорији, повећање минималне плате, у комбинацији са строжијим фискалним надзорима, требало би дати допринос смањењу сиве економије, те слиједом раста доприноса повећати приходе државе. С друге стране, ова мјера има значајан утицај на повећање трошкова пословања предузећа, те би у околностима повећаних макроекономских ризика могло доћи до смањења добити предузећа у БиХ у 2025. години.

[10] *Постојећи систем фискализације базиран је на Закону о фискалним системима из 2009. године.*

[11] *Закон о фискализацији РС – „Службени гласник Републике Српске", бр: 15/22.*

Највећи негативни ефекти повећања минималне плате у наредном периоду могли би се одразити на пословање и конкурентност малих и средњих предузећа у БиХ која су знатно рањивија и теже се прилагођавају оваквој врсти промјена у пословном амбијенту. Анализирајући пословање предузећа по дјелатностима, може се закључити да ће повећање минималне плате највише погодити предузећа из производних дјелатности, која претежно запошљавају јефтину радну снагу и имају ниске профитне марже. У прилог наведеном говори чињеница да је просјечна нето плата у прерађивачкој индустрији, која је према званичним статистичким подацима запошљавала готово петину становништва у БиХ у децембру 2024. године, и даље значајно испод просјечне нето плате у БиХ. Такође, предузећа из наведених дјелатности која су претежно извозно оријентисана, већ трећу годину заредом услијед смањења спољне потражње, турбуленција на међународном тржишту и смањења индустријске производње отежано послују, те се може закључити да ће повећање трошкова на порезе и доприносе у првој половини 2025. године представљати додатни притисак на профитабилност ових предузећа.

У фебруару 2025. године је Влада ФБиХ донијела уредбу о мјерама финансијске помоћи за очување радних мјеста у ФБиХ за 2025. годину, а која је усмјерена на нискоакумулативне дјелатности. Влада је предвидјела програм рефундирања већ исплаћеног дијела плате за запосленике за период од 1. 1. до 31. 12. 2025. године, а који су имали плате мање од 800 КМ закључно са 30. 11. 2024. године, уз услов да послодавац има остварену нето добит од пословања мању од 6.500 КМ по запосленом раднику[12]. Међутим, значајнија подршка, која ће растеретити реални сектор и којом ће се дјеломично амортизовати раст трошкова послодаваца из прве половине године, урађена је кроз смањење порезног оптерећења, које ће услиједити у ФБиХ у другој половини 2025. године. У РС је почетком 2025. године усвојена уредба о додјели подстицаја за повећање плата радника којом се рефундирају новчана средстава у вриједности 70% уплаћених доприноса на увећани дио плата радника[13]. Наведена уредба ће једним дијелом ублажити трошкове повећања плата за послодавце у РС. Ипак, остаје отворено питање у којој мјери ће предузећа у БиХ (нарочито мала и средња) бити способна да превазиђу настали јаз, имајући у виду јачање инфлаторних притисака, на које дјелује и пораст плата, а интензитет и ефект потенцијалног додатног раста цијене одразит ће се тек у наредном периоду.

Иако су владе оба ентитета у БиХ кроз уредбе и измјене закона пружиле подршку предузећима, извјесно је да повећање минималне плате у наредном периоду дијелом може утицати на смањење добити предузећа у секторима с ниским профитним маржама. Важан искорак у наставку шире фискалне реформе представљаће примјена свеобухватних фискалних закона, који би дали значајан допринос растерећењу трошкова предузећа, сузбијању сиве економије, повећању конкурентности предузећа те у коначници трајном побољшању животних услова у БиХ. Због свега наведеног предузећа ће у наредном периоду настојати да прилагоде своје пословне стратегије да би оптимизовали своје фискалне обавезе и искористили порезне олакшице, те ће реални ефекти измјене фискалних закона на пословање предузећа бити видљиви на крају 2025. године.

У 2024. години учешће јавног дуга у БДП-у се благо повећало, а према критеријумима из Мастрихта БиХ и даље спада у ред умјерено задужених земаља. Укупан јавни дуг БиХ на крају 2024. године износио је 13,74 милијарде КМ[14] или 26,8% БДП-а. У односу на претходну годину јавни дуг је забиљежио раст од 6%, при чему је забиљежен раст унутрашње и спољне задужености БиХ. Спољни дуг БиХ[15] на крају 2024. године износио је 9,23 милијарде КМ и забиљежио је повећање од 3,5% у односу на претходну годину. У 2024. години дошло је до повећања капиталних инвестиција, те је као резултат значајнијег повлачења средстава од иностранкредитора у односу на отплату спољног дуга дошло до повећања спољне задужености БиХ.

Повећане потребе за финансирањем владе су се реализовале кроз раст задужености у банкама и на домаћем тржишту капитала. Према подацима МФТ БиХ, унутрашњи дуг влада у БиХ на крају 2024. године износио је 4,53 милијарде КМ и забиљежено је повећање од 468,4 милиона КМ (11,6%) у односу на претходну годину. Ентитетске владе су се највише задуживале на домаћем тржишту капитала, те су током 2024. године два бх. ентитета укупно емитовала 1,24 милијарде КМ дужничких хартија од вриједности, што је готово иста вриједност емисије као у претходној години[16]. Задужења владе ФБиХ на домаћем тржишту у 2024. години су реализована уз нешто више каматне стопе у односу на претходну годину, док су задужења влада РС реалиована уз готово исту каматну стопу као у приходној години. Банкарски сектор је још увијек један од највећих кредитора сектора владе, а укупна изложеност банкарског сектора према свим нивоима власти се у 2024. години повећала за 32 бп, те на крају године износи 8,3% укупне активе банкарског сектора (Табела 2.1).

[12] *Уредба о мјерама финансијске помоћи приватним послодавцима, обртима и осталим самосталним дјелатностима у ФБиХ у циљу одржавања постојећих радних мјеста за 2025. годину („Службене новине ФБиХ", бр. 8/25).*

[13] *Уредба о додјели подстицаја за повећање плата радника РС („Службени гласник Републике Српске"), бр: 4/25.*

[14] *Извор: МФТБиХ, Квартална информација о стању јавне задужености БиХ на дан 31. 12. 2024. године.*

[15] *Спољни дуг БиХ обухвата спољни дуг институција БиХ, спољни дуг ентитета ФБиХ и РС, спољни дуг Брчко дистрикта и спољни дуг јединица локалне самоуправе.*

[16] *У износ су укључене вриједности емисије обвезница и трезорских записа ФБиХ и РС на домаћим тржиштима капитала.*

Табела 2.1: Потраживања комерцијалних банака од сектора владе
(у милионима КМ)

Потраживања	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Централна влада	**11,6**	**16,1**	**8,9**	**5,9**	**3,8**
Кредити	11,6	16,1	8,9	5,9	3,8
Хартије од вриједности	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Влада на нивоу ентитета	**2.439,4**	**2.474,8**	**2.554,7**	**2.764,4**	**3.120,4**
Кредити	605,7	584,6	517,8	463,2	542,1
Хартије од вриједности	1.833,7	1.890,1	2.036,9	2.301,2	2.578,3
Влада кантона	**90,0**	**134,8**	**146,0**	**203,7**	**247,4**
Кредити	80,9	125,7	146,0	203,7	247,4
Хартије од вриједности	9,1	9,1	0,0	0,0	0,0
Влада на нивоу општина	**350,7**	**332,1**	**340,3**	**328,2**	**390,6**
Кредити	341,0	323,8	333,5	323,3	387,3
Хартије од вриједности	9,8	8,4	6,8	4,9	3,3
УКУПНО	**2.891,7**	**2.957,8**	**3.050,0**	**3.302,2**	**3.762,2**
(% од укупне активе)	8,2	7,8	7,8	8,0	8,3
Кредити	1.039,2	1.050,2	1.006,3	996,1	1.180,6
(% од укупне активе)	2,9	2,8	2,6	2,4	2,6
Хартије од вриједности	1.852,6	1.907,6	2.043,7	2.306,1	2.581,6
(% од укупне активе)	5,2	5,0	5,2	5,6	5,7

Извор: ЦББиХ

Међународна кредитна агенција Standard and Poor's (S&P) задржала је кредитни рејтинг БиХ у 2024. години на нивоу „B+", уз стабилне изгледе, док је у складу с оцјеном међународне рејтинг агенције Moody's Investor Service, кредитни рејтинг БиХ задржан на нивоу „B3" са стабилним изгледима. Према оцјени аналитичара, стабилни изгледи одражавају отпоран економски раст БиХ, смањење укупне инфлације која се приближава историјском просјеку након снажних шокова у протекле двије године и повољну фискалну позицију за коју се очекује да ће потрајати и наредних неколико година. Према наводима аналитичара из S&P-а, до повећања кредитног рејтинга може доћи уколико се постигну политичке одлуке засноване на консензусу које потенцијално убрзавају структурне реформе - укључујући оне које се односе на приступање земље ЕУ, као и одлуке које доприносе економском расту.

Индикатори ризика фискалне одрживости су благо погоршани у односу на претходну годину, али и даље упућују на низак ниво ризика по финансијску стабилност који долазе из сектора Владе. У 2024. години неколико индикатора фискалне стабилности биљежи благо погоршање вриједности, али се и даље налазе у сигурном подручју према дефинисаним референтним нивоима (Табела 2.2).

Изузетак од сигурног подручја као и претходне године представља циклично прилагођен примарни салдо (изражен у процентима потенцијалног БДП-а), што је сасвим очекивано имајућу у виду повећање остваренога дефицита сектора генералне владе БиХ у 2024. години. Да би надомјестиле повећање буџетских расхода, ентитетске владе у БиХ су имале повећану потребу за финансирањем, које су претежно реализирале кроз задужења на домаћем тржишту капитала.

Истовремено, као резултат повећања капиталних инвестиција у 2024. години повлачење средства од ино-кредитора било је веће од износа сервисирања, односно отплате главнице ино кредита, те је дошло до благог повећања спољне и укупне јавне задужености у БиХ. Тако се омјер јавне задужености изражен у процентима БДП-а, иако благо повећан, на крају 2024. године налази у сигурном подручју знатно испод горње границе референтног нивоа индикатора фискалне одрживости. Имплицитна каматна стопа на дуг сектора Владе се у 2024. години налази дубоко у негативној територији, иако се у односу на претходну годину повећала, с обзиром на раст каматних трошкова по основу сервисирања јавног дуга у 2024. години. Као одраз значајног успоравања инфлације, имплицитна каматна стопа, која се умањује за дефлатор БДП-а у 2024. години прешла је из негативне у позитивну територију, док је просјечна петогодишња стопа раста реалног БДП-а, која обухвата и пројекције за наредне двије године, била нешто мања у односу на претходну годину, што је такође повећало вриједност имплицитне стопе у овој години. С друге стране, услијед смањења дуга деномираног у осталим валутама изузев евра, изложеност валутном ризику наставила је да се смањује и у 2024. години. Такође, просјечно доспијеће јавног дуга је нешто више него у претходној години, чиме је ризик рефинансирања благо смањен у поређењу са претходном годином. Будући да је у 2024. години забиљежен раст задужености по основу дугорочних кредитних аранжмана код међународних кредитора, те значајнији раст девизних резерви, забиљежено је смањење краткорочног спољног дуга у омјеру према девизним резервама.

Табела 2.2: Показатељи ризика фискалне одрживости

Индикатор	Сигурно подручје	Референтни ниво	Ниво у БиХ	Промјене у односу на претходну годину
r - g[1]	<	1,1	-3,77	1,96
Јавни дуг сектора генералне Владе (% БДП-а)	<	42,8%	26,8%	0,8%
Циклички прилагођен примарни салдо (% потенцијалног БДП-а)[2]	>	-0,50%	-1,7%	0,2%
Потребе за финансирањем (% БДП-а)	<	20,6%	6,2%	0,5%
Учешће краткорочног дуга у укупном дугу, преостала рочност	<	44,0%	16,1%	-1,3%
Дуг деномиран у страној валути (осим еура)[3]	<	40,3%	15,1%	-5,7%
Просјечно доспијеће јавног дуга (године)	>	2,3	6,6	0,82
Краткорочни инострани јавни дуг (% девизних резерви), преостала рочност	<	61,8%	6,8%	-0,3%

Извор: ЦББиХ, МФТ БиХ, БХАС, Фискални савјет БиХ, ММФ, Министарства финансија ФБиХ и РС, ЦББиХ
Напомене:
[1] r - Имплицитна каматна стопа на дуг сектора Владе умањена за дефлатор БДП-а (помични просјек за пет година); g - стопа раста реалног БДП-а (помични просјек за пет година)
[2] За 2024. годину кориштена је пројекција ММФ-а из априла 2025. године
[3] У калкулацију јавног дуга деномираног у страним валутама, није укључен дио јавног дуга који је деномиран у евру због фиксног курса домицилне валуте и евра.

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ДОМАЋИНСТВА

3. ДОМАЋИНСТВА

Повећана склоност становништва ка потрошњи, услијед слабљења инфлаторних притисака и раста реалних плата довела је и до раста тражње за кредитима и раста задужености домаћинстава у 2024. години. Домаћинства се и даље највише задужују код комерцијалних банака, а пораст задужености је забиљежен у категоријама кредита за општу потрошњу и стамбених кредита. Настављен је тренд смањења неквалитетних у укупним кредитима сектора становништва, међутим, одређени дио становништва се суочио с проблемима у редовном сервисирању обавеза, што се огледа у повећању кредита у нивоу кредитног ризика 2 у категорији опште потрошње и стамбених кредита. Тренд смањивања задужености становништва с варијабилном каматном стопом или периодом фиксације до једне године је настављен, иако слабијим интензитетом у поређењу с претходном годином. На годишњем нивоу је дошло до раста укупних депозита становништва, у свим категоријама рочности.

У 2024. години је забиљежен наставак раста задужености сектора домаћинстава, који је био подстакнут порастом потрошње у овом сектору. Укупна задуженост становништва на крају 2024. године, према подацима из ЦРК, износила је 14,9 милијарди КМ и у односу на крај претходне године порасла је за 9,8%. Традиционално, највећи дио задужености становништва се односи на задуженост по кредитима у комерцијалним банкама, која је у 2024. години забиљежила раст од 9,9% у односу на претходну годину. Задуженост код ових финансијских институција у укупној задужености учествује са 88,3%, што и даље даје највећи допринос расту укупне задужености становништва. Задуженост домаћинстава код микрокредитних организација је такође порасла, те је према подацима из ЦРК у односу на претходну годину већа за 8,6%. Задуженост домаћинстава према лизинг компанијама у 2024. години је и даље занемарива (Графикон 3.1).

Графикон 3.1: Задуженост становништва према финансијским институцијама

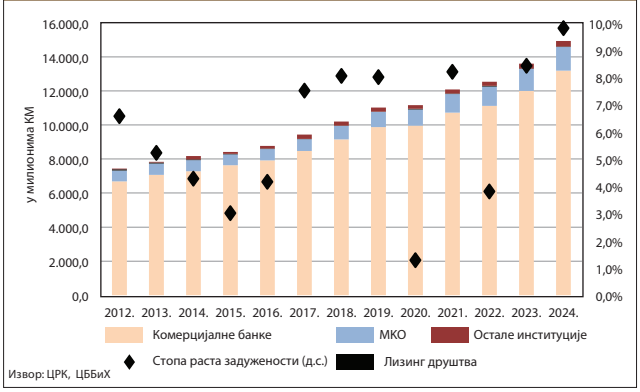

Извор: ЦРК, ЦББиХ

Структура задужености становништва у комерцијалним банкама према типу задужења у протеклом периоду није се значајније мијењала, с тим да је у 2024. години регистровано повећање код свих типова потраживања. Раст укупних потраживања од становништва највећим дијелом је резултат пораста задужености становништва по класичним кредитима код комерцијалних банака. Учешће задужености по класичним кредитима у укупној задужености становништва код комерцијалних банака и даље је далеко највеће и износи 94,9% (Графикон 3.2).

Графикон 3.2: Задуженост становништва према институцијама и типу задужења, 2024. године

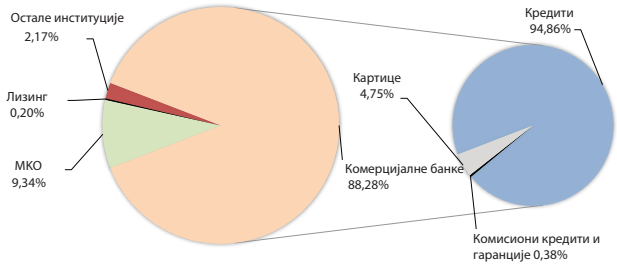

Извор: ЦРК, ЦББиХ

У 2024. години забиљежено је благо повећање броја активних платних картица. Такође је евидентирано повећање укупног искоришћеног дијела лимита по картицама, као и просјечне задужености становништва по платној картици. Број евидентираних платних картица у 2024. години је већи за 1% у односу на претходну годину, што је највећим дијелом посљедица повећања броја кредитних картица. Одобрени лимит по свим врстама картица је повећан, тако да је укупан износ одобреног лимита свих активних картица забиљежио раст од 5,6%. Искоришћени дио лимита свих активних картица је забиљежио повећање за 2,7% у односу на претходну годину. (Табела 3.1)[17]. Просјечна задуженост становништва по кредитним картицама је забиљежила пад од 5,2% у 2024. у односу на 2023. годину, с обзиром на то да овај облик задуживања носи високе каматне стопе, док је просјечна задуженост по дебитним картицама порасла за 4,6%. С обзиром на то да је лимит по дебитним картицама најчешће одређен висином просјечних мјесечних примања, искоришћени дио лимита по картици може се користити као индикатор потрошње становништва у односу на висину својих примања. Просјечно задужење по дебитним картицама на крају 2024. године износило је 557 КМ, што представља 40,3% просјечне нето плате у 2024. години.

[17] *Приликом анализе у обзир нису узете дебитне картице без одобреног износа дозвољеног прекорачења и по којима не постоји задуженост становништва, а које су банке евидентирале у ЦРК.*

Табела 3.1: Потраживања од становништва, картице **у КМ**

	Број активних картица		Одобрени износ		Искоришћени износ		Задужење по картици	
	2024.	Годишња промјена	2024.	Годишња промјена	2024.	Годишња промјена	2024.	Годишња промјена
Дебитне картице	672.994	-1,7%	1.018.799.988	5,3%	374.550.011	2,9%	557	4,6%
Кредитне картице	277.889	5,8%	378.989.207	6,1%	166.186.668	0,4%	598	-5,2%
Картице са одгођеним плаћањем	168.682	4,8%	193.855.313	6,0%	45.243.720	9,8%	268	4,8%
УКУПНО	**1.119.565**	**1,0%**	**1.591.644.508**	**5,6%**	**585.980.399**	**2,7%**	**523**	**1,6%**

Извор: ЦРК

Посматрајући структуру потраживања од становништва, у 2024. години регистрован је раст задужености по свим типовима кредита према намјени, изузев у категорији кредита за пословну дјелатност. Као и претходних година, у структури потраживања од становништва доминирају кредити за општу потрошњу, у које су укључена и потраживања по свим типовима картица. Структура кредита становништву је остала готово непромијењена у односу на претходну годину (Графикон 3.3), те највеће учешће у укупним кредитима становништву чине кредити за општу потрошњу (74%), потом стамбени кредити (24%), док се остатак односи на кредите за пословну дјелатност (2%). Кредити за општу потрошњу су у 2024. години наставили биљежити раст, по стопи од 8%. Раст кредита за општу потрошњу био је подстакнут повећањем потрошачког оптимизма, с обзиром на тренд успоравања инфлације и побољшане индикаторе с тржишта рада у виду раста реалних плата и смањења незапослености. Стамбени кредити су у 2024. години забиљежили значајнији раст од 15,7% у односу на претходну годину, а њихово учешће у укупним кредитима је повећано за 1,3 процентна поена. Описана кретања на тржишту некретнина (Текстни оквир 2.) су у посљедњих неколико година утицала на раст потражње за стамбеним кредитима. Поред тога, кредити за општу потрошњу се посљедњих неколико година у мањој мјери користе за финансирање стамбених потреба, што је довело до јачања потражње за стамбеним кредитима. Увођењем регулаторних лимита у погледу дужине трајања и износа ненамјенских и замјенских кредита, уз континуирани раст цијена некретнина, кредити за општу потрошњу су у посљедњих неколико година све мање примјерени за финансирање стамбених потреба. Задуженост становништва по основу кредита за пословну дјелатност је у 2024. години забиљежила пад од 4%, те је и учешће у укупној задужености становништва смањено за 30 базних поена.

Графикон 3.3: Кредити становништву по намјени и кредитни раст

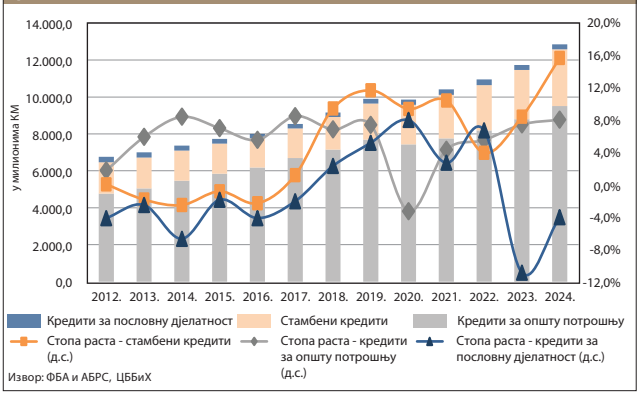

Извор: ФБА и АБРС, ЦББиХ

Према подацима ЦББиХ у 2024. години је евидентирано 4 милијарде КМ новоодобрених кредита становништву, што представља пораст од 5,1% у односу на претходну годину што указује на повећану кредитну активност банака у протеклој години. У 2024. години сектору становништва одобрено је или репрограмирано 192,8 милиона КМ кредита више у односу на 2023. годину, при чему није евидентна промјена у потражњи када је ријеч о рочности кредита (Графикон 3.4).

Графикон 3.4: Новоодобрени кредити становништву

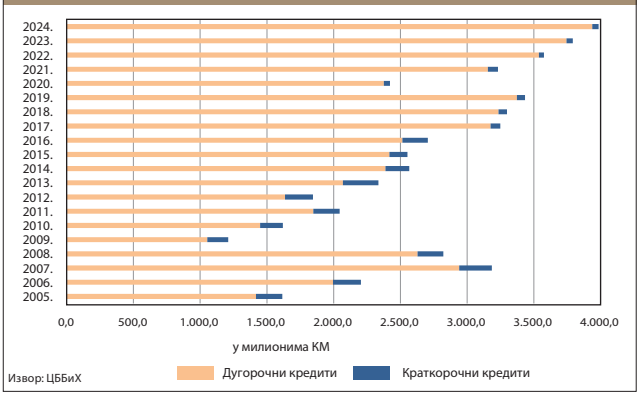

Извор: ЦББиХ

У валутној структури кредита становништву настављено је смањење учешћа кредита са валутном клаузулом у евру у укупним кредитима. Иако за грађане који се задужују уз валутну клаузулу у монетарном режиму валутног одбора практички не постоји ризик од повећања кредитних обавеза услијед промјене валутног курса, овакви трендови могу се оцијенити позитивним. Финансирање из претежно домаћих извора такође има утицај на овај тренд. Посљедњих година је примјетан тренд смањења учешћа кредита у страној валути и индексираних кредита у укупним кредитима становништву, који је настављен и у 2024. години (Графикон 3.5). Према подацима из ЦРК, кредити у EUR валути и кредити с валутном клаузулом у EUR у 2024. години су забиљежили смањење за 5,3%, док су кредити у КМ забиљежили пораст од 17,7%.

Графикон 3.5: Валутна структура кредита становништву

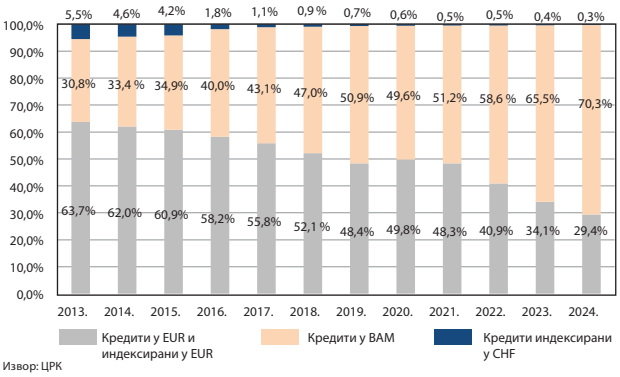

Извор: ЦРК

У 2024. години је забиљежен раст краткорочних и дугорочних кредита у свим категоријама рочности. Задуженост становништва у EUR и са валутном клаузулом у ЕУР биљежи пад у категоријама рочности преко 5 година, док је задуженост у КМ забиљежила знатан раст.

Посматрајући рочну структуру, становништво је највише задужено по кредитима уговорене рочности преко десет година, а затим по кредитима рочности од пет до десет година (Табела 3.2). Снажан раст кредита у КМ у категорији рочности преко 10 година резултат је високе потражње за стамбеним некретнинама и раста цијена некретнина који је забиљежен у 2024. години.

Ниво неквалитетних кредита у укупним кредитима сектора домаћинства наставио је да се смањује и у 2024. години, дванаесту годину узастопно. Учешће неквалитетних кредита у укупним кредитима на крају 2024. године смањено је у односу на претходну годину за 46 бп и износило је 3,2% (Графикон 3.6). У 2024. години је дошло до пораста кредитних пласмана становништву, што је уз смањење износа неквалитетних кредита допринијело побољшању индикатора неквалитетних према укупним кредитима. Побољшање квалитета кредитног портфеља у сектору домаћинстава као и у протеклим годинама било је резултат активности које су проводиле банке, попут рачуноводственог и трајног отписа неквалитетних кредита и ефикаснијег управљања кредитним ризиком. Уколико се посматра кретање неквалитетних кредита по намјени, неквалитетни кредити за општу потрошњу на крају 2024. године биљеже пад од 3,9% у односу на крај претходне године, док су неквалитетни кредити за стамбену изградњу у посматраном периоду били мањи за 7,8%, а неквалитетни кредити за обављање пословне дјелатности биљеже смањење од 4,7%.

У 2024. години евидентирано је повећање кредита у нивоу кредитног ризика 2, у износу од 36,5 милиона КМ или 4,4%, од чега највећи дио представља пораст кредита који имају повећани кредитни ризик у категорији опште потрошње од 21,2 милиона КМ или 3,1%, те стамбених кредита од 10,6 милиона КМ или 8,5%, што указује да је дошло до кашњења у отплати одређеног дијела кредита и раста кредитног ризика у овим категоријама.

Табела 3.2: Кредити становништву, рочна и валутна структура

Рочност / Валута	Остатак дуга и доспјела ненаплаћена главница, у хиљадама КМ							
	КМ		Кредити у страној валути и кредити с валутном клаузулом				УКУПНО	
			EUR		Остали кредити у страној валути			
	2024.	Годишња промјена	2024.	Годишња промјена	2024.	Годишња промјена	2024.	Годишња промјена
до 1 године	69.979	4,9%	4.760	8,9%	0	0,0%	74.739	5,2%
1 - 3 године	253.048	7,4%	55.146	4,9%	3.555	-3,1%	343.749	17,8%
3 - 5 година	665.326	12,6%	97.992	8,8%	22.939	-0,4%	788.256	12,0%
5 - 10 година	2.861.356	10,1%	607.890	-10,0%	11.103	-16,8%	3.484.349	6,0%
преко 10 година	4.913.970	23,8%	2.896.917	-5,4%	1.009	-17,0%	7.811.406	11,1%
УКУПНО	8.763.679	17,4%	3.662.704	-5,7%	40.606	-1,6%	12.502.499	9,8%

Извор: ЦРК

Графикон 3.6: Неквалитетни кредити у сектору становништва по категоријама

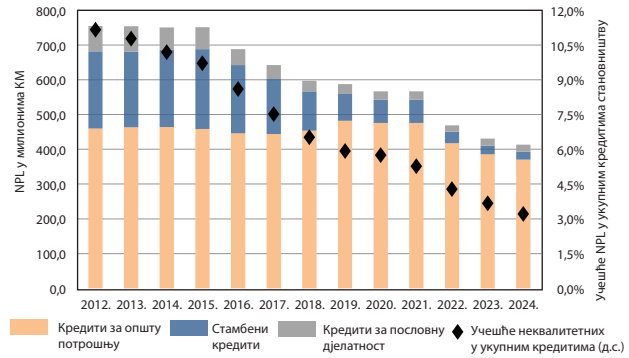

Извор: ФБА, АБРС, ЦББиХ

Посматрајући квалитет кредитног портфеља у сегменту становништва по појединачним банкама, може се уочити да се учешће неквалитетних у укупним кредитима становништва у 2024. години смањило код готово свих банака у сектору, укључујући и банке с највећом концентрацијом неквалитетних кредита (Графикон 3.7).

Графикон 3.7: Неквалитетни у укупним кредитима становништву, по банкама

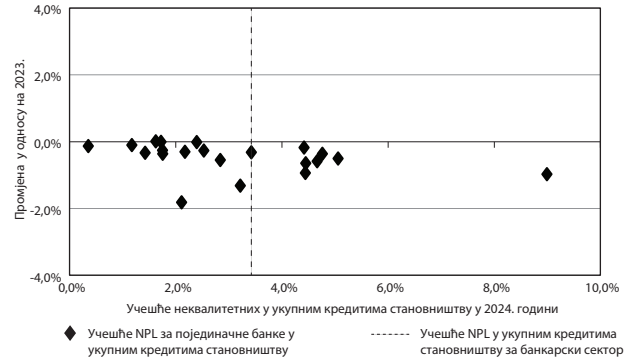

Извор: ФБА, АБРС, ЦББиХ

Каматне стопе на кредите становништву су забиљежиле благи раст у току 2024. године, док је у првом кварталу 2025. године забиљежен благи пад. Пораст каматних стопа се одразио на раст просјечне годишње номиналне каматне стопе на дугорочне кредите у 2024. години, која је износила 5,57% и била је већа за 13 базних поена у односу на претходну годину (Графикон 3.8).

Графикон 3.8: Новоодобрени дугорочни кредити и просјечне пондерисане каматне стопе

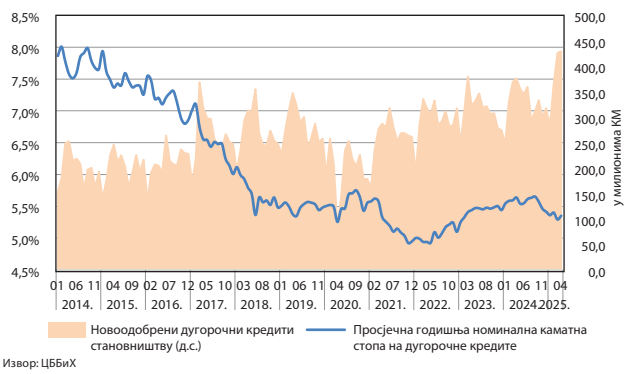

Извор: ЦББиХ

Каматни ризик у сектору становништва је ублажен, што се може закључити на основу повећаног обима кредитирања уз фиксну каматну стопу или продужавањем периода фиксације каматне стопе. Тренд смањивања учешћа кредита с варијабилном каматном стопом или периодом фиксације до једне године у новоодобреним кредитима становништву настављен је и у 2024. години, али је био нешто слабијег интензитета него претходних година. Кредити с варијабилном каматном стопом или периодом фиксације до једне године су у 2024. години чинили 9,9% укупних новоодобрених кредита становништву, што је за 1,9 процентних поена мање у односу на крај 2023. године (Графикон 3.9). Исти тренд је настављен и у прва четири мјесеца 2025. године, те је учешће кредита с варијабилном каматном стопом или периодом фиксације до једне године у новоодобреним кредитима становништву пао на 9,2%.

Графикон 3.9: Новоодобрени кредити према периоду фиксације каматне стопе

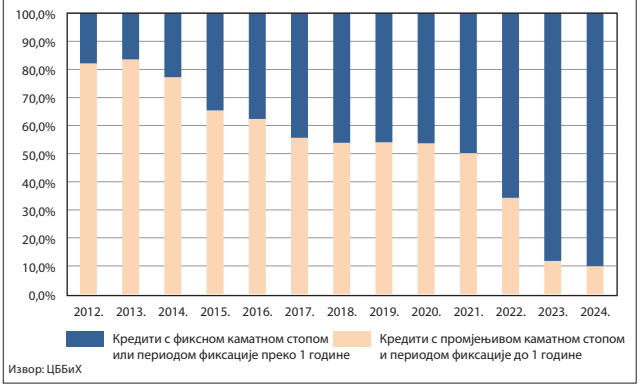

Извор: ЦББиХ

У 2024. години је забиљежен раст укупних депозита становништва, како средстава на трансакционим рачунима, тако и краткорочних и дугорочних орочених депозита. Укупни депозити становништва су на крају 2024. године износили 17,7 милијарди КМ. У структури депозита по рочности и даље преовладавају трансакциони рачуни и депозити по виђењу који су достигли вриједност од 12,2 милијарде КМ, те чине 69,3% укупних депозита становништва. Највећи раст од 15,7% је забиљежен у категорији дугорочних депозита, за разлику од претходних година када је највећи раст биљежен на трансакционим рачунима и депозитима по виђењу, јер су се домаћинства, услијед пада инфлације у 2024. години, те њеног утицаја на расположиви доходак, у већој мјери одлучивала на закључивање нових депозитних уговора на дужи рок (Графикон 3.10). Ипак, дугорочни депозити чине 28,4% укупних депозита.

Годишњи раст депозита је посљедњих пет година био изражајнији од кредитног раста, изузев у 2022. години, када је забиљежен благи пад укупних депозита становништва, због шока снажног повлачења депозита из банака, након избијања рата у Украјини и проблема са којима се суочила руска групација Sberbank.

Константан пораст депозита је прије свега резултат отпорности и стабилности домаћег банкарског система што, уз поуздан систем за осигурање депозита пружа гаранцију становништву да своја финансијска средства држи на рачунима у банкама. Будући да су ограничене прилике и могућности за инвестирање на тржишту капитала, становништво већину своје уштеђевине држи у виду депозита код комерцијалних банака. Оживљавање тржишта капитала, развој секундарног тржишта капитала и нових инструмената пласирања слободних финансијских средстава би утицало на раст конкуренције, те потенцијални раст пасивних каматних стопа.

Према подацима Агенције за осигурање депозита БиХ за 2024. годину у категоријама депозита који премашују износ осигураног штедног улога од 70 хиљада КМ биљежи се већи раст у броју закључених уговора. Депозити у категорији преко 70 хиљада КМ су у посматраном периоду остварили раст броја закључених депозитних уговора од 14,7% у односу на 2023. годину, те раст износа депозита од 9,8%. С друге стране, депозити до 70 хиљада КМ су забиљежили пад броја закључених уговора од 1,7%, док је укупан износ порастао за 9,6%. Од укупног броја депозитних рачуна свега 1,7% се односи на депозите преко 70 хиљада КМ, али они чине 43,5% укупних депозита становништва (7,7 милијарди КМ). Наведено указује на изразиту финансијску неједнакост међу становништвом у БиХ с обзиром на то да врло мали број депонената располаже високим износима уштеђевине, што је уобичајено у земљама истог или сличног степена развоја попут наше. Анкетни подаци о нефинансијској имовини домаћинстава у БиХ још увијек нису расположиви, а на основу истих би се добила шира социјална и економска слика у смислу посједовања нефинансијске и финансијске имовине, дуга, нето богатства, дохотка и потрошње становништва БиХ.

Графикон 3.10: Депозити становништва по рочности

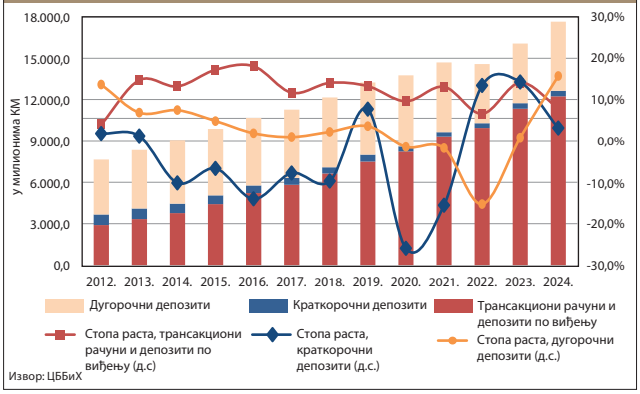

Извор: ЦББиХ

Пасивне каматне стопе на депозите становништва, које су посљедњих неколико година биле на изразито ниским нивоима, у 2023. години почеле су да биљеже значајнији пораст, што је настављено и у 2024. години, иако слабијим интензитетом. Просјечна пондерисана каматна стопа на депозите становништва с договореним доспијећем (орочени депозити) у 2024. години је износила 2,13% и већа је за 31 базни поен у односу на 2023. годину. Просјечна пондерисана каматна стопа на дугорочне депозите је износила 2,28% и виша је за 30 базних поена, а каматна стопа на краткорочне депозите становништва је износила 1,18% и виша је за 33 базна поена у односу на претходну годину (Графикон 3.11).

Графикон 3.11: Орочени депозити становништва и каматне стопе на депозите

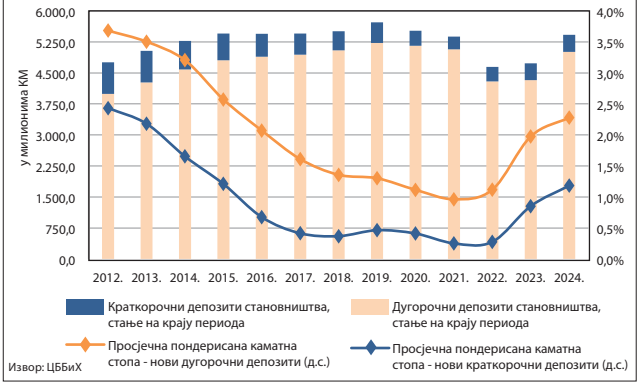

Извор: ЦББиХ

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ПРЕДУЗЕЋА

4. ПРЕДУЗЕЋА

Иако су ризици из домаћег и међународног макроекономског окружења којима је сектор предузећа изложен били повишени током 2024. године, укупна задуженост сектора нефинансијских предузећа према домаћим финансијским посредницима у 2024. години забиљежила је значајнији раст. Такође, настављен је и дугогодишњи раст спољне задужености предузећа који узима све веће учешће у структури њихове укупне задужености. Традиционално, у финансирању пословних активности сектор предузећа се највише ослањао на кредитну подршку банака, које су у 2024. години пласирале кредите по тек благо вишим каматним стопама, те се може закључити да су услови финансирања нефинансијских предузећа у БиХ и даље повољни. Да би смањила изложеност каматном ризику, предузећа су се у значајној мјери опредјељивала на задуживање уз фиксну каматну стопу. Раст пословних прихода нефинансијских предузећа и задовољавајућа капитализованост указују да су предузећа у коначници успјешно амортизовала ризике којима је овај сектор био изложен, што је дало допринос смањењу нивоа неквалитетних потраживања у банкама и адекватним капацитетима за даљне задуживање. Међутим, у наредном периоду, кључни ризици за пословање предузећа представљају наставак слабљења спољне потражње уз очекивано повећање инфлаторних притисака у 2025. години, као и значајне инвестиције у енергетску транзицију и прелазак на обновљиве изворе енергије, што може резултирати значајним повећањем трошкова пословања предузећа и довести у питање способност уредног сервисирања обавеза сектора предузећа. Такође, додатно оптерећење за пословање предузећа представљаће увођење карбонске накнаде на извозне производе у ЕУ.

Укупна задуженост сектора нефинансијских предузећа према домаћим финансијским посредницима у 2024. години забиљежила је значајније повећање у односу на претходну годину. Према подацима из ЦРК, укупна задуженост правних лица према свим групама финансијских посредника на крају 2024. године износи 16,4 милијарде КМ и већа је за 10,1 % у односу на претходну годину. Мјерено учешћем у БДП-у, укупна задуженост предузећа према свим групама финансијских посредника износи 32% БДП-а. Задуженост корпоративног сектора може се, у највећој мјери, посматрати као задуженост према банкарском сектору. Узимајући у обзир слабу развијеност осталих сегмената финансијског тржишта, примарни извор финансирања предузећа у БиХ су банке. Учешће банкарског сектора у укупном дугу предузећа чини чак 89,9% дуга предузећа према свим групама финансијских посредника у БиХ, док је задуживање на тржишту капитала и даље незнатно (Графикон 4.1).

Графикон 4.1: Потраживања од предузећа према типу задужења на крају 2024.

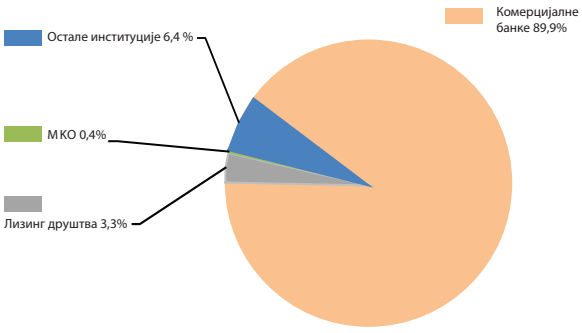

Извор: ЦРК, ЦББиХ

Према подацима из ЦРК укупан дуг правних лица према банкама у БиХ на крају 2024. године износи 29% БДП-а. У структури банкарских потраживања правних лица, потраживања по основу класичних (краткорочних и дугорочних кредита) и револвинг кредита чине најзначајнији дио укупних потраживања, док изложености по основу гаранција, акредитива и факторинга чине мањи дио укупних потраживања и немају системску важност. Учешће дуга правних лица према микрокредитним организацијама и лизинг друштвима је и даље занемариво у укупном дугу.

Иако је економска активност у 2024. години забиљежила тек благи и умјерени раст, у већини економских индустрија забиљежен је снажнији кредитни раст предузећа. Укупна изложеност банкарског сектора према правним лицима износила је 12,9 милијарди КМ и већа је за 9,7% у поређењу с претходном годином. Посматрано према економским дјелатностима, изложеност банкарског сектора у БиХ традиционално је највећа према предузећима из дјелатности Трговине и Прерађивачке индустрије, на које се односи 51,8% укупне изложености банкарског сектора према свим правним лицима. Као резултат наставка снажне експанзије туризма и повећања обима услуга, најзначајнији допринос скромном расту реалне економске активности у 2024. години остварен је у дјелатностима Хотелијерство и угоститељство (9,1%) и дјелатности Трговине *(7,7%)*, те се може закључити како укупна економска активност све више зависи од услужног сектора. Услијед повећане економске активности, предузећа из ових дјелатности забиљежила су и раст кредитне задужености у банкама. Након прошлогодишњег пада кредитне задужености, предузећа из дјелатности стручне научне и техничке дјелатности биљеже раст обавеза по узетим кредитима, као и раст бруто додатне вриједности.

С друге стране, у 2024. години производне дјелатности које су највише извозно оријентисане остариле су пад бруто додатне вриједности услијед наставка успоравања економске активности у ЕУ, као и глобалних геополитичких тензија, што је резултирало падом потражње на тржиштима главних спољнотрговинских партнера БиХ. Изузетак наведеном је производна дјелатност Вађење руда и камена, која је забиљежила значајну годишњу стопу раста, али њено учешће у укупној бруто додатној вриједности је занемариво. Предузећа из наведене дјелатности забиљежила су пад кредитне задужености и пад обима производње што указује на постепену контракцију ове индустрије. Највише погођена предузећа била су из дјелатности Прерађивачке индустрије која су остварила највећи пад реалне економске активности (6,7%). У оквиру дјелатности прерађивачке индустрије која је највише допринијела укупном паду индустријске производње у 2024. години, пад обима производње готових метала имао је највећи утицај, као директна посљедица глобалног пада потражње за челиком. Ипак, задуженост предузећа из дјелатности Прерађивачке индустрије повећана је за 7,1% у односу на претходну годину. Изгледи за снажнији економски опоравак главних спољнотрговинских партнера у наредном периоду су прилично песимистични, те се без опоравка спољне потражње не може очекивати значајнији опоравак индустријске производње у БиХ, што у наредном периоду може довести до материјализације кредитног ризика у банкарском сектору БиХ, имајући у виду висок ниво изложености банака према предузећима из дјелатности прерађивачке индустрије. С друге стране, бруто додатна вриједност у дјелатности Грађевинарство забиљежила је снажнији раст (6,9%), који се може објаснити значајним растом обима производње у грађевинском сектору у току 2024. године. Истовремено, као посљедица раста обима производње и наставка раста цијена извођачких радова, предузећа из дјелатности *Грађевинарства* забиљежила су значајнији раст кредитне задужености у банкама од 13,1%. Највећи процентуални раст кредитне задужености забиљежен је код предузећа која се баве производњом и снабдијевањем електричне енергије, гасом, паром и климатизацијом, услијед значајног повећања инвестиција јавних и приватних предузећа из ове дјелатности у енергетску транзицију, односно инвестирања у прелазак на обновљиве изворе енергије. С обзиром на то да се ова предузећа налазе у првој фази инвестирања у обновљиве изворе енергије под претпоставком да постоји одређени временски јаз од тренутка инвестиција до тренутка реализације истих, у наредном периоду може се очекивати повећање бруто додатне вриједности у дјелатностима које се баве производњом и снабдијевањем електричне енергије (Графикон 4.2).

Графикон 4.2: Годишње промјене потраживања од предузећа према одабраним дјелатностима

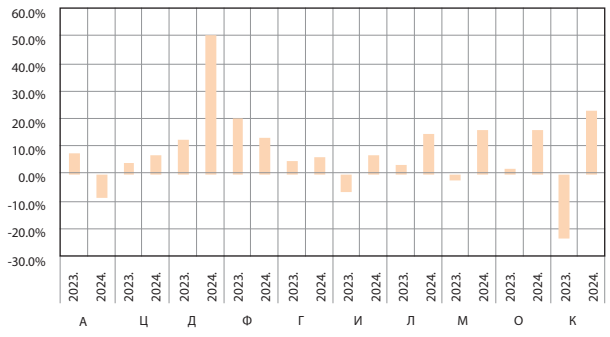

Извор: ФБА, АБРС, ЦББиХ

Легенда:
А - Пољопривреда, шумарство и риболов
Ц - Прерађивачка индустрија
Д - Производња и снабдијевање електричном енергијом, плином, паром и климатизација
Ф - Грађевинарство
G - Трговина на велико и мало; поправак моторних возила и мотоцикала
Г - Дјелатности пружања смјештаја, те припреме и услуживања хране (хотелијерство и угоститељство)
К - Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања
Л - Пословање некретнинама
М - Стручне, научне и техничке дјелатности
О - Јавна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање

ОСТАЛО:
Е - Снабдијевање водом; уклањање отпадних вода, управљање отпадом, те дјелатности санације околиша
Ј - Информације и комуникације
Н - Административне и помоћне услужне дјелатности
П - Образовање
Q - Дјелатности здравствене и социјалне заштите
Р - Умјетност, забава и рекреација
С - Остале услужне дјелатности

У 2024. години спољна задуженост нефинансијских предузећа у БиХ наставила је да биљежи значајнији раст и преузима све веће учешће у структури њихове укупне задужености, што указује да нефинансијска предузећа у БиХ потребе за финансирањем свог пословања у значајној мјери реализују путем спољног задуживања на страном тржишту. Према подацима ЦББиХ из Статистике међународне инвестиционе позиције БиХ[18], укупна задуженост нефинансијских предузећа према иностранству, укључујући и непрофитне институције које служе домаћинствима (NPISH) на крају 2024. године износи 12,37 милијарди КМ, што је за 1,1 милијарду КМ или 10% више у односу на крај 2023. године. Од укупних финансијских обавеза, 65% задужености нефинансијских предузећа се односи на спољну задуженост по основу зајмова и трговачких кредита и аванса, док се 35% задужености односи на директно међукомпанијско задуживање између предузећа. У 2024. години највећи раст спољне задужености предузећа забиљежен је по основу зајмова који су били већи за 791,6 милиона КМ или 10,8%, док је директно међукомпанијско задуживање било веће за 335,1 милион КМ или 8,4%.

[18] *Међународна инвестициона позиција је статистички извјештај који приказује вриједност и композицију финансијске активе резидената једне економије, која представља потраживања посматране економије од нерезидената, те финансијску пасиву резидената једне економије, која представља обавезе резидената посматране економије према нерезидентима.*

Континуирани тренд раста спољне задужености овог сектора, који је изражен у посљедњих дванаест година, указује на чињеницу да нефинансијска предузећа у БиХ потребе за финансирањем свог пословања у значајној мјери реализују путем спољног задуживања на страном тржишту. Разлози оваквог тренда задуживања нефинансијских предузећа на страном тржишту могу се приписати флексибилнијим условима финансирања, с обзиром на то да домаће банке имају прилично ригорозне критерије приликом одобравања кредитних пласмана предузећима. Такође, тржиште капитала у БиХ је слабо развијено, што додатно ограничава могућности финансирања (Графикон 4.3).

Графикон 4.3: Спољна задуженост нефинансијских предузећа

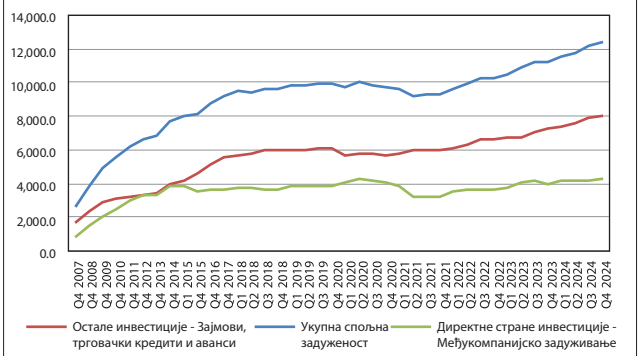

Извор: ЦББиХ

Анализирајући просјечну задуженост по предузећу и број нових предузећа, може се закључити да упркос повишеном нивоу макроекономских ризика, није дошло до значајнијих промјена у броју и просјечној задужености предузећа у већини дјелатности, што може указивати да су предузећа пословала стабилно и без већих осцилација. (Графикон 4.4).

Графикон 4.4: Просјечна задуженост предузећа по одабраним дјелатностима у 2023. и 2024.

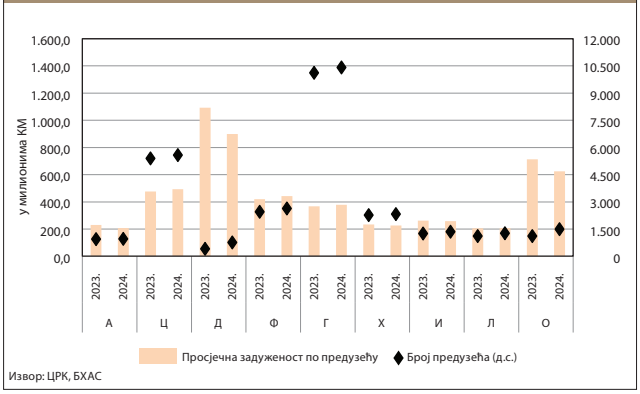

Извор: ЦРК, БХАС

У 2024. години је дошло до значајнијег повећања дуга по основу класичних кредита у сектору предузећа. Анализирајући структуру класичних кредита према уговореној рочности, и даље превладавају дугорочни кредити, а просјечан рок до доспијећа је веома благо повећан.

Традиционално, предузећа у БиХ у финансирању својих пословних активности се у највећој мјери ослањању на финансирање путем класичних кредита. Укупан дуг предузећа по основу класичних кредита на крају 2024. године виши је за 10,3% у односу на претходну годину. У сектору предузећа, према уговореној рочности, као и претходних година преовладавају дугорочни кредити, који на крају године чине 92% укупних кредита. Према подацима из ЦРК, у 2024. години је дошло до повећања износа дуга по основу класичних кредита предузећима у свим категоријама рочности, које је најзначајније у категорији од 3 до 5 година и износи 15,3%. Такође, у 2024. години забиљежено је нешто значајније повећање кредита предузећа преко 10 година, али је учешће кредита са категоријом рочности преко 10 година у укупним кредитима и даље јако ниско. Највеће учешће у укупним класичним кредитима (42%) имају кредити од 5 до 10 година (Табела 4.1). На основу података о рочној структури кредита према преосталој рочности, просјечно доспијеће је благо нарасло и износи 43,2 мјесеци.

Табела 4.1: Кредити предузећима, рочна и валутна структура остатка дуга

Рочност	Остатак дуга и доспјела ненаплаћена главница				
	КМ	Кредити у страној валути и кредити с валутном клаузулом			
		EUR	CHF	USD	УКУПНО
до 1 године	531.279	259.552	14.235	25.376	830.443
1 до 3 године	1.216.421	300.505	0	0	1.516.926
3 до 5 година	1.442.009	793.529	0	0	2.235.539
5 до 10 година	2.207.005	1.873.214	327	3.729	4.084.274
преко 10 година	519.427	800.571	0	177	1.320.175
УКУПНО	**5.916.141**	**4.027.372**	**14.562**	**29.282**	**9.987.357**

Извор: ЦРК

Иако се кредитни ризик у сектору предузећа још увијек није материјализовао, може се оцијенити повећаним, имајући у виду да већ другу годину заредом у појединим индустријама постоје назнаке акумулације кредитног ризика. Такође, врло је извјесно да ће високи трошкови енергетске транзиције, наставак слабљења макроекономских прилика и смањење спољне потражње уз очекивано убрзање инфлације у 2025. години, довести до раста трошкова у предузећима, што би у коначници могло резултирати материјализацијом кредитног ризика у банкама. Учешће неквалитетних кредита у укупним кредитима у сектору предузећа на крају 2024. године износило је 3,1%, што је за 0,9 процентних поена мање у односу на претходну годину. Посматрајући квалитет кредитног портфеља по дјелатностима на годишњем нивоу, у скоро свим групама економских дјелатности забиљежено је смањење неквалитетних кредита у укупним кредитима у 2024. години (Графикон 4.5).

Такође, стопа дифолта у сектору предузећа остала је на приближно истом нивоу од прошле године, што указује на то да није дошло до материјализације кредитног ризика. Међутим, имајући у виду да се повишени ниво ризика у макроекономском окружењу одразио на пословања предузећа у прерађивачкој индустрији и у дјелатности грађевинарства, у којима је забиљежен највећи раст кредита у нивоу кредитног ризика 2, кредитни ризик у сектору предузећа може се оцијенити повишеним. Учешће кредита у нивоу кредитног ризика 2 у укупним кредитима предузећа из прерађивачке индустрије забиљежило је повећање од 1,3%, док се учешће кредита нивоа кредитног ризика 2 који су пласирани предузећима из дјелатности грађевинарства повећао за 1,4% поредећи с претходном годином. Наставак слабљења макроекономских прилика и спољне потражње уз очекивано јачање инфлаторних притисака у наредном периоду може да повећа трошкове производње за предузећа, што би у коначници могло резултирати повећањем стопе дифолта и погоршањем квалитета кредитног портфеља у банкама. Додатни притисак на раст трошкова, као и повећање кредитног ризика за предузећа која су извозно оријентисана, представља увођење карбонске накнаде CBAM (енгл. Carbon Border Adjustment Mechanism), што је детаљније описано у прошлогодишњем извјештају о финансијској стабилности (Текстни оквир 3). Босна и Херцеговина је крајем 2024. године на састанку Савјета Енергетске заједнице, затражила одгоду примјене таксе CBAM за 2027. годину. Међутим, крајем јуна 2025. године, европски Парламент одлучио је да примјена CBAM механизма креће од 2026. године, али ће се наплаћивати од 2027. године за 2026. годину. Додатно, предузећа у БиХ ће сходно обавези по уговору о Софијској декларацији морати да наставе са инвестицијама у енергетску транзицију, одрживу мобилност и циркуларну економију, да би се ублажиле посљедице климатских промјена, што ће у наредном периоду наставити вршити притисак на раст трошкова предузећа у БиХ.

Графикон 4.5: Учешће неквалитетних у укупним кредитима предузећима, по дјелатностима

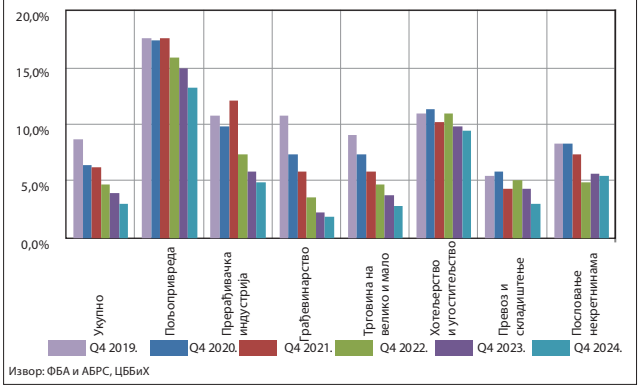

Извор: ФБА и АБРС, ЦББиХ

Укупни приходи предузећа у 2024. години забиљежили су значајнији раст, највише као резултат значајнијег повећања прихода оних предузећа која послују у услужним дјелатностима. Анализирајући приходе по дјелатностима, може се закључити да су са једне стране услијед наставка смањења спољне потражње која је резултирала смањењем извоза, али и прекида жељезничког саобраћаја у посљедњем кварталу, приходи предузећа у дјелатностима која су извозно оријентисана забиљежили веома скроман раст или чак пад пословних прихода. Према подацима Dun & Bradstreet компаније која се бави пружањем пословних и бонитетних информација, у 2024. години укупни приходи предузећа БиХ расли су стопом од 6,3%. (Табела 4.2). Услијед значајнијег опоравка личне потрошње и наставка повећања цијена, предузећа која се баве услужним дјелатностима забиљежила су значајније повећање пословних прихода. Као резултат раста цијена на тржишту некретнина, највећи раст пословних прихода остварила су предузећа која се баве пословањем некретнинама (55,8%), међутим, учешће предузећа у овој дјелатности у укупним приходима је веома скромно и износи свега 0,5%. Такође, услијед веома успјешне туристичке сезоне у 2024. години, значајнији раст прихода остварила су и предузећа која се баве хотелијерством и угоститељством (15,07%). Предузећа која се баве дјелатностима трговина на велико и мало, имају највеће учешће прихода у укупним пословним приходима предузећа у БиХ (45,3%), те је њихов раст знатно већи поредећи с претходном годином и износи 8,4%. С друге стране, као резултат наставка смањења вриједности извоза електричне енергије, предузећа која се баве производњом и снабдијевањем електричне енергије забиљежила су пад пословних прихода другу годину заредом. Наведена дјелатност је једина у којој су предузећа у 2024. години забиљежила пад прихода, док су предузећа која послују у области прерађивачке индустрије и заузимају високо учешће у укупним пословним приходима, забиљежила веома скроман раст прихода од свега 1%. Наставак пада индустријске производње, успоравање економске активности главних спољнотрговинских партнера БиХ, као и даље присутне геополитичке тензије, одразиле су се на изузетно слаб раст пословних прихода у дјелатностима прерађивачке индустрије. Такође, бујичне поплаве које су се десиле у октобру 2024. године уништиле су кључну дионицу жељезничке пруге, путем које се одвијао транспорт сировина и готових производа. Потпуни прекид жељезничког саобраћаја у посљедњем кварталу 2024. године резултирао је застојем у транспорту, што је дијелом утицало на успорен раст прихода предузећа која су извозно оријентисана. Ризици за пословање многих нефинансијских предузећа су додатно појачани услијед очекиваних повећања инфлаторних притисака, неповољних изгледа у спољнотрговинској размјени за 2025. годину, праћени наставком јачања геополитичких тензија. Наведени ризици, у наредном периоду ће наставити вршити притисак на пословање предузећа из производних дјелатности, што би се могло одразити на наставак пада њихових прихода. Додатни притисак на пословање предузећа у 2025. години може представљати повећање минималне плате, што је раније детаљно описано у Текстном оквиру 3.

Табела 4.2 : Пословни приходи предузећа, по дјелатностима

	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
А- Пољопривреда	987,05	1.021,06	1.084,89	1.301,57	1.352,28	1.369,87
Б- Рударство	917,14	909,13	887,78	1.032,47	1.109,50	1.218,70
Ц- Прерађивачка индустрија	17.661,09	16.302,43	20.686,81	26.095,19	24.958,32	25.217,23
Д- Производња и снабдијевање електричном енергијом	4.262,78	3.894,63	5.346,12	6.638,80	5.851,55	5.629,02
Е- Снабдијевање водом, уклањање отпадних вода	786,22	769,49	1.048,09	1.098,50	990,38	1.089,10
Ф- Грађевинарство	3.433,65	3.495,23	4.048,00	4.512,36	4.910,98	5.613,02
Г- Трговина на велико и мало	31.751,30	28.814,68	34.750,30	42.198,29	44.297,70	47.903,43
Х- Превоз и складиштење	2.832,17	2.492,72	2.895,83	3.667,06	3.724,30	3.947,49
И- Хотелијерство и угоститељство	503,13	286,04	474,67	630,82	772,88	889,38
Ј- Информације и комуникације	2.387,47	2.389,66	2.745,66	3.107,36	3.412,57	3.682,41
К- Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања	346,52	326,10	382,08	465,55	459,91	549,83
Л- Пословање некретнинама	229,26	202,08	246,40	287,47	345,26	538,13
М- Стручне научне и техничке дјелатности	1.688,99	1.663,35	1.919,64	2.054,84	2.304,89	2.529,91
Н- Административне и помоћне услужне дјелатности	485,77	442,88	565,58	724,89	874,93	1.002,71
О- Јавна управа и одбрана	69,73	83,02	106,40	79,72	32,53	39,64
П- Образовање	133,16	121,47	133,82	156,19	189,61	230,85
Q- Дјелатности здравствене и социјалне заштите	1.680,42	1.764,36	2.041,26	2.309,22	2.677,89	2.978,98
Р- Умјетност, забава и рекреација	492,02	434,81	605,26	770,12	941,32	1.038,02
С- Остале услужне дјелатности	96,46	97,40	108,26	127,53	146,76	177,43
Т- Дјелатности домаћинства као послодавца	0,00	0,00	0,00	0,05	0,00	0,00
У- Дјелатности вантериторијалних организација и тијела	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
УКУПНО	**70.744,31**	**65.510,53**	**80.076,84**	**97.257,99**	**99.353,54**	**105.645,14**

Извор: Dun & Bradstreet (Компанија која се бави пружањем пословних и бонитетних информација)

Анализирајући учешће капитала у пасиви предузећа по дјелатностима, примјетно је благо смањење учешћа капитала у већини дјелатности у 2024. години (Графикон 4.6). Ипак, све дјелатности осим Рударства и Грађевинарства и даље имају ниво капитализованости већи од 30%. Као резултат вишегодишњег цикличног пословања предузећа у области Рударства и њихових смањених прихода, у овој дјелатности забиљежено је најниже учешће капитала у пасиви које је у 2024. години додатно смањено и износи 25,8%. Такође, предузећа која послују у области грађевинарства биљеже веома ниско учешће капитала у пасиви (27,2%), што се може објаснити континуираном опредијељеношћу предузећа из ове дјелатности за задуживањем код банака као најзначајнијим извором средстава за текуће пословање или инвестиционе пројекте. У посљедње три године заредом, упоредно с интензивирањем задужености ових предузећа у банкарском сектору, учешће капитала у пасиви смањено је на ниво испод 30%, што указује да је коефицијент властитог финансирања предузећа из ових дјелатности изразито низак. С друге стране, иако је услијед интензивнијег задуживања у 2024. години, забиљежено благо смањење учешћа капитала у пасиви, предузећа која послују у области хотелијерства и угоститељства имају вишегодишњу добру капитализираност.

Такође, иако су предузећа која послују у области прерађивачке индустрије већ другу годину заредом изложена високим ризицима, није дошло до пада њихове капитализованости. Упркос веома благом смањењу укупног учешћа капитала у пасиви у 2024. години, може се закључити да је сектор предузећа и даље добро капитализован.

Графикон 4.6: Учешће капитала у пасиви предузећа у одабраним дјелатностима

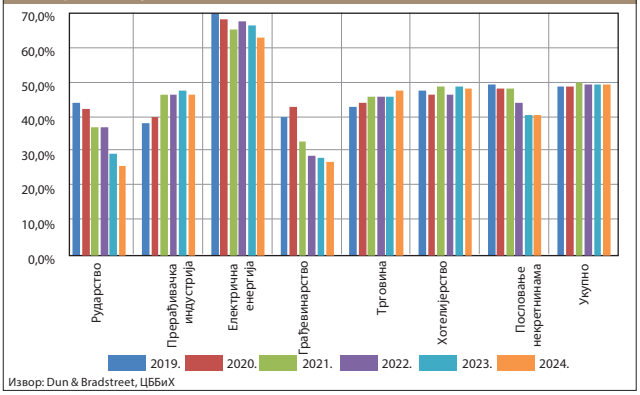

Извор: Dun & Bradstreet, ЦББиХ

Каматне стопе на домаћем тржишту у сектору предузећа у току 2024. године нису се значајније мијењале. Према подацима ЦББиХ, просјечна каматна стопа[19] на новоодобрене кредите сектору нефинансијских предузећа у 2024. години износила је 4,36%, те је била већа за свега 27 бп у односу на просјечну стопу из 2023. године. Посматрајући трошкове задуживања по појединачним банкама, евидентан је наставак благог и постепеног повећања просјечне каматне стопе код скоро свих банака (Графикон 4.7). Ипак, раст каматних стопа је био ограничен, с обзиром на то да снажнији ефекат прелијевања како раста каматних стопа у претходним периодима, тако и снижавања истих у току 2024. године из зоне евра на домаћем тржишту је изостао. Разлог оваквог тренда каматних стопа на домаћем тржишту може се приписати и даље високој конкуренцији банака и ограниченом броју квалитетних корпоративних клијената које су банке спремне да кредитирају. Упркос благом и умјереном расту каматних стопа који је отпочео још у другој половини 2022. године, може се закључити да су услови финансирања за сектор нефинансијских предузећа остали повољни током цијеле 2024. године.

Графикон 4.7: Каматне стопе на кредите предузећима

Извор: ЦББиХ

Током 2024. године дошло је до смањења изложености каматном ризику сектора предузећа, услијед интензивнијег кредитног задужења уз фиксну каматну стопу. У структури новоодобрених кредита током 2024. године забиљежено је смањење учешћа кредита с промјењивом каматном стопом, односно иницијалним периодом фиксације каматне стопе до 1 године, те њихово учешће износи 35,24% (Графикон 4.8.). У околностима и даље повишених макроекономских ризика предузећа су била склона фиксирати трошкове по којима су се могла задуживати на домаћем тржишту, што олакшава управљање каматним ризиком, те смањује њихов ризик рефинансирања.

Графикон 4.8: Новоодобрени кредити према периоду фиксације каматне стопе

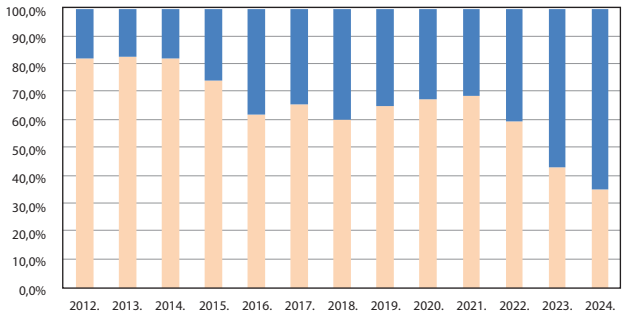

Извор: ЦББиХ

Поредећи с претходном годином, изложеност сектора предузећа валутном ризику није се значајније мијењала. Валутни ризик у постојећем монетарном режиму не представља значајан извор ризика по пословање предузећа. Дуг предузећа по основу класичних кредита деноминиран или индексиран у евро валути, на крају 2024. године износи 40,3% укупних потраживања банака од сектора предузећа. У односу на претходну годину, њихово учешће је смањено за 90 базних поена. Истовремено, повећано је учешће кредита одобрених у домаћој валути, те је на крају 2024. године остатак дуга по основу ових кредита чинио 59,2% укупне задужености сектора предузећа. Учешће дуга деноминираног у осталим валутама износи свега 0,4%. Према категоријама рочности, у категорији рочности 5 до 10 година, највећи дио дуга деноминиран је у EUR валути, док је у свим осталим категоријама рочности највећи дио дуга деноминиран у BAM.

[19] *Статистика каматне стопе се редовно објављују на веб-страници ЦББиХ, а за аналитичке потребе израчуна просјечног трошка задуживања сектора предузећа врши се калкулација, односно пондерисање каматних стопа обимом одобрених кредита из свих категорија.*

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ФИНАНСИЈСКИ ПОСРЕДНИЦИ

5. ФИНАНСИЈСКИ ПОСРЕДНИЦИ

Укупна актива финансијских посредника на крају 2024. године забиљежила је раст од 9,8%. Доминантно учешће у укупној активи и даље заузима банкарски сектор (Табела 5.1).

Табела 5.1: Вриједност имовине финансијских посредника

	2022.		2023.		2024.	
	Вриједност, милиони КМ	Учешће, %	Вриједност, милиони КМ	Учешће, %	Вриједност, милиони КМ	Учешће, %
Банке [1)]	36.945,3	87,8	39.056,2	87,6	42.919,1	87,7
Лизинг компаније [1)]	437,0	1,0	525,3	1,2	568,5	1,2
Микрокредитне организације [1)]	1.268,7	3,0	1.445,2	3,2	1.651,4	3,4
Инвестициони фондови [2)]	1.069,3	2,5	1.041,7	2,3	1.131,1	2,3
Друштва за осигурање и реосигурање [3)]	2.335,0	5,6	2.496,8	5,6	2.657,3	5,4
Укупно	**42.055,4**		**44.565,1**		**48.927,5**	

Извор:
[1] - ФБА и АБРС
[2] - Комисија за хартије од вриједности ФБиХ и Комисија за хартије од вриједности РС
[3] - Ентитетске агенције за надзор осигуравајућих друштава, Агенција за осигурање у БиХ
- ЦББиХ

5.1. Банкарски сектор

Банкарски сектор БиХ је и у 2024. години остао стабилан и повећао је отпорност на ризике у условима умјереног опоравка економске активности. Забиљежен је наставак позитивних трендова из претходне године, што се огледа у благом расту вриједности индикатора капитализованости, задржаном тренду постепеног побољшања квалитета активе, јачању профитабилности, те високој ликвидности. Задржавање релативно повољних услова финансирања и стабилна потражња резултирали су снажним растом кредитирања приватног нефинансијског сектора и смањењем негативног јаза омјера кредита приватном сектору и БДП-а, те постепеним опоравком финансијског циклуса. Финансијски циклус би до краја 2025. године требао достићи свој дугорочни тренд и наставити с фазом експанзије. С обзиром на рочну структуру и оријентисаност банака на домаће изворе финансирања, референтне стопе просјечног трошка финансирања банака у БиХ се и даље налазе на релативно ниским разинама. Рочна структура извора средстава се незнатно побољшала у 2024. години, али доминантно учешће у изворима средстава и даље имају депозити на трансакционим рачунима.

Повишени ризици који произлазе из повећане глобалне неизвјесности повезане с трговинским политикама и смањењем спољне потражње, те очекивано убрзање инфлације у 2025. години ће наставити да врши притисак на способност уредног сервисирања обавеза сектора предузећа, док је кредитни ризик у сектору становништва у значајној мјери амортизован растом реалних плата. Међутим, интензивирано кредитирање сектора становништва, нарочито у сегменту ненамјенских кредита, доприноси расту кредитног ризика у овом сектору. Раст каматног ризика повезан је с потенцијалним значајнијим притиском на раст трошкова извора финансирања, што уз истовремено снажан раст дугорочног кредитирања уз фиксну каматну стопу повећава притиске на одржив ниво нето каматне марже. Потенцијално погоршање квалитета активе повезано са слабим опоравком економске активности и повећани каматни ризик би могли да умање профитабилност банкарског сектора у наредном периоду. Резултати проведеног тестирања на стрес су показали да је банкарски сектор способан да амортизује екстремне макроекономске шокове, као и значајне ликвидносне одливе. Уз добре капиталне позиције које банкама омогућавају да апсорбују потенцијалне макроекономске шокове, отпорност банкарског сектора додатно ће бити побољшана увођењем заштитног слоја капитала за системски значајне банке од средине 2025. године.

5.2. Кључна кретања у банкарском сектору

Раст активе банкарског сектора у 2024. години првенствено је остварен снажном кредитном активношћу и растом кредитног портфеља, те повећањем стране активе и растом инвестиција у хартије од вриједности. Кретања у укупној активи банака, као и досад, највећим су дијелом одређена кретањима кредита, који су остварили раст од 9,6%, што је највиша остварена стопа кредитног раста у посљедњих петнаест година. Снажан кредитни раст услиједио је након неколико година изузетно слабе кредитне активности, што се може приписати одгођеној потрошњи и смањењу расположивог дохотка у периоду високе инфлације током 2022. и у првој половини 2023. године. Кредитном активношћу банака подржан је раст економске активности, при чему је остварени раст укупне активе и кредита у 2024. години био виши у односу на раст номиналног БДП–а, те се учешће активе банкарског сектора и кредита у номиналном БДП-у благо повећало у поређењу с претходном годином (Графикон 5.1).

Графикон 5.1: Актива и кредити у процентима БДП-а

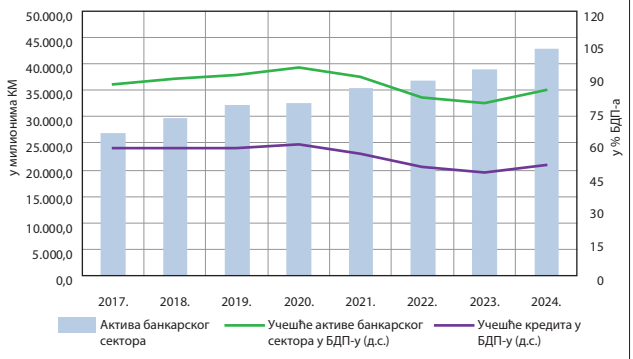

Извор: ФБА и АБРС, БХАС, ЦББиХ

Уз значајан кредитни раст, као кључна кретања у активи банака могу се истаћи повећање средстава на рачунима ино банака од 23,6%, што је у највећој мјери утицало на раст стране активе, те раст портфеља хартија од вриједности од 14,1% (Графикон 5.2). Инвестирања банака у страну активу повећањем средстава на рачунима депозита код ино банака настављена су у 2024. години због и даље високог нивоа каматних стопа у зони евра, што је између осталог допринијело расту каматних прихода и повећању профитабилности банкарског сектора у текућој години. Готовина и резерве код ЦББиХ, као најзначајнија ставка ликвидне активе, такође су повећане у односу на прошлу годину за 4,3%, међутим, раст ликвидне активе, као и претходне године, највећим дијелом је остварен по основу већ споменутог повећања депозита код банкарских институција у иностранству. Раст портфеља хартија од вриједности је остварен кроз повећање инвестиција банака у хартије од вриједности ентитетских влада, с тим да је и у овој години настављен раст инвестиција у хартије од вриједности нерезидената, иако мањим интензитетом у односу на 2023. годину. Раст је био дјеломично лимитиран будући да су на снази биле одлуке ентитетских агенција о ограничењу изложености банака према страним централним банкама и страним централним владама[20].

У 2024. години изложеност банкарског сектора према сектору владе се повећала у односу на претходну годину, али се још увијек налази на умјереном нивоу, па самим тим и ризици по финансијску стабилност који произлазе из сектора владе нису значајни. Према подацима монетарне и финансијске статистике ЦББиХ, укупна изложеност банкарског сектора према сектору владе на крају 2024. године износила је 3,76 милијарди КМ и већа је за 460 милиона КМ или за 14% у односу на претходну годину. Банке су у 2024. години повећале изложеност према сектору владе по основу кредитних пласмана владиним институцијама и по основу куповине ентитетских хартија од вриједности, те је у коначници учешће владиног дуга у укупној активи банкарског сектора повећано за 32 бп, на ниво од 8,3%. На нивоу цјелокупног банкарског система, изложеност ка сектору владе на крају 2024. године је била на нивоу од 74,3% регулаторног капитала банкарског система.

Графикон 5.2: Промјене најважнијих ставки активе банкарског сектора

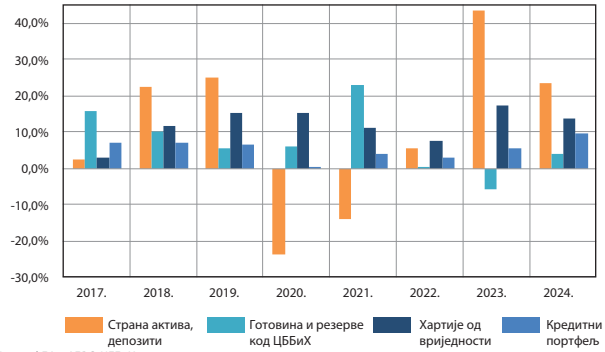

Извор: ФБА и АБРС, ЦББиХ

Убрзању укупне кредитне активности погодовала је стабилизација макроекономских прилика, у првом реду кроз смањење инфлације и раст расположивог дохотка, релативно стабилан ниво каматних стопа на домаћем тржишту и ублажавање кредитних стандарда за кредите становништву, уз стални раст домаћих извора финансирања. Динамичан раст укупних кредита је највећим дијелом био резултат снажног раста кредита становништву и нефинансијским приватним предузећима. Укупни кредити на нивоу банкарског сектора БиХ износили су 25,8 милијарди КМ, те је остварен кредитни раст у износу 2,26 милијарди КМ или 9,6%. Од укупних кредита, 12,84 милијарди КМ или 50% односи се на кредите становништву; 10,44 милијарде КМ или 40,5% на кредите пласиране приватним нефинансијским предузећима, док се на кредите владиним институцијама односи 957 милиона КМ или 3,7% укупних кредита. Није било значајнијих промјена у структури, те је учешће кредита становништву, учешће кредита нефинансијским предузећима, као и учешће потраживања од владиних институција у укупној активи банкарског сектора задржано на приближно истом нивоу као и у претходној години (Графикон 5.3).

Графикон 5.3: Актива банкарског сектора

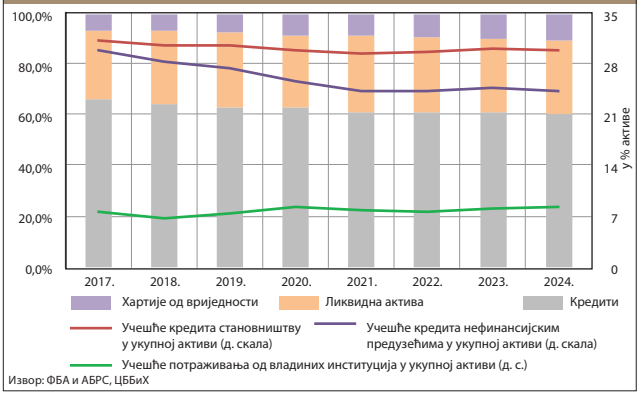

Извор: ФБА и АБРС, ЦББиХ

[20] *У ФБиХ изложеност је ограничена до висине 100% признатог капитала, а у РС до висине од 50% признатог капитала. Крајем трећег квартала 2024. АБРС је усвојио Одлуку о измјенама Одлуке о привременим мјерама за ограничавање изложености којом се ограничава изложеност банака према страним централним банкама и страним централним владама до висине 50% признатог капитала, примјењиво од 31. 12. 2024. године, „Службени гласник Републике Српске" број 84/24.*

У околностима умјереног раста економске активности, остварен је изузетно висок кредитни раст у сектору становништва (9,5%). Услијед јачања личне потрошње кредити за општу потрошњу остварили су раст од 708 милиона КМ или 8%, док је највиши процентни раст забиљежен код стамбених кредита (15,7%), те се њихово учешће у укупним кредитима благо повећало у односу на претходну годину и износи 24%. Снажан раст кредитне активности у сектору становништва може се једним дијелом приписати и ублажавању кредитних стандарда, који су према подацима из Анкете о кредитној активности банака забиљежени током 2024. године. Резултати из Анкете указују на нижу перцепцију кредитног ризика у сектору становништва цијели посматрани период, изузев задњег квартала 2024. године, када је забиљежено пооштравање стандарда за одобравање потрошачких и ненамјенских кредита у односу на претходни квартал. Раст потражње становништва за стамбеним, као и за потрошачким и ненамјенским кредитима, је задржан кроз све квартале 2024. године. Истовремено, пооштрени финансијски услови за кредите предузећима стабилизовали су се на релативно високом нивоу цијели посматрани период, изузев задњег квартала 2024. године када су ублажени кредитни стандарди за краткорочне кредите предузећима. Упркос томе, кредитна активност у сектору приватних нефинансијских предузећа је била интензивнија у односу на претходну годину, те је годишња стопа кредитног раста овог сектора износила 8,4%.

У 2025. години очекује се наставак динамичног раста кредита становништва, у складу с очекиваним растом личне потрошње, цијена некретнина и потрошачких цијена. Пројицирани кредитни раст код приватних нефинансијских предузећа у 2025. години је мање интензиван од раста кредита становништву, услијед постепено благог заоштравања финансијских услова и очекиваног раста каматних стопа на кредите предузећима.

Финансијски услови на домаћем тржишту остали су повољни током 2024. године, упркос благом расту просјечних каматних стопа који је забиљежен на годишњем нивоу. Циклус ублажавања рестриктивне монетарне политике ЕЦБ–а започет у јуну 2024. године у блажој мјери почео је да се прелијева на финансијске услове на домаћем тржишту од посљедњег квартала текуће године. Међутим, може се закључити да домаће каматне стопе још увијек споро реагују с обзиром на то да кључан утицај на кретање каматних стопа у БиХ има рочна структура извора средстава у којој доминирају краткорочни домаћи депозити са још увијек изузетно ниским трошком финансирања за банке. У 2024. години просјечна пондерисана каматна стопа на кредите становништву је благо порасла за 12 базних поена, на ниво од 5,58%, док је просјечна пондерисана каматна стопа на кредите приватним нефинансијским предузећима порасла за 27 базна поена, и износила је 4,36%. Од четвртог квартала 2024. долази до благог пада каматних стопа на кредите становништву, што је настављено и у првом кварталу 2025. године, када су каматне стопе на кредите становништву смањене за 22 базна поена у односу на просјечну каматну стопу из 2024. године. Просјечна пондерисана каматна стопа на кредите приватним нефинансијским предузећима у првом кварталу 2025. године је пала такође за 22 базна поена у односу на просјечну каматну стопу из 2024. године (Графикон 5.4).

Графикон 5.4: Просјечне пондерисане каматне стопе на новоодобрене кредите

Извор: ЦББиХ

Будући да су ефекти прелијевања у БиХ повезани с растом каматних стопа у зони евра били пуно блажи и спорији, изостаје и ефект снижења истих, те домаће каматне стопе још увијек споро реагују на релаксацију монетарне политике ЕЦБ-а, започету у јуну 2024. године. Домаће банке су у могућности да одржавају каматне стопе на кредите на релативно стабилним нивоима цијели посматрани период захваљујући ниским трошковима финансирања, с обзиром на то да у структури извора банака доминирају депозити домаћих резидентних сектора који чине чак 78,8% у укупној пасиви банкарског сектора. При томе се скоро три четвртине односи на депозите на трансакционим рачунима и депозите по виђењу, чије се каматне стопе континуирано налазе на изразито ниским нивоима[21].

Референтне стопе просјечног пондерисаног трошка финансирања банака у БиХ, такође показују да није дошло до значајнијих промјена у трошковима финансирања банака у БиХ. На основу кретања шестомјесечне референтне стопе за КМ и ЕУР валуту[22], може се закључити да су трошкови финансирања банака у БиХ стабилни, те да се референтне стопе просјечног трошка финансирања банака у БиХ и даље налазе на ниским нивоима (Графикону 5.5). На благи раст трошкова финансирања од трећег квартала 2024. године првенствено је утицало финансирање инструментима са посебном намјеном које банке користе у сврху испуњавања минималног регулаторног захтјева за капиталом и прихватљивим обавезама банке (MREL).

[21] *Детаљније описано у поглављу Домаћинства*

[22] *ЦББиХ од октобра 2023. године једном квартално објављује RSTF 3 за валуте КМ и EUR, и за доспијећа од 3, 6 и 12 мјесеци на статистичком порталу ЦББиХ (линк: http://statistics.cbbh.ba/Panorama/novaview/SimpleLogin_cr_html.aspx).*

MREL инструменти су у правилу увијек скупљи извори, јер су ризичнији, односно могу се по потреби претворити у капитал или отписати у случају санације кредитне институције. Просјечне пондерисане каматне стопе на орочене депозите становништва и предузећа су благо порасле у 2024. години. Финансирање из извора у домаћој валути је значајно јефтиније од извора у еуру, а у посљедњих осам квартала се уочава нешто динамичније повећање шестомјесечне референтне стопе за изворе у EUR валути у односу на изворе у КМ валути. На крају четвртог квартала 2024. године 6M RSTF3 за КМ износи 0,42%, док 6M RSTF3 за EUR износи 1,21%.

Графикон 5.5: Кретање ЕУРИБОР-а и каматних стопа у БиХ

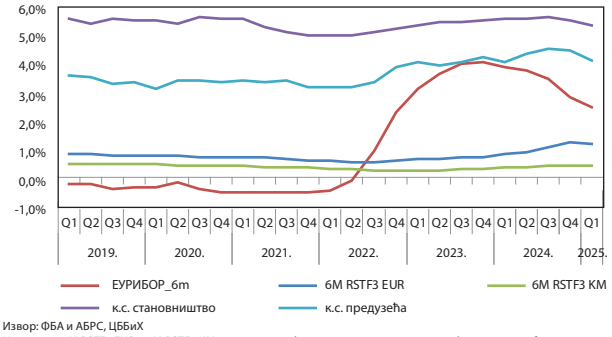

Извор: ФБА и АБРС, ЦББиХ
Напомена: 6M RSTF3 EUR и 6M RSTF3 КМ означавају референтне стопе за све изворе финансирања банкарског сектора БиХ- 6 мјесеци од становништва и нефинансијских предузећа и финансијских институција.

С обзиром на оријентисаност банака на домаће изворе, трошкови финансирања банака које послују у земљи ће остати ниски и у наредном периоду све док у структури извора финансирања у највећој мјери учествују трансферабилни и депозити по виђењу.

У складу са средњорочним пројекцијама макроекономских кретања у земљи, у 2025. години очекује се постепени наставак благог раста каматних стопа на орочене депозите и раст референтних стопа. Међутим, притисак на повећање каматних трошкова на домаће изворе средстава није значајан с обзиром на то да је финансијско тржиште у БиХ још увијек неразвијено и могућности за алтернативне видове инвестирања вишка средстава којима располаже становништво су лимитиране. Такође, врло мали број депонената у БиХ располаже депозитима значајнијих износа, док се највећи број депозита грађана односи на депозите врло малих износа (детаљније описано у поглављу Домаћинства), због чега је реално очекивати да ће се и даље знатан износ средстава задржати на трансакционим и текућим рачунима на које банке у просјеку плаћају занемариве каматне стопе/накнаде. Слиједом наведеног, евидентно је да банке у тренутним околностима рачунају да могу одржати умјерен, али стабилан раст депозита који ће бити довољан за финансирање кредитне потражње, уз ограничени раст каматних стопа на депозите.

Снажан раст кредитирања приватног нефинансијског сектора резултирао је смањењем негативног јаза омјера кредита приватном сектору и БДП-а што указује на постепени опоравак финансијског циклуса (Графикон 5.6). На графикону је приказана процјена финансијског циклуса за БиХ, базирана на два основна индикатора[23]. Јаз омјера кредита и БДП-а представља референтни, односно benchmark индикатор за процјену кредитног циклуса и изражен је у процентним поенима (десна оса графикона). Композитни индикатор је креиран на основу већег броја појединачних финансијских и економских индикатора за које је утврђено да у значајној мјери одражавају финансијски циклус БиХ, а изражен је у стандардним девијацијама (лијева оса графикона). Динамика кретања оба индикатора је слична и показује изразито висок позитиван јаз у почетном периоду приказаном на графикону, док у рецентнијем периоду сугерише како се негативан јаз постепено затвара.

Графикон 5.6: Процјена финансијског циклуса за БиХ

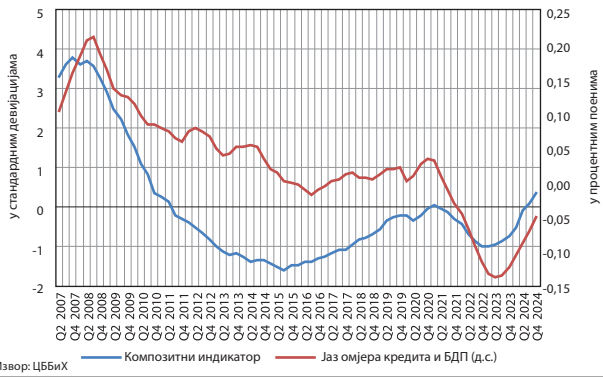

Извор: ЦББиХ

Јаз омјера кредита и БДП-а показује позитиван циклус од чак 20% током 2008. године, након чега слиједи нагло успоравање кредитирања, те кредитни циклус у првој половини 2016. године улази у негативну територију. Од тада па до другог квартала 2021. године циклус се кретао око свог дугорочног тренда с мањим позитивним и негативним одступањима. Од трећег квартала 2021. године финансијски циклус у БиХ се налазио у силазној фази и негативан јаз се континуирано продубљивао до краја првог квартала 2023. године када је чак износио –13,9%, што указује на изразито слабу кредитну активност без опипљивих ризика од прегријавања. Захваљујући јачању кредитне активности, од другог квартала 2023. године, негативан јаз се благо смањује и на крају задњег квартала 2024. године износи –5%. Иако се индикатор још увијек налази у негативној територији, финансијски циклус у посљедњих шест квартала обиљежен је снажним растом кредитирања приватног нефинансијског сектора.

[23] *Методологија процјене финансијског циклуса за БиХ је урађена у складу с препорукама Базелског комитета за банкарску супервизију (BCBS) и дјеломично је прилагођена домаћој економији и доступним серијама података. Детаљно описано у Извјештају о финансијској стабилности за 2021. годину (Текстни оквир 4: Процјена финансијског циклуса за БиХ) на сљедећем линку: https://www.cbbh.ba/Content/Archive/575.*

Раст кредитирања нарочито је изражен у сектору становништва, посебно у сегменту ненамјенских кредита, док је темпо раста стамбених кредита у истом периоду знатно јачи, с обзиром на снажан раст цијена некретнина и високу потражњу. Истовремено, раст кредита нефинансијским предузећима снажно се убрзавао до средине 2024. године, да би у посљедња два квартала темпо раста ових кредита благо успорио. У складу с резултатима процјене ЦББиХ, финансијски циклус би до краја 2025. године требао достићи свој дугорочни тренд, након чега би, под непромијењеним околностима, ушао у фазу експанзије.

Композитни индикатор финансијског циклуса је од трећег квартала 2024. године позитиван, након дванаест квартала негативних вриједности, те у задњем кварталу 2024. износи 0,36 стандардне девијације. Преткризни период такође указује на значајно прегријавање уз јаз од преко 3 стандардне девијације. Међутим, прелаз у негативну територију догађа се знатно раније у односу на benchmark индикатор – већ крајем 2011. године, што је посљедица брже реакције некредитних индикатора. Позитивној вриједности композитног индикатора у рецентном периоду значајно доприноси снажан раст цијена некретнина, те раст нето каматних прихода, смањење неквалитетних кредита, индикатори с тржишта рада, и страно задуживање.

С друге стране, као што је већ споменуто, у складу с резултатима индикатора јаз омјера кредита и БДП-а, већина укључених индикатора кредитирања, заједно са индикаторима берзанских индекса још увијек негативно доприносе композитном индикатору финансијског циклуса.

Резултати анализе нивоа цикличких ризика на основу података за четврти квартал 2024. године приказани су у Топлинској мапи. Просјечна пондерисана оцјена свих индикатора у четвртом кварталу 2024. године износи 6 и први пут откако је развијен аналитички оквир указује на повећане системске ризике. Већина индикатора указује да је дошло до преласка у узлазну фазу циклуса. Позитивна вриједност композитног индикатора финансијског циклуса, заједно са осталим кредитним индикаторима (номинални годишњи раст банкарских кредита приватном сектору, раст укупних кредита приватном сектору, раст кредита становништва као и кредита нефинансијских предузећа) указује на јачање цикличких ризика. Индикатори кредитних услова као што су распони каматних стопа који се смањују, услијед смањења разлике активних и пасивних каматних стопа, те кредитни стандарди за одобравање кредита становништву у категорији стамбених, као и кредита нефинансијским предузећима, такође позитивно доприносе укупној оцјени.

Топлинска мапа

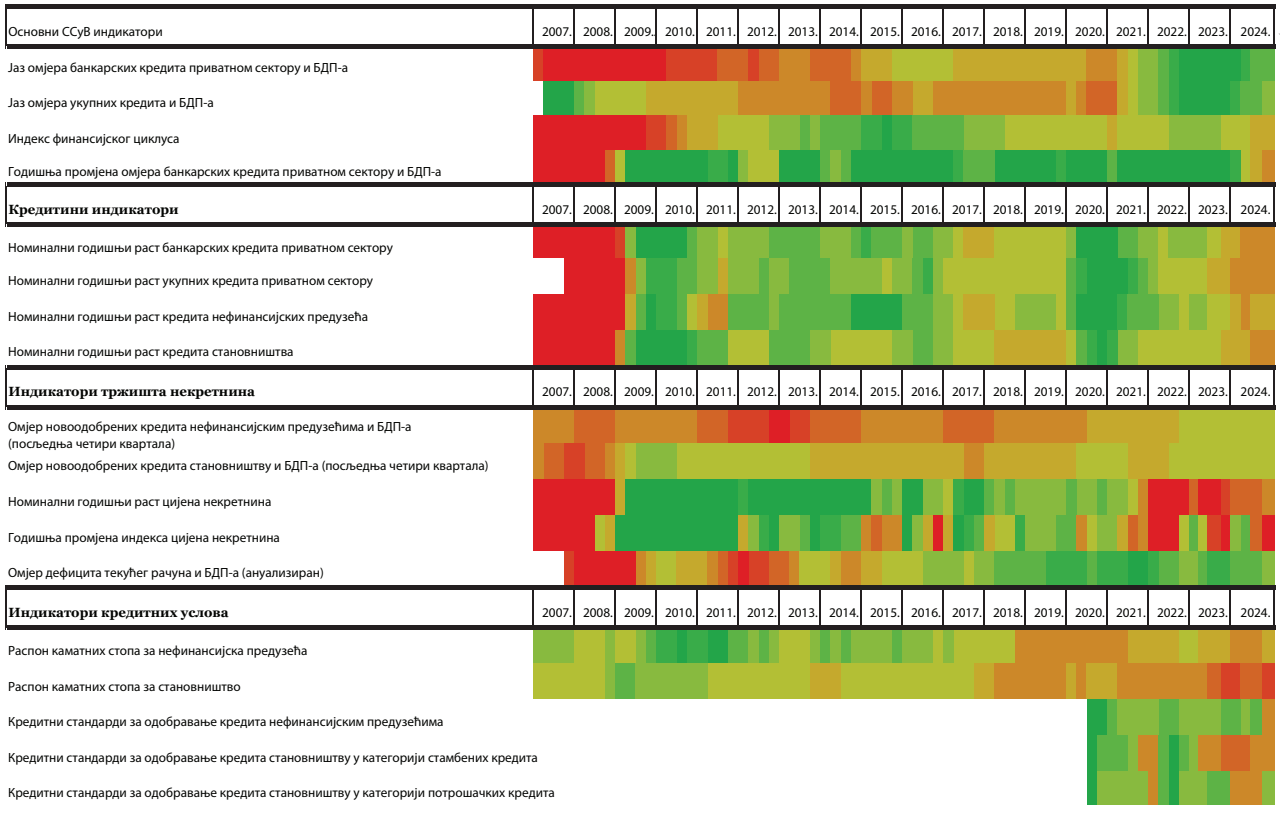

Извор: ЦББиХ

Доминантан генератор раста пасиве банкарског сектора и даље представља раст депозита домаћих сектора. Снажнији раст у односу на претходну годину остварен је у условима слабљења инфлаторних притисака, раста реалних плата и повећања дознака из иностранства. Депозити становништва, поготово ависта депозити и депозити категорије рочности од 1 до 3 године, биљеже значајан раст током 2024. године, што потврђује повјерење грађана у стабилност банкарског сектора БиХ. Укупни депозити резидената на крају године износили су 33,76 милијарди КМ и порасли су за 9% у односу на крај 2023. године. У 2024. години највећи допринос расту су дали депозити приватних нефинансијских предузећа који у укупним депозитима домаћих резидентних сектора учествују са 23,6% и депозити становништву који у укупним депозитима учествују са 52,1% (Графикон 5.7). Депозити приватних нефинансијских предузећа су на крају 2024. године износили 7,98 милијарди КМ и забиљежили су пораст од 14,6%, док су депозити становништва износили 17,8 милијарди КМ и порасли су за 10,2% у односу на претходну годину. Такође, депозити осталих домаћих сектора су забиљежили раст у 2024. години у износу од 11,5% у односу на претходну годину. С друге стране, код депозита владиних институција и јавних предузећа евидентиран је блажи пад у односу на крај 2023. године.

Графикон 5.7: Секторска структура депозита резидената

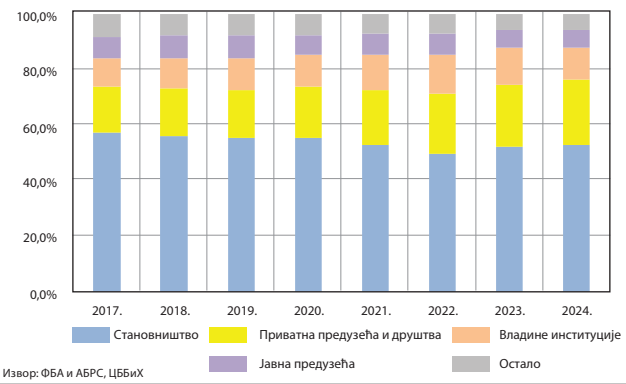

Извор: ФБА и АБРС, ЦББиХ

Према подацима ЦББиХ, најинтензивнији раст у 2024. години остварили су депозити становништва на трансакционим рачунима (1,26 милијарди КМ или 17,35%) и дугорочни депозити (678,4 милиона КМ или 15,7%); краткорочни депозити расли су 12,6 милиона КМ или 3,1%; пад је једино евидентиран код депозита по виђењу за 357 милиона КМ или 8,8%. На крају 2024. године а-виста депозити чине чак 69,3% укупних депозита становништва, при чему депозити на трансакционим рачунима учествују са 48,2%, а депозити по виђењу са 21,1% у укупним депозитима становништва. Посматрано на годишњем нивоу тренд смањивања учешћа дугорочних орочених депозита је заустављен у 2024. години.

Учешће дугорочних депозита у укупним депозитима становништва повећало се за 1,4 процентна поена у односу на претходну годину, и износи 28,3%. Међутим, у првом кварталу 2025. године, поновно су примјетне одређене осцилације и учешће дугорочних орочених депозита у укупним депозитима становништва је благо смањено. Доминантном расту депозита на трансакционим рачунима, који је настављен у првом кварталу 2025. године, доприносе још увијек у просјеку ниске пасивне каматне стопе на орочене депозите становништва. Просјечна пондерисана каматна стопа на орочене депозите становништва у 2024. години забиљежила је раст од 31 базни поен у односу на претходну годину и износи 2,1%. Јачање инфлаторних притисака, уз још увијек релативно ниске пасивне каматне стопе не доприноси мотивацији становништва у погледу орочавања депозита, посебно на дужи рок.

Рочна структура извора средстава у 2024. години није се значајније мијењала. Преференције домаћих сектора за орочењем депозита нису појачане, успркос благом расту каматних стопа на орочене депозите. Депозити с роком доспијећа од 1 до 7 дана су у 2024. години расли за 10,6%, те је њихово учешће у укупним депозитима повећано за 1 процентни поен, на ниво 71,2%. Најзначајније повећање од 23% остварили су депозити рочности 91 до 181 дана и њихово учешће је повећано на 4,2% у укупним депозитима. Једино су депозити категорије рочности 1 до 5 година благо смањени у 2024. години у односу на претходну годину за 2%, те учествују са 12% у укупним депозитима. Учешће дугорочних депозита са преосталом рочношћу дужом од 5 година чини свега 0,3% укупних депозита (Графикон 5.8).

Графикон 5.8: Структура укупних депозита по преосталој рочности

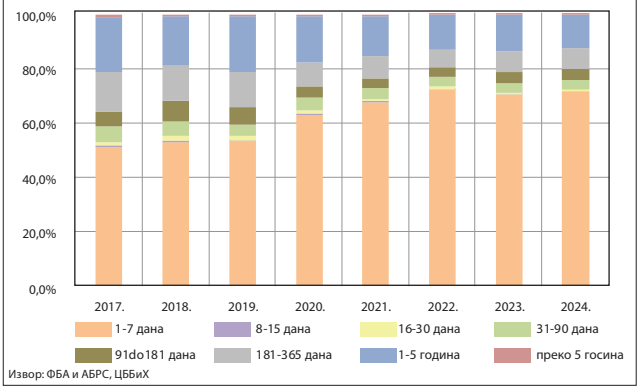

Извор: ФБА и АБРС, ЦББиХ

5.1.2. Отпорност банкарског сектора на ризике и тестови на стрес

Банкарски сектор БиХ је у 2024. години остао стабилан и отпоран на ризике у нешто повољнијем макроекономском окружењу у односу на претходну годину. Свеукупна оцјена индикатора финансијског здравља указује да је отпорност банкарског сектора повећана у односу на претходну годину будући да су вриједности индикатора капитализованости забиљежиле раст, задржан је тренд постепеног побољшања квалитета активе, индикатори у сегментима профитабилности су побољшани, те је очувана висока ликвидност (Графикон 5.9). У наредном периоду може се очекивати јачање кредитног ризика с обзиром на снажан кредитни раст и повишену перцепцију ризика у макроекономском окружењу, те успоравање тренда раста профитабилности под утицајем притиска на раст трошкова финансирања, слабијег раста каматних прихода и раста оперативних трошкова. Потенцијално погоршање квалитета активе повезано са слабим опоравком економске активности и повећани каматни ризик такође би могли да умање профитабилност банкарског сектора. Повишени ризици који долазе из међународног макроекономског окружења и прелијевају се на домаћа макроекономска кретања и очекивано јачање инфлације у 2025. години ће наставити вршити притисак на способност уредног сервисирања обавеза сектора предузећа, док је кредитни ризик у сектору становништва у значајној мјери амортизиран растом реалних плата. Снажан кредитни раст у сегменту ненамјенских кредита, потенцијално доприноси јачању кредитног ризика у овом сектору. Раст каматног ризика повезан је с потенцијалним значајнијим притиском на раст трошкова извора финансирања, што уз истовремено снажан раст дугорочног кредитирања уз фиксну каматну стопу повећава притиске на нето каматну маржу.

Графикон 5.9: Дијаграм индикатора финансијског здравља банкарског сектора

Напомена: Оцјена стабилности за сваку варијаблу заснована је на поједностављеној стандардизацији неколико индикатора који представљају основ за квантификацију синтетичке оцјене степена стабилности различитих сегмената пословања банкарског сектора. Да би индикатори били упоредиви, потребно их је прво трансформисати, односно стандардизовати, након чега се у зависности од добивене вриједности з-скора сваком индикатору додјељује оцјена у складу са релативним положајем у односу на његову емпиријску дистрибуцију. Повећање удаљености од средишта дијаграма за сваку варијаблу, односно виша оцјена указује на пораст стабилности у систему, док оцјене које су ближе средишту упозоравају на пораст ризичности или смањење отпорности банкарског сектора и у складу с тим и већу пријетњу стабилности.

Банкарски сектор БиХ је на крају 2024. године адекватно капитализован и све банке у систему испуњавају прописане регулаторне захтјеве у погледу адекватности капитала мјерене стопом адекватности капитала и стопом финансијске полуге. Стопа основног капитала на крају 2024. године износи 18,71%, стопа редовног основног капитала је 18,69%, док стопа финансијске полуге на нивоу система износи 10,65% (регулативни минимум је 6%). Стопе основног и регулаторног капитала су задржане на истом нивоу као на крају претходне године, док је стопа финансијске полуге побољшана 54 бп, што је утицало на повећање оцјене у сегменту капитализованости. Највећи утицај на раст вриједности основног и редовног основног капитала на нивоу система имало је укључивање остварене добити у основни капитал. Укупна изложеност ризику свих банака у систему на крају 2024. године износи 25,6 милијарди КМ, што представља раст од 3,6 милијарди КМ или 16,2%. На нивоу система, структура укупне изложености ризику се није значајније промијенила у односу на крај претходне године, те су банке највише изложене кредитном ризику (91,5%), док изложености оперативном и тржишном ризику чине 7,8% и 0,7% укупне изложености ризику.

Резултати тестирања на стрес солвентности показују да је банкарски сектор БиХ, на постојећем нивоу капитализованости, у стању да издржи материјализацију ризика из оба хипотетска екстремна сценарија. Са циљем да се испита отпорност банкарског сектора на различите негативне шокове, екстремни сценарији су по први пут моделирани на начин да се разликују не само по интензитету шока, већ и по његовој природи – први се базира на шоку са стране потражње, док други претпоставља шок који долази са стране понуде. Овогодишњи стрес-тест укључује и квантификацију тржишног ризика, а резултати показују да су банке отпорне на промјене приноса на хартије од вриједности из дијела портфеља који се вреднују по фер вриједности.

Тестирање отпорности на стрес у периоду од 2025. до 2027. године проводи се примјеном три различита сценарија и то основног и два екстремна сценарија. Квантификација сценарија обухвата пројекције макроекономских и финансијских варијабли – као што су реални БДП, инфлација, кредитни раст, каматне стопе на кредите становништву и предузећима и цијене некретнина (Табела 5.2).

Табела 5.2: Главне претпоставке у основном и екстремним сценаријима

	2024.	Основни сценарио			Екстремни сценарио 1			Екстремни сценарио 2		
		2025.	2026.	2027.	2025.	2026.	20267	2025.	2026.	2027.
Макроекономска кретања										
Реални БДП	2,5	2,6	2,8	3,0	-4,0	1,0	2,0	-4,1	-0,8	3,0
Инфлација (%)	1,7	1,9	2,0	2,0	1,4	1,6	2,0	3,0	5,0	2,5
Цијене некретнина	11,6	2,9	1,1	4,0	0,2	-3,4	2,5	-2,0	-4,3	5,0
Услови на финансијском тржишту										
Каматне стопе становништво (%)	5,6	5,6	5,7	5,7	5,6	5,7	5,7	6,0	6,8	6,8
Каматне стопе предузећа (%)	4,4	4,7	4,9	5,0	5,0	5,3	5,3	5,2	6,3	6,3
Кредитни раст становништво	8,4	5,8	5,4	5,5	4,5	4,2	4,4	4,4	2,0	3,5
Кредитни раст предузећа	8,2	5,1	4,7	5,0	-0,2	2,4	3,0	0,9	1,8	3,0

Извор: ЦББиХ
Напомена: Подаци за макроекономска кретања и кредитни раст представља годишњу стопу промјене изражену у процентима

Према службеним пројекцијама ЦББиХ из новембра 2024. године на којима се базира **основни сценарио**, БиХ може очекивати наставак умјерено-позитивног економског раста у средњорочном периоду који ће бити праћен стабилном и уједначеном стопом инфлације (Графикон 5.10а и 5.10б). Снажнија куповна моћ становништва ће одржавати потражњу за некретнинама стамбене намјене на високом нивоу, што ће уз ограничену понуду резултирати наставком раста цијена некретнина, иако по значајно нижим стопама у односу на претходне године. Без обзира на релаксацију монетарне политике од стране ЕЦБ-а, каматне стопе на домаћем тржишту још увијек споро реагују на те промјене, те се очекује раст каматних стопа како на страни сектора предузећа, тако и у сектору становништва. Динамичан кредитни раст се очекује у обје категорије кредита током свих година тестирања, али ипак по нешто нижим стопама у односу на 2024. годину. Кредити становништву ће и даље бити кључна покретачка снага укупног раста кредита, са снажнијим стопама раста током свих година трајања тестирања.

Екстремни сценарији се осим по интензитету шока у овогодишњем тестирању на стрес разликују и по кључним покретачима рецесивних кретања, па се тако екстремни сценарио 1 базира на шоку на страни потражње, док је екстремни сценарио 2 базиран на шоку који проистиче са стране понуде. У екстремном сценарију шока потражње глобална рецесија, трговински рат и лоше економске прилике у ЕУ негативно би утицале и на бх. економију. С обзиром на повезаност бх. економије с тим тржиштем ЕУ, дошло би до пада извоза, смањења индустријске активности и запослености. Додатно, глобална економска нестабилност би могла довести до смањења дознака из иностранства, мање туристичких долазака и пада потрошње, што би успорило укупни привредни раст. Други екстремни сценарио претпоставља шок на страни понуде као кључни покретач економске контракције у тестираном периоду. Геополитичке напетости које нарушавају ланац снабдијевања довеле би до скока цијена хране и енергената и заједно са унутрашњим структурним слабостима државе (ризик од временских непогода), резултирале прекидом или смањеном

Графикон 5.10а: Реални раст БДП-а

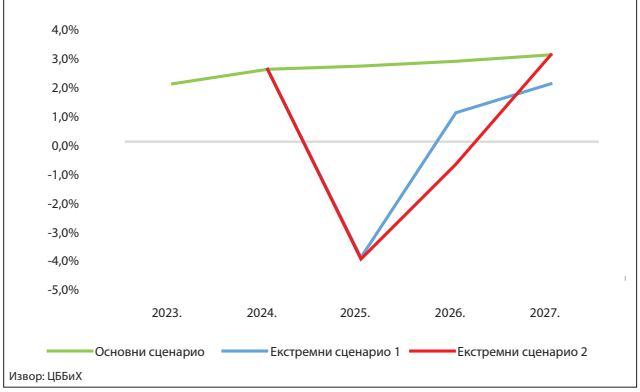

Извор: ЦББиХ

Графикон 5.10б: Стопа инфлације

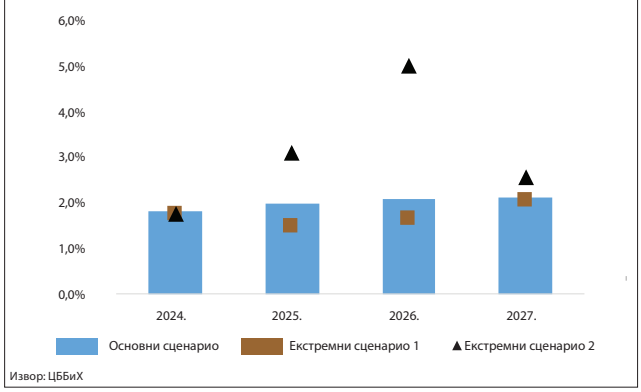

Извор: ЦББиХ

производњом, губитком тржишта за бх. компаније, те посљедично нарушеним индикаторима тржишта рада и смањењем укупне економске активности. Заједничко за оба претпостављена сценарија јесте да је интензитет материјализације шокова највећи у првој години тестирања када се очекује готово једнак пад реалног БДП-а у оба сценарија. У другој години тестирања у сценарију потражње претпоставља се излазак из рецесије и благи раст БДП-а до краја временског хоризонта, док сценарио шока понуде претпоставља двогодишњу рецесију, а економски опоравак се може очекивати тек у завршној години тестирања. Два сценарија претпостављају и различита инфлаторна кретања па се тако у сценарију шока потражње претпоставља значајно успоравање инфлаторних притисака током прве двије године тестирања, док са друге стране екстремни сценарио шока понуде претпоставља скок инфлације у прве двије године, значајно изнад основног сценарија, те успоравање тек у посљедњој години на умјерен ниво. Кретање каматних стопа такође се разликује између два сценарија имајући у виду да сценарио шока потражње претпоставља наставак релаксирајуће монетарне политике од стране ЕЦБ-а, док шок понуде претпоставља рестриктивну монетарну политику ЕЦБ-а да би се сузбили инфлаторни притисци. Каматне стопе на кредите становништву у сценарију шока потражње биљеже благи пад у поређењу са основним сценаријем, док би у сценарију шока понуде биљежиле значајнији раст у прве двије године тестирања. С друге стране, каматне стопе на кредите предузећима биљежиле би раст у оба екстремна сценарија, с тим што би знатно снажнији раст каматних стопа у прве двије године био у сценарију базираном на шоку на страни понуде. Кредитна активност сектора становништва остаје снажна у оба сценарија, због раста потреба за финансирањем основне потрошње током рецесије. Насупрот томе, кредитна активност предузећа се смањује у 2025, посебно у сценарију шока потражње, уз постепени опоравак у наредним годинама. Слиједом негативних економских прилика, како у земљи тако и у иностранству, видљив је значајан ефекат успоравања или пада цијена некретнина у оба екстремна сценарија.

Утицај тестова на стрес на стопу адекватности капитала квантификован је на основу почетног стања на дан 31. 12. 2024. Банкарски сектор је на крају 2024. године показао знатно већу отпорност на претпостављене шокове у односу на претходну годину, првенствено захваљујући добрим полазним индикаторима пословања, укључујући високу стопу капитализованости свих банака у сектору, побољшање квалитета активе, те до сада највећу остварену нето добит на годишњем нивоу.

У основном сценарију банкарски сектор задржава јако висок ниво капитализованости од 19,2% до краја временског хоризонта тестирања на стрес. Све банке у систему би успјеле задржати ниво капитала знатно изнад регулаторног минимума од 12%, као и испунити додатне капиталне захтјеве из Стуба 2 утврђене у оквиру супервизорског прегледа и процјене појединачних банака (SREP).

Једна банка не би успјела да одржи додатни заштитни слој за очување капитала, као ни заштитни слој капитала за структурни системски ризик од 1% до краја временског периода тестирања[24].

Резултати стрес-теста у два претпостављена екстремна сценарија значајно се разликују показујући да је банкарски сектор у цијелости отпорнији на шокове на страни потражње гдје се очекује пад стопе инфлације као и стагнација, односно пад домаћих каматних стопа. У сценарију шока на страни потражње стопа адекватности капитала би се на крају тестног периода задржала на високих 19,3%, при чему све банке у систему испуњавају минималне регулаторне капиталне захтјеве, као и додатне капиталне захтјеве из Стуба 2. Само једна мања банка у систему, као и у случају основног сценарија, при апсорпцији претпостављених шокова исцрпљује вишкове капитала и задире у заштитни слој за очување капитала, те није у могућности да испуни обавезу одржавања додатног заштитног слоја капитала за структурни ризик од 1%. У случају материјализације шокова на страни понуде, банкарски сектор се такође показао отпорним, на што указује и стопа адекватности капитала која би на крају тестног периода износила 18,4%. Ако посматрамо резултате по појединачним банкама, додатне потребе за капиталом на крају трогодишњег тестног периода исказале би укупно четири банке у систему, при чему три банке не би испуњавале минималне регулаторне капиталне захтјеве на нивоу система од 12%, док једна банка не би испуњавала додатне капиталне захтјеве утврђене у оквиру SREP-а. Укупна актива наведених банака на крају четвртог квартала 2024. године чини свега 6,5% активе банкарског сектора, што додатно указује на стабилност система у случају материјализације снажних шокова на страни понуде. Поред наведених банака које су исказале потребу за докапитализацијом, још једна банка би исцрпила акумулисане вишкове капитала, односно нарушила би заштитни слој за очување капитала у претпостављеном сценарију. У посматраном трогодишњем периоду у екстремном сценарију 2 докапитализацијске потребе износиле би 38 милиона КМ, што представља 0,1% бруто домаћег производа из 2024. године.

[24] *Од краја другог квартала 2024. године примјењују се нове одлуке агенција везане за утврђивање додатних капиталних захтјева и мјера за ограничавање структурних системских ризика, а у циљу очувања и јачање стабилности банкарског система. Према наведеним одлукама агенција за банкарство, свака банка је дужна да одржава заштитни слој капитала за структурни системски ризик (енгл. Systemic risk buffer – SyRB) у облику редовног основног капитала, уколико испуњава један или оба сљедећа услова: учешће неквалитетних кредита у укупним кредитима је веће од 5% и/или стопа очекиваних кредитних губитака за неквалитетне кредите (стопа ECL за NPL) је мања од 65%. Наведена стопа SyRB може износити 0%, 1% или 2% укупне изложености ризику банке.*

Графикон 5.11: Стопа адекватности капитала у основном и два екстремна сценарија и минимални регулаторни капитални захтјеви

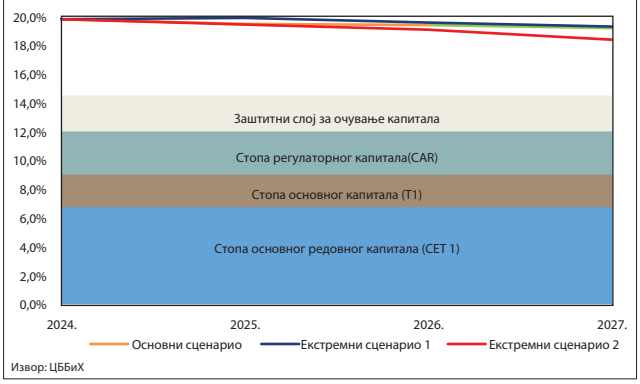

Извор: ЦББиХ

На графикону 5.12 приказан је допринос појединих позиција биланса стања и успјеха на промјену стопе адекватности капитала на системском нивоу, кумулативно, у екстремним сценаријима, у периоду од краја 2025. до краја 2027. године. Пад капитализованости банкарског сектора у оба стресна сценарија прије свега је резултат повећаних губитака по основу кредитног ризика који произлазе првенствено из кредитног портфеља сектора предузећа и становништва. Капитализованост је такође под утицајем смањења нето оперативних прихода у односу на крај 2024. године. Нето каматни приходи с друге стране имају кључан позитиван допринос у одржавању адекватности капитала, и то од 14,2% процентних поена у првом и 12,2% процентних поена у другом екстремном сценарију без обзира на смањење до краја 2027. године. Такође, на капитализованост током стреса додатно дјелује и претпоставка исплате дивиденде у сва три периода тестирања на стрес као и у сва три сценарија. Утицај међубанкарске заразе у систему на капитализованост банака за сада је занемарив.

Графикон 5.12: Утицај појединачних позиција на CAR у оба екстремна сценарија

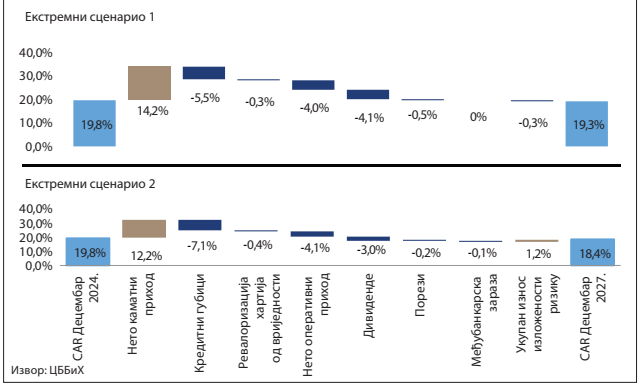

Извор: ЦББиХ

Оквир за тестирање на стрес надограђен је на начин да је укључена и процјена тржишног ризика, а резултати стрес-теста показују да претпостављени тржишни ризик промјене приноса на хартије од вриједности у портфељу банака има благи негативан утицај на стопу адекватности капитала (видјети у Текстном оквиру 4).

Текстни оквир 4: Надоградња оквира за тестирање на стрес – тржишни ризик

Поред кредитног ризика који је доминантан ризик у банкарском сектору БиХ, од четвртог квартала 2024. године, у процјену отпорности банака на стрес по први пут је укључен и тржишни ризик на начин да је извршена процјена утицаја промјене у приносима на тржишну вриједност дужничких инструмената који се вреднују по фер вриједности у портфељу банака. Надоградња оквира за тестирање на стрес омогућава свеобухватнији увид у рањивост банкарског сектора у условима тржишних шокова. Узимајући у обзир историјска кретања у кризним периодима, када је раст приноса на хартије од вриједности изазвао значајне губитке на тржиштима капитала, сматрало се неопходним укључити тржишни ризик у процјене системске отпорности банака. Вриједно је издвојити да се приликом процјене тржишних ризика није вршила процјена промјене вриједности дионица и осталих финансијских инструмената чија је заступљеност у инвестиционом портфељу банака занемарива.

Агенције за банкарство Федерације БиХ и Републике Српске су такође препознале потребу за предузимањем мјера на ублажавању ризика изазваних значајним растом референтних каматних стопа, инфлацијом и другим поремећајима на финансијским тржиштима, те су с тим циљем донијеле сет привремених мјера укључујући мјере којима се ограничава изложеност банака према страним централним владама и централним банкама. Тако збир изложености према свим страним централним владама и централним банкама или изложености према истима као издаваоцима колатерала или пружаоцима нематеријалне кредитне заштите којима се додјељује пондер ризика 0%, не смије прелазити 50% признатог капитала банке у РС, односно 100% признатог капитала банке у ФБиХ. Банке имају могућност примјене строжијих интерних ограничења, али она не смију бити блажа од прописаних регулаторних граница. У оквиру bottom-up стрес-тестова које проводе агенције за банкарство, банке су такође дужне проценити утицај промјена у приносима на фер вриједност финансијских инструмената који се налазе у њиховим портфељима, првенствено оних који су класификовани као инструменти расположиви за продају или они који се вреднују по фер вриједности кроз биланс успјеха.

Утицај тржишног ризика у top-down стрес-тесту процјењује се паралелним помацима криве приноса за дужничке финансијске инструменте, што подразумијева промјену приноса по свим роковима доспијећа за исти износ, с тим да се промјена може изразити посебно за домаће хартије од вриједности, а посебно за стране хартије од вриједности који се вреднују по фер вриједности кроз биланс успјеха, односно који су расположиви за продају.

Шокови приноса на дужничке хартије од вриједности постављени су у складу са заданим наративима у стресним сценаријима узимајући у обзир претпоставке о инфлацији и расту каматних стопа као и историјске податке који показују промјене приноса на дужничке хартије од вриједности у периодима стреса. Потребно је напоменути да шокови приноса у стресним сценаријима представљају експертску процјену Одјељења за финансијску стабилност ЦББиХ, и не одражавају прогнозе кретања каматних стопа, већ служе као алат за процјену изложености портфеља банака потенцијалним шоковима и њиховог утицаја на капитал и профитабилност.

Кретање приноса на хартије од вриједности разликује се између два стресна сценарија. У сценарију шока на страни понуде у којем је претпостављен значајан пад економске активности, изражено јачање инфлаторних притисака, те посљедично раст каматних стопа, долази до снажнијих поремећаја на финансијским тржиштима. Такође, успоравање економске активности и раст инфлаторних притисака у земљи додатно би ослабили и фискалну позицију те подстакли сумњу око дугорочне одрживости јавних финансија што би утицало на раст премије на ризик ентитетских хартија од вриједности. Због свега наведеног претпостављен је значајан шок раста приноса како на домаће, тако и на стране хартије од вриједности у износу од 300 базних поена у првом периоду тестирања на стрес. У сценарију шока на страни потражње претпоставља се слабљење инфлаторних притисака и пад економске активности. У овим околностима, тржиште капитала остаје стабилније, али и даље подложно умјереним негативним помацима у приносима на дужничке финансијске инструменте, због чега је претпостављен нешто блажи шок промјене приноса и то у другом периоду тестирања од 200 базних поена за домаће и за стране хартије од вриједности.

Слика ТО 4.1: Укључење тржишног ризика у стрес тестирање и његови ефекти на CAR

Извор: ЦББиХ

Резултати проведеног стрес тестирања указују да би раст каматних стопа имао умјерен утицај на тржишну вриједност дужничких хартија од вриједности на нивоу бх. банкарског сектора. У сценарију шока на страни понуде тржишна вриједност ових инструмената смањила би се за 100 милиона КМ, односно за 5,3%, док би у сценарију шока на страни потражње пад вриједности ових финансијских инструмената износио 67 милиона КМ, односно 3,5% укупне вриједности њиховог портфеља.

Иако пад тржишне вриједности дужничких инструмената, изазван растом приноса, негативно утиче на капитал банака, овај ефекат није значајан с обзиром на то да банке држе велики дио финансијских инструмената "до доспијећа". Хартије од вриједности које се вреднују по фер вриједности чине 4,5% укупне активе сектора, што указује на ниско учешће ове врсте инструмената у портфељима банака. Због тога би и претпостављени шок раста приноса имао ограничен утицај на стопу адекватности капитала и износио би -0,4% у сценарију шока понуде, односно -0,3% у сценарију шока потражње. Овакав приступ, односно доминантно држање хартија од вриједности до доспијећа, омогућава банкама да смање тржишне ризике повезане с промјенама приноса, задрже конзервативан модел управљања ризицима и смање притисак на регулаторне капиталне захтјеве. Ипак, важно је нагласити да такав модел може да прикрије нереализоване губитке који би се материјализовали у случају потребе за прераном продајом инструмената из дијела портфеља који се држи до доспијећа, чиме би се отворила потреба за рекласификацијом и признавањем тржишних губитака.

И поред континуираног смањења нивоа NPL у претходном периоду, резултати тестова на стрес показују да је квалитет кредитног портфеља веома осјетљив на промјене макроекономских услова те већ у основном сценарију долази до благог погоршања квалитета кредитног портфеља у све три године тестирања. У оба екстремна сценарија се очекује значајније повећање неквалитетних кредита до краја временског хоризонта тестирања на стрес услијед погоршања услова у макроекономском окружењу. Већа незапосленост, као и нижи корпоративни профити смањују способност отплате кредита како у сектору становништва тако и у сектору предузећа, а ниже цијене некретнина утичу на вриједност колатерала стамбене и пословне имовине у оба сценарија. Ипак претпостављени раст инфлације у прве двије године тестирања као и посљедично повећање каматних стопа у сценарију шока понуде утиче на значајније погоршање квалитета кредитног портфеља у овом сценарију. Тако би укупни NPL ratio на нивоу система при материјализацији свих претпостављених шокова могао порасти на 5,5% на крају 2027. године у сценарију шока потражње, односно на 6,4% у сценарију шока понуде. Раст неквалитетних кредита у оба екстремна сценарија био би пуно израженији у сектору предузећа у односу на онај у сектору становништва, што је резултат веће осјетљивости кредитног портфеља предузећа на оштар пад економске активности те раст каматних стопа.

Мрежна анализа прелијевања системских ризика показала је да је заустављен тренд вишегодишњег смањења међубанкарских изложености, како према укупном износу, тако и према броју међусобних веза међу банкама које су евидентиране на крају 2024. године. Иако подаци показују знатно виши износ међусобне изложености домаћих комерцијалних банака у односу на исти период претходне године, укупна вриједност међубанкарских изложености на крају 2024. године и даље је скромна и износила је 2,5% укупног регулаторног капитала и 0,3% укупне активе банкарског сектора. С обзиром на раст међубанкарских изложености ризици међубанкарске заразе услијед прелијевања системских ризика међу банкама су благо повишени, што је потврдила и проведена мрежна анализа прелијевања системских ризика. Мрежна анализа, која је укључивала кредитни шок и шок финансирања, код већине банака у систему потврђује исте или благо више вриједности индекса заразе и индекса рањивости у односу на претходне године. У анализи се као критеријум према којем се сматра да постоји међубанкарска зараза узимало смањење стопе адекватности капитала испод регулаторно прописаног нивоа капитала од 12%, увећаног за додатни капитални захтјев из стуба 2 утврђеног поступком супервизорског прегледа и процјене банке (SREP).

Анализа прекограничне повезаности према подацима за крај 2024. године је указала да већи ризик заразе произлази из прекограничних изложености него услијед изложености на домаћем међубанкарском тржишту. С обзиром на то да банкарским сектором у БиХ доминирају банке у већинском страном власништву, налази анализе су потврдили њихову значајну прекограничну изложеност и зависност првенствено о матичним банкарским групацијама. Поредећи налазе мрежне анализе с налазима анализе из претходне године, примјетна је већа укупна изложеност бх. банкарског сектора према иностранству за 20,6%, а највеће изложености бх. банака су према Аустрији, Њемачкој и Италији. С обзиром на веће изложености према иностранству, индекс рањивости и индекс заразе су код већине банака виши у односу на претходну годину. Ниво ризика прекограничне банкарске заразе процијењеног у анализи зависи од тога који од услова ће се одабрати за постојање прекограничне заразе. Строжији услов према којем банкарска зараза постоји у случају да дође до пада стопе адекватности капитала банке испод регулаторно прописаног нивоа увећаног за додатне капиталне захтјеве по SREP-у и 50% престанка финансирања од стране нерезидентних сектора, показао је да би се нека од десет банака могла суочити са поткапитализованошћу у случају великих шокова у једној од пет земаља[25]. Уколико се пак као услов постојања банкарске заразе узме блажи критеријум да међубанкарска зараза постоји онда када губици прелазе износ цјелокупног основног капитала банке, само би једна банка имала губитак који прелази износ њеног основног капитала у случају великих шокова у једној земљи (Турска). Битно је напоменути да индиректни ефекти заразе нису евидентирани нити у једном случају захваљујући малим међубанкарским изложеностима и доброј капитализираности свих комерцијалних банака у БиХ.

У 2024. години је настављен тренд побољшања индикатора квалитета активе на нивоу банкарског система, који се огледа у најнижој вриједности неквалитетних према укупним кредитима након избијања финансијске кризе. Упркос томе, кредитни ризик остаје повишен услијед очекивања јачања инфлаторних притисака у земљи, те слабог раста реалне економске активности што може резултирати потешкоћама у отплати кредитних обавеза предузећа и становништва. Поред тога, снажнији раст кредитне активности у задњих шест квартала придоноси акумулацији системских ризика, те су у наредном периоду извјесније осцилације у вриједностима кључних индикатора квалитета активе.

Учешће неквалитетне у укупној активи на крају 2024. године износи 1,8% и ниже је за 30 бп у односу на крај претходне године. У току године билансне и ванбилансне изложености у нивоу кредитног ризика 3 забиљежиле су смањење у износу од 52,4 милиона КМ (5,5%), док је укупна финансијска актива виша за 4,62 милијарде КМ или 10,12%. Највећи дио неквалитетне активе чине неквалитетни кредити који су на крају 2024. године износили 813 милиона КМ и смањили су се за 85,2 милиона КМ или 9,5% у односу на крај претходне године. Смањење неквалитетних кредита, уз истовремено значајан раст укупних кредита, резултирало је смањењем учешћа неквалитетних у укупним кредитима, тако да је на крају 2024. године NPL ratio износио 3,15%, што је најнижа вриједност забиљежена након избијања финансијске кризе 2008. године. Банке су током 2024. године остариле смањење неквалитетних кредита у највећој мјери по основу рачуноводственог и трајног отписа активе процијењене као губитак и проведених активности на наплати неквалитетних потраживања. Према подацима из ЦРК, у 2024. години забиљежена је нижа стопа дифолта код сектора становништва у погледу вриједности кредитних партија које су прешле из квалитетних у неквалитетна потраживања (са нивоа од 1,19% у 2023. години на ниво од 1,05% у 2024. години). У сегменту правних лица стопе дифолта је задржана на скоро истом нивоу као у претходној години и у 2024. години износила је 0,91%. У току 2024. године неквалитетни кредити у сектору предузећа и становништва наставили су тренд пада, тако да је на крају 2024. године учешће неквалитетних у укупним кредитима у сектору предузећа износило 3,1%, док је у сектору становништва овај индикатор износио 3,2% (Графикон 5.13).

[25] *Аустрија, Њемачка, Италија, Турска и Луксембург.*

Графикон 5.13: Квалитет кредитног портфеља

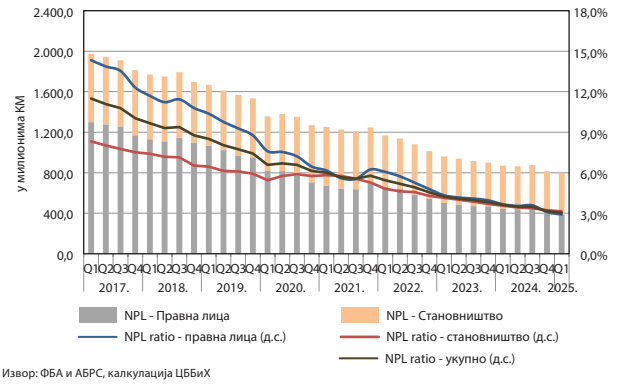

Извор: ФБА и АБРС, калкулација ЦББиХ

У сегменту правних лица, готово у свим дјелатностима евидентирано је смањење неквалитетних потраживања. Такође задржавање стопе дифолта у сегменту правних лица на приближно истом нивоу као претходне године указује да није дошло до значајније материјализације кредитног ризика код нефинансијских предузећа упркос пословању у околностима повишеног нивоа ризика у макроекономском окружењу. Анализом стопе дефаулта по банкама може се закључити да је код више од половине банака у систему дошло до смањења кредитног ризика или је кредитни ризик остао на приближно истом нивоу као и претходне године (Графикон 5.14).

Графикон 5.14: Стопа дифолта у сектору предузећа, по банкама у 2024. години

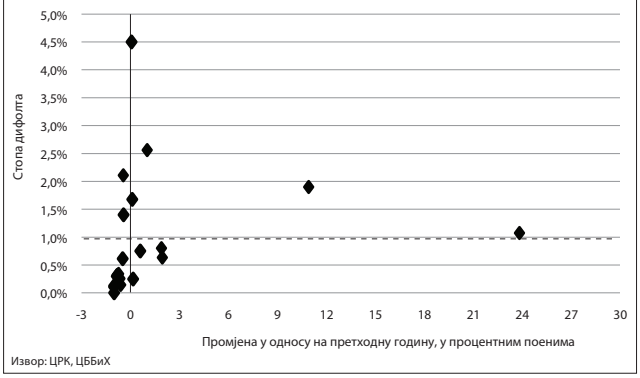

Извор: ЦРК, ЦББиХ

Учешће кредита с повећаним кредитним ризиком (кредити у нивоу кредитног ризика 2) у укупним кредитима правним лицима је такође задржан на приближно истом нивоу као на крају претходне године и износи 11,9% (Графикон 5.15). Истовремено, тренд продубљивања јаза између стопе кредита с повећаним кредитним ризиком (С2) и стопе неквалитетних кредита (С3) је знатно израженији код правних лица у односу на становништво, што указује на јачање кредитног ризика и извјеснији раст неквалитетних кредита у овом сегменту у наредном периоду. Повишени ниво ризика у макроекономском окружењу у највећој мјери се одразио на пословања предузећа у прерађивачкој индустрији те дјелатности грађевинарства, у којима је забиљежен највећи раст кредита у нивоу кредитног ризика 2.

Тако се учешће кредита у нивоу кредитног ризика 2 у укупним кредитима пласираним предузећима из прерађивачке индустрије повећало с нивоа од 12,4% на крају 2023. године на ниво од 13,7% на крају 2024. године, док се учешће кредита нивоа кредитног ризика 2 који су пласирани предузећима која се баве дјелатношћу грађевинарства повећало са 17,8% на 19,2%.

Графикон 5.15: Кредити у нивоу кредитног ризика 2 и учешће С2 и С3 у укупним кредитима

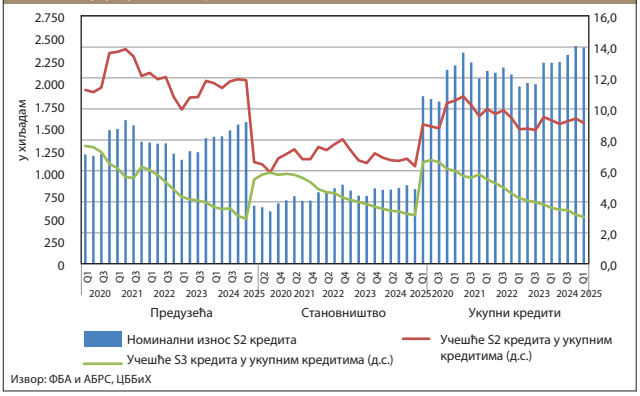

Извор: ФБА и АБРС, ЦББиХ

Негативне економске посљедице поплава из октобра 2024. године такође ће имати утицај на банкарски систем, иако се још увијек не располаже подацима о броју клијената, односно укупном кредитном портфељу, код којег су извори прихода за отплату значајно смањени као посљедица обилних падавина. Благовременим привременим мјерама регулатора, негативне посљедице узроковане поплавама се ублажавају, али директни и индиректни ефекти поплава могу имати додатни утицај на пораст неквалитетних потраживања у наредном периоду. Због наставка слабљења макроекономских прилика, те поновног јачања инфлаторних притисака, кредитни ризик у сектору нефинансијских предузећа може се оцијенити повећаним, те је извјесно заустављање вишегодишњег тренда континуираног смањења неквалитетних потраживања у сегменту предузећа, као и одређене осцилације у вриједностима индикатора квалитета активе у наредном периоду.

Просјечна стопа дифолта у сектору становништва на крају 2024. године износи 1,05% и благо се смањила у односу на претходну годину. Промјене на нивоу система нису биле значајне, код већине банака у систему је дошло до смањења кредитног ризика. Издваја се само једна мања банка са релативно високим учешћем неквалитетних у укупним кредитима, која биљежи јачи интензитет рекласификације у неквалитетне кредите у 2024. години у односу на друге банке у систему, али ипак при томе стопа дифолта је побољшана у односу на претходну 2023. годину (Графикон 5.16).

Графикон 5.16: Стопа дифолта у сектору становништва, по банкама у 2024. години

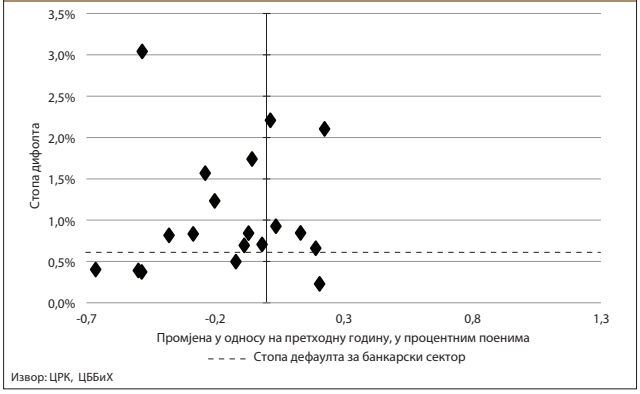

Извор: ЦРК, ЦББиХ

Због задржавања строжих кредитних стандарда и политика, које подразумијевају финансирање изузетно бонитетних и кредитно способних клијента, с једне стране, те структуре извора с друге стране, банке су до сада биле мање склоне промјени каматних стопа на постојеће кредите са варијабилном каматном стопом. У наредном периоду се не очекују значајније промјене каматних стопа на домаћем тржишту, имајући у виду слаб механизам преноса услова са финансијских тржишта зоне евра на бх. банкарски систем, те продужења одлука регулатора о привременим мјерама за ублажавање ризика раста каматних стопа. Истовремено, у структури новоодобрених кредита задржан је тренд кредитирања уз фиксну каматну стопу. Од укупних новоодобрених кредита у 2024. години 78,2% је одобрено уз фиксну каматну стопу, при чему је 90,1% новоодобрених кредита становништву и 64,4% новоодобрених кредита приватним нефинансијским предузећима уговорено уз фиксну каматну стопу. Међутим, иако раст учешћа кредита са фиксном каматном стопом даје позитиван допринос смањењу каматно индукованог кредитног ризика, снажан раст учешћа кредита са фиксном каматном стопом могао би имати негативан утицај на профитабилност с обзиром на то да се очекује да ће се раст трошкова финансирања банака наставити и у наредном периоду, што ће вршити притисак на одрживост нето каматних маржи. Ипак, узимајући у обзир податке агенција за банкарство о ефективним каматним стопама, које су примјетно више од номиналних каматних стопа, посебно у сектору становништва, може се извести закључак да су банке већ у значајној мјери уградиле процјене раста трошкова финансирања у ефективну каматну стопу на кредите са фиксном каматном стопом.

Банкарски сектор БиХ је у 2024. години исказао рекордну нето добит и остварио више стопе поврата на просјечну активу и просјечни капитал у поређењу с претходном годином. Под претпоставком наставака раста кредитне активности и благог раста активних каматних стопа, профитабилност банкарског сектора остаће висока, али би тренд раста могао значајно успорити услијед потенцијалног раста трошкова финансирања, резервисања за очекиване кредитне губитке и оперативних трошкова пословања.

Банкарски сектор БиХ је у 2024. години исказао рекордну нето добит у износу 840 милиона КМ, вишу за 19% у односу на претходну годину. Раст нето каматних прихода остварен је под утицајем јачања кредитне активности и благог раста каматних стопа, при чему су истовремено и каматни расходи остварили значајнији раст, што је успорило динамику раста нето каматних прихода у поређењу са претходном годином. Такође, забиљежен је снажан раст оперативних прихода. На расходовној страни је забиљежен благи пад трошкова исправке вриједности ризичне активе док су остали пословни и директни трошкови и укупни оперативни расходи забиљежили раст, што је довело до раста укупних некаматних расхода (Графикон 5.17).

Графикон 5.17: Добит банкарског сектора

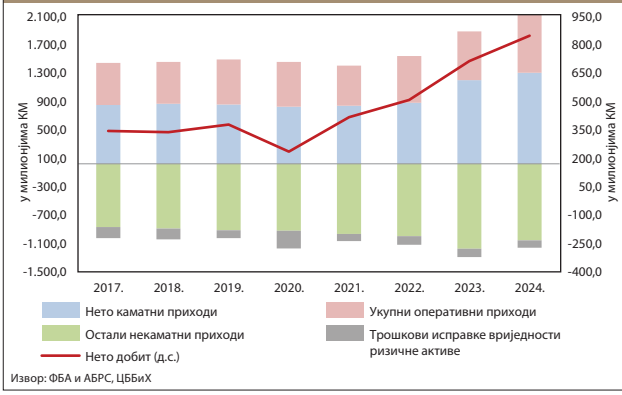

Извор: ФБА и АБРС, ЦББиХ

Све банке у систему су исказале позитиван финансијски резултат, при чему је и даље највећи дио добити банкарског сектора сконцентрисан у неколико великих банака. Тако су су четири најпрофитабилније банке генерисале 56,1% укупне нето добити банкарског сектора.

Укупни нето каматни приходи у 2024. године износили су 1,3 милијарде КМ и у односу на прошлу годину већи су за 103,3 милиона КМ или 8,8%. Наставак раста активних каматних стопа се може очекивати и у наредним кварталима, што ће и даље позитивно утицати на профитабилност банкарског сектора, а нарочито ако овај раст не буде праћен сразмјерним растом пасивних каматних стопа. Истовремено ће се банке суочавати с растућим оперативним трошковима, понајприје због притиска на повећање плата, али и наставка инвестирања у дигитализацију пословања, која би у средњем року, требала довести до пораста ефикасности.

Индикатори профитабилности ROAA и ROAE забиљежили су рекордне нивое у прва два квартала 2024. године, али је у трећем кварталу 2024. године започело постепено смањивање профитабилности банака и на крају четвртог квартала 2024. године ROAA и ROAE износе 2,25% односно 16% респективно. У односу на исти период претходне године, биљеже раст вриједности од 0,23 односно 0,97 процентних поена.

Знатан раст индикатора профитабилности резултат је више остварене добити у 2024. години у односу на претходну годину, уз истовремено процентно знатно мањи раст просјечне активе и просјечног капитала (Графикон 5.18)[26].

Графикон 5.18: Индикатори профитабилности

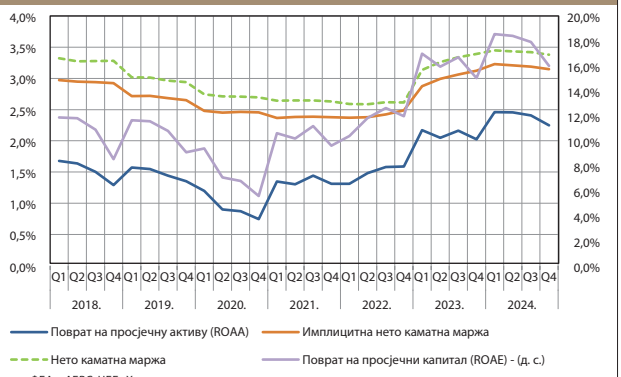

Извор: ФБА и АБРС, ЦББиХ

У 2024. години индикатори ликвидности благо су се смањили у односу на претходну годину, те и даље одражавају високу ликвидност банкарског сектора, што су показали и резултати тестова отпорности на стрес ликвидности. На крају 2024. године ликвидна средства су чинила 28,2% активе банкарског сектора, док је 45,8% краткорочне пасиве било покривено ликвидним средствима (Графикон 5.19). Индикатор депозита према кредитима на крају 2024. године износи 130,1%, те указује да се кредитна активност на домаћем тржишту у потпуности финансира из депозита нефинансијских сектора. Коефицијент покрића ликвидности (LCR) на нивоу банкарског сектора на крају 2024. године је износио 231,9%, док је коефицијент нето стабилних извора финансирања (NSFR) на крају 2024. године износио 159,7%.

Графикон 5.19: Индикатори ликвидности

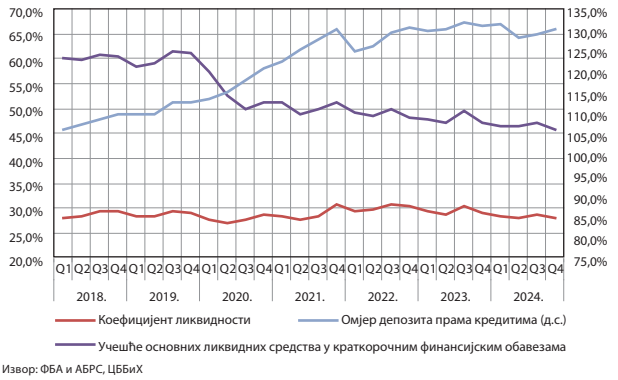

Извор: ФБА и АБРС, ЦББиХ

Резултати top-down стрес-теста ликвидности проведеног на бази података са краја 2024. године потврђују висок ниво отпорности банкарског система у БиХ на потенцијалне шокове ликвидности и шокове на страни извора финансирања пројициране у алтернативним сценаријима. Овакав резултат проведеног тестирања је првенствено посљедица добре полазне ликвидносне позиције свих банака у сектору. Све банке су испуњавале захтјеве у погледу LCR-а, а већина значајно изнад прописаног регулаторног минимума, у распону од 117% до 729%.

Стрес-тестови ликвидности ЦББиХ су концептуално базирани на подацима о новчаним токовима свих комерцијалних банака у систему. Израчун ликвидносне позиције у претпостављеним условима значајног стреса у 30-дневном временском периоду базира се на приступу стандардизоване мјере коефицијента покрића ликвидности LCR, која је саставни дио нових регулаторних прописа за управљање ризиком ликвидности и за које је прописано да су банке дужне да одржавају коефицијенте од најмање 100%. Шокови у стрес-тесту ликвидности калибрисани су коришћењем стручних процјена у ЦББиХ у облику три алтернативна неповољна сценарија. Први стресни сценарио претпоставља шок на страни сектора становништва и базира се на историјском догађају, односно глобалној финансијској кризи у периоду 2008-2009., која је резултирала краткорочним губитком повјерења у бх. банкарски сектор и посљедично повлачењем значајног дијела депозита становништва. Други стресни сценарио представља хипотетску системску кризу ликвидности у земљи, у којој би већи интензитет стреса извора финансирања за банке долазио из корпоративног сектора. Трећи, комбиновани стресни сценарио је екстремни сценарио који претпоставља комбинацију шокова из претходна два сценарија, с елементима идиосинкратичних шокова, као што су велика повлачења депозита, већа од очекиваних повлачења одобрених кредитних линија, те стреса на финансијском тржишту који се огледа у великом паду вриједности свих хартија од вриједности који се држе као ликвидна средства. Претпостављени шокови у овом сценарију су око два до три пута јачи од захтјева према LCR регулативи, а циљ оваквог сценарија је да се идентификују и најмање слабости ликвидносних позиција банака (Табела 5.3).

[26] *Имплицитна нето каматна маржа представља омјер нето каматних прихода и просјечне каматоносне активе. Просјечна каматоносна актива на крају четвртог квартала израчуната је као просјек стања каматоносне активе на крају четвртог квартала претходне године и четвртог квартала текуће године.*

Табела 5.3: Калибрација сценарија у стрес тесту ликвидности

		LCR параметар	Претпоставке за сценарио 1	Претпоставке за сценарио 2	Претпоставке за сценарио 3
Одливи	Депозити становништва				
	депозити са вишим стопама одлива				
	категорија 1	15%	20%	15%	30%
	категорија 2	20%	30%	20%	40%
	стабилни депозити	5%	10%	5%	10%
	остали депозити становништва	10%	15%	10%	20%
	Оперативни депозити				
	обухваћени системом осигурања	5%	5%	10%	10%
	нису обухваћени системом осигурања	25%	25%	30%	35%
	Неоперативни депозити				
	обухваћени системом осигурања	20%	20%	25%	30%
	нису обухваћени системом осигурања	40%	40%	45%	50%
	Обавезујуће линије				
	према физичким лицима	5%	5%	10%	10%
	према правним лицима	10%	10%	20%	20%
	према финансијским клијентима	40%	40%	50%	60%
	Остали производи и услуге				
	ванбилансне обавезе	5%	5%	10%	15%
	неискоришћени кредити и аванси великим клијентима	10%	10%	20%	30%
	кредитне картице	5%	10%	5%	15%
	прекорачења по рачуну	5%	10%	5%	15%
	ванбилансни производи по основу финансирања трговине	5%	5%	10%	15%
Ликвидна имовина	Ликвидна имовина нивоа 1				
	имовина централне владе	100%	100%	95%	90%
	имовина јединица регионалне или локалне самоуправе	100%	90%	85%	80%
	Ликвидна имовина нивоа 2				
	дужнички ВП привредних друштава	50%	50%	30%	25%

Напомена: Одабране су оне позиције код којих су стресни параметри различити од LCR параметара.

Промјена нето ликвидносних одлива кроз три претпостављена сценарија резултат је већих ликвидносних одлива, док су укупни приливи задржани на истом нивоу у сва три сценарија. Укупна вриједност одлива ликвидних средстава у различитим сценаријима, као и промјена у структури у смислу контрибуције различитих категорија одлива на њихову укупну вриједност разликује се по сценаријима, а највећи пораст ликвидносних одлива је претпостављен у Сценарију 3, што знатно утиче на LCR након стреса у овом сценарију.

Такође услијед пројицираних шокова кроз сва три сценарија очекују се и промјене у вриједности ликвидне имовине, али ипак мањег интензитета у поређењу с динамиком ликвидносних одлива (Графикон 5.20).

Графикон 5.20: Основне LCR компоненте, Q4 2024.

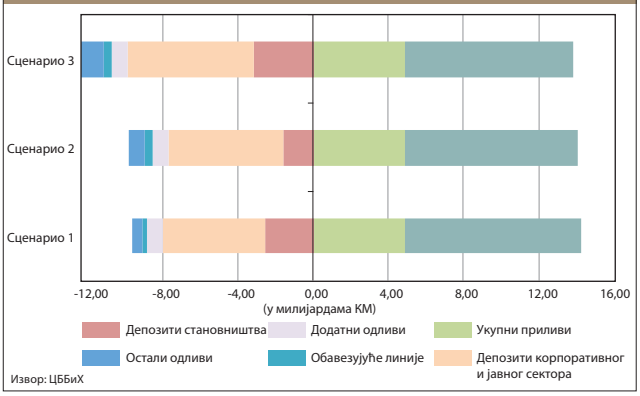

Извор: ЦББиХ

На Графикону 5.21 приказан је просјечни почетни ниво ликвидне активе са којим банке улазе у стрес-тест, а који на крају 2024. године износи 22,5% укупне активе бх. банкарског сектора. Ако кроз периоде посматрамо ликвидну активу након стреса у сва три описана сценарија, уочљиво је да вриједности задржавају незнатно нижи ниво у односу на почетни ниво ликвидне активе што је у складу са претпостављеним интензитетом шока који се првенствено одражава на позиције ликвидне имовине нивоа 1 која је и најзаступљенија код свих банака у сектору. Са друге стране, ниво ликвидне имовине након стреса и покривања нето одлива готовине према укупној активи банкарског система у БиХ смањује се значајно у сва три претпостављена сценарија (С1 9,95%, С2 9,10%, С3 3,00%) што указује на важност заштитног слоја ликвидности у стресним условима. Надаље, проценат искоришћене ликвидне имовине за покриће нето одлива на нивоу банкарског сектора је приближно једнак у прва два сценарија тестирања на стрес и износи 54,55% и 57,46% респективно. У трећем комбинованом сценарију просјечан проценат искоришћене ликвидне имовине на нивоу сектора износио је 85,64% што је и очекивано с обзиром на интензитет претпостављених шокова у овом сценарију.

Графикон 5.21: Ликвидна актива за банкарски сектор

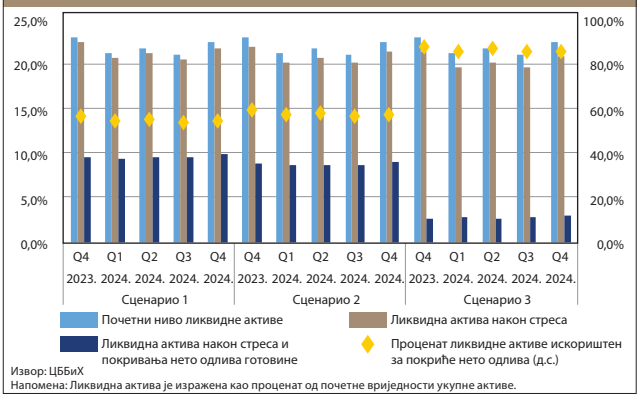

Извор: ЦББиХ
Напомена: Ликвидна актива је изражена као проценат од почетне вриједности укупне активе.

Анализирајући резултате теста на стрес ликвидности по појединачним банкама у првом претпостављеном сценарију, све банке би успјеле да апсорбују стрес ликвидности и финансирања у периоду од 30 дана док би у алтерантивном Сценарију 2 само једна мања банка у сектору исказала потребу за додатним ликвидним средствима у износу од 1,9 милиона КМ. Такође, потребно је напоменути да би три банке у првом, те пет банака у другом сценарију искористиле највећи дио ликвидних средстава, више од 70%, да би покриле претпостављање нето одливе након пројицираних шокова. Према претпоставкама из Сценарија 3 пет банака не би успјешно апсорбовало стрес ликвидности и финансирања у периоду од 30 дана без додатних ликвидних средстава, док би још четири банке исцрпиле чак преко 90% ликвидних средстава за покриће нето одлива. Актива пет банка са недостајућим ликвидним средствима чини 20,6% укупне активе бх. банкарског сектора, а двије од пет споменутих банка спадају у ред већих банака у погледу тржишног учешћа по укупној активи. С обзиром на то да се ради о изузетно јаком екстремном сценарију у којем се комбинују шокови из сектора становништва и корпоративног сектора, који су, уз то, јачег интензитета него што су били појединачно у друга два сценарија, може се сматрати да су банке у највећој мјери добро апсорбовале претпостављене шокове.

Агрегатни резултати тестова на стрес кроз периоде показују да је LCR за банкарски сектор остао изнад регулаторног минимума у сва три сценарија и у сваком од посматраних кварталних тестова на стрес, а овај коефицијент би након претпостављених шокова у Сценарију 3 износио 117% (Графикон 5.22).

Графикон 5.22: Коефицијент покрића ликвидности (LCR) за банкарски сектор

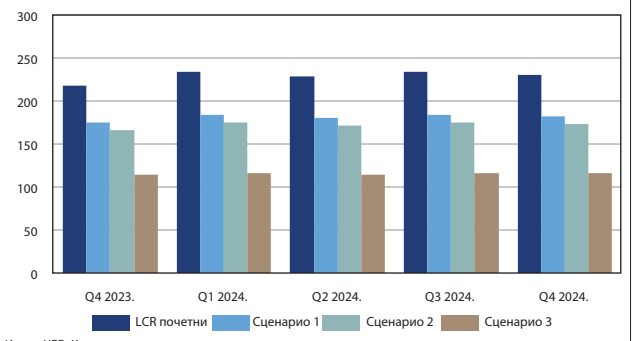

Извор: ЦББиХ
Напомена: За разлику од LCR-а у алтернативним сценаријима стрес теста ликвидности, износ очекиваних прилива који може надокнадити очекиване одливе није ограничен на 75% одлива.

Ако посматрамо укупне потребе банака за додатним ликвидним средствима, које су банке исказале само у Сценарију 3, оне су знатно веће у поређењу с посљедњим кварталом 2023. године, а већи је за једну банку и број банака које исказују потребе за ликвидним средствима (Графикон 5.23). У поређењу с претходним кварталом број банака с недостајућим ликвидним средствима у Сценарију 3 се није мијењао, док је апсолутни износ потреба за додатним ликвидним средствима мањи за 15% у односу на претходни квартал.

Графикон 5.23: Укупне потребе банака за додатним ликвидним средствима у Сценарију 3

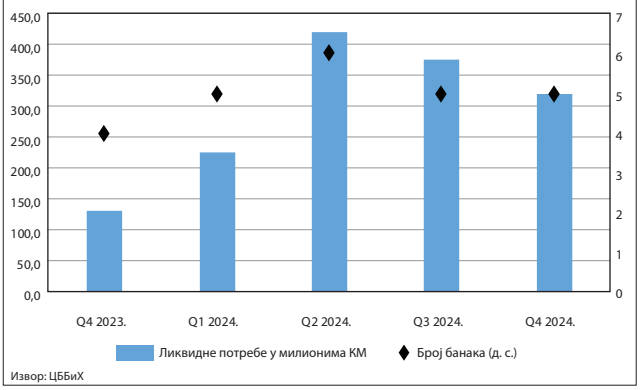

Извор: ЦББиХ

5.2. Небанкарски финансијски сектор

Упркос значајном порасту активе сектора небанкарских финансијских институција, њихово учешће, улога и значај се нису мијењали, те остају слабо развијен и мање важан сегмент финансијског тржишта. Благо повећање појединачног учешћа у укупној активи финансијских посредника једино биљежи микрокредитни сектор, због значајнијег раста њихове билансне суме; учешће лизинг сектора и инвестиционих фондова је остало на прошлогодишњем нивоу, док је учешће друштава за осигурање и реосигурање у укупној активи забиљежило благи пад. На крају 2024. године свеукупно учешће небанкарских институција у активи финансијских посредника је остало на приближно истом нивоу као претходне године. Одмак од изразите банкоцентричности није направљен у задње три године, и не биљежи се интензивнији развој небанкарских посредника и тржишта капитала (Табела 5.1). Иако је у микрокредитном сектору остварен изражајнији раст билансне суме другу годину заредом, забиљежен је скроман раст индикатора профитабилности. Лизинг сектор је умјерено повећао биланску суму и обим пословања у 2024. години, уз значајнији раст добити у односу на претходну годину. Највећи и најзначајнији сегмент небанкарског финансијскога сектора остала су друштва за осигурање и реосигурање, која биљеже умјерен раст пословања мјерен повећањем обрачунатих премија у обје категорије осигурања, животног и неживотног. У 2024. години укупан промет на бх. берзама је незнатно повећан, а у овој години су доминирале емисије дужничких хартија од вриједности ФБиХ.

Пословање микрокредитног сектора у 2024. години карактерише: значајан раст активе и раст бруто кредитних пласмана, без значајнијих промјена у нивоу ризичног портфеља, незнатан раст капитала, те благи раст профитабилности. На крају 2024. године у БиХ је пословало 29 микрокредитних организација (МКО), од чега 18 микрокредитних друштава (МКД) и 11 микрокредитних фондација (МКФ). Укупна актива микрокредитног сектора на крају 2024. године већа је за 14,3% у односу на 2023. годину, док су кредити

забиљежили раст од 15,9%; идентична стопа раста кредита је остварена у претходној години (Табела 5.4). Од укупног износа микрокредита, 97% је пласирано физичким лицима, при чему је и даље примарно финансирање сектора пољопривреде (24,5%), затим стамбених потреба (21,7%), те сектора услужних дјелатности (8,9%). Кредити одобрени свим осталим секторима учествују са 44,9% у укупним кредитима пласираним физичким лицима.

Табела 5.4: Поједностављени биланс стања микрокредитних организација (у милионима КМ)

Актива			Пасива		
	2023.	2024.		2023.	2024.
Новчана средства и пласмани другим банкама	88,5	94,8			
Кредити	1.223,6	1.418,5	Обавезе по узетим кредитима	771,7	929,5
Резерве за кредитне губитке	-12,5	-13,6	Остале обавезе	83,6	111,0
Остала актива	145,6	151,8	Капитал	589,9	610,8
УКУПНО	1.445,2	1.651,4	УКУПНО	1.445,2	1.651,4

Извор: ФБА и АБРС, ЦББиХ

На крају 2024. године, кредити који у отплати касне дуже од једног дана имају учешће од 0,8% у укупним кредитима, те је њихово учешће задржано на приближно истом нивоу као претходне године. Резерве за покриће кредитних губитака на нивоу сектора износиле су 13,6 милиона КМ. Посматрајући структуру пасиве, обавезе по узетим кредитима представљају основни извор средстава МКО и биљеже раст од 20,4% у односу на претходну годину. У рочној структури микрокредитног портфеља, највеће учешће имају дугорочни микрокредити са 94,4%. Након што је у 2020. години значајно побољшана рочна структура извора средстава када је већина краткорочних обавеза по узетим кредитима микрокредитних организација из ФБиХ замијењена са дугорочним кредитима, исти тренд је настављен у наредним годинама. Укупни капитал сектора на крају 2024. године износи 611 милиона КМ и биљежи повећање од 3,7% у односу на претходну годину. У структури капитала МКО сектора, капитал микрокредитних фондација чини 55,4%, док се на капитал микрокредитних друштава односи 44,6% укупног капитала сектора. У 2024. години капитал микрокредитних фондација и друштава растао је за 5,1% и 1,9% респективно. Основни извор капитала МКФ представља вишак прихода над расходима, који је на крају године износио 283,3 милиона КМ, односно 83,6% укупног капитала фондација. Слично, као и у случају МКФ доминантан утицај на раст капитала микрокредитних друштава имао је раст остварене добити у току године, тако да на крају 2024. нераспоређена добит чини 45,7% укупног капитала МКД, док основни капитал учествује са 49,7% у структури капитала микрокредитних друштава.

Микрокредитни сектор је у 2024. години остварио позитиван финансијски резултат у износу 74,5 милиона КМ, што представља повећање за 5,2% у односу на претходну годину. Укупни приходи износили су 304,8 милиона КМ, те су у поређењу са претходном годином виши за 15,1%. Посматрајући структуру прихода МКО, каматни приходи су и даље доминантан извор прихода сектора, те је захваљујући расту кредитне активности, остварен раст прихода по основу камата и накнада за 21,5% у 2024. години. Просјечна пондерисана ефективна каматна стопа на укупне микрокредите у ФБиХ у 2024. години је износила 23,06%, а у РС-у 33,93%. Каматне стопе у микрокредитном сектору оба ентитета кретале су се на приближно истим нивоима до краја 2020. године. Међутим, од првог квартала 2021. године, биљежи се значајни раст просјечних каматних стопа у Републици Српској (РС), услијед континуираног повећања просјечних стопа на краткорочне кредите веома малих износа (до 400 КМ), те су каматне стопе на релативно вишем нивоу задржане током 2022. године. Укупни расходи микрокредитног сектора износили су 224 милиона КМ и забиљежили су повећање од 18,5% у односу на претходну годину. На раст укупних расхода утицало је повећање каматних расхода, који су забиљежили раст за 42,9%, као и раст оперативних расхода који су били већи за 14,2% у односу на претходну годину.

У 2024. години обим пословања у сектору лизинга остао је врло скроман, те је и поред оствареног раста билансне суме учешће овог сектора у активи финансијских посредника и даље непромијењено и изразито ниско. На крају 2024. године дозволу за рад имала су четири лизинг друштва, те је у односу на крај претходне године број лизинг друштава исти. Укупна актива лизинг сектора износила је 568,5 милиона КМ и забиљежила је раст од 8,2% у односу на претходну годину. На два лизинг друштва, посматрано по величини активе, односи се 68,1% укупне активе лизинг сектора у БиХ. На финансијски лизинг односи се 78,5% вриједности уговора о лизингу, а на послове оперативног лизинга преосталих 21,5%. Вриједност новозакључених уговора финансијског и оперативног лизинга у 2024. износила је 314,7 милиона КМ, што је за 7,4% мање у односу на претходну годину. У структури потраживања по основу финансијског лизинга на нивоу лизинга сектора, посматрано према предмету лизинга, уговори који су одобрени по основу финансирања путничких возила и возила за обављање дјелатности учествују са 89,2%, док уговори по основу финансирања машина и опреме учествују са 10,8%. Према кориснику лизинга, највећи дио се односи на уговоре одобрене правним лицима (91%), те на уговоре одобрене физичким лицима (5,1%). Сектор лизинга је у 2024. години остварио позитиван финансијски резултат у износу од 8,8 милиона КМ, што представља повећање за 2,3 милиона КМ односно 34,5% у односу на претходну годину. Укупно приходи лизинг друштава су повећани за 8,3 милиона КМ, што представља повећање за 13,3% у односу на претходну годину.

Приходи од камата износе 32,9 милиона КМ, те чине 46,8% укупних прихода лизинг сектора, а исти су већи за 4,5 милиона КМ у односу на претходну годину. Оперативни приходи износе 37,2 милиона КМ са учешћем од 53% у укупним приходима лизинг сектора, и у поређењу са претходном годином повећани су за износ од 3,6 милиона КМ или 10,8%.

Сектор лизинга у БиХ је веома слабо развијен и недовољно искоришћен, а основне активности овог сектора и даље представљају одређени вид замјене класичних банкарских кредита, у највећој мјери правним лицима, имајући у виду да је финансирање путем лизинга за становништво неповољније у односу на кредитне пласмане банака због обавезе плаћања ПДВ-а на камату.

На тржишту осигурања је дошло до пораста активности поредећи с претходном годином. У 2024. години у БиХ су пословала 24 друштва за осигурање и једно друштво за реосигурање. Тренд раста премије осигурања из претходних година (са изузетком 2020. године) је настављен, а укупна обрачуната премија износила је 1,08 милијарди КМ, те је у односу на претходну годину забиљежила раст од 10,3%, док учешће премије у укупном БДП-у износи 2,1%. Од укупне обрачунате премије, на неживотна осигурања се односи 80,86%.

Слаба заступљеност добровољних врста осигурања и даље представља кључну слабост и лимитирајући фактор развоја тржишта осигурања у БиХ. Најзначајније учешће у укупној премији осигурања и даље има осигурање од аутомобилске одговорности (49,4%). Обрачуната премија на животна осигурања је износила 207,8 милиона КМ и забиљежила је пораст од 4,2% у односу на претходну годину. Укупне бруто исплаћене штете износе 469,7 милиона КМ и чине 43,3% укупне обрачунате премије.

У 2024. години дозволу за рад је имало 37 инвестиционих фондова, од чега 21 у ФБиХ и 16 у РС. Од укупно 37 инвестиционих фондова, 27 су отворени инвестициони фондови, док су 10 фондова затворени инвестициони фондови. Укупна вриједност нето имовине инвестиционих фондова на крају 2024. године износила је 1,1 милијарда КМ и већа је за 89,4 милиона КМ или 8,6% у односу на крај претходне године.

Укупан промет на бх. берзама је незнатно повећан у 2024. години и износио је 1,52 милијарде КМ, те биљежи раст од 3,1% у односу на претходну годину. Укупан промет на берзама је, као и у претходим годинама, под доминантним утицајем примарног тржишта дужничких хартија од вриједности ентитета, а за разлику од 2023. године у овој години су доминирале емисије ФБиХ. Тако је значајно повећање промета од 86,2% забиљежено на Сарајевској берзи (SASE), док је промет на Бањалучкој берзи (BLSE) у овој години мањи за 30,2% у односу на претходну годину.

Од укупног промета на Сарајевској берзи (SASE) остварено је 785,7 милиона КМ односно 51,6%, док је промет на Бањалучкој берзи (BLSE) износио 736,1 милион КМ или 48,4%. Од оствареног укупног промета на SASE на јавне понуде се односи 93,7%, што је највише посљедица емисија обвезница и трезорских записа ФБиХ.

Укупна тржишна капитализација у БиХ на крају 2024. године износи 12,74 милијарде КМ и у односу на претходну годину већа је за 9,3%. Повећање тржишне капитализације на SASE износило је 1,1 милијарда КМ (17,5%), док је тржишна капитализације на BLSE смањена за 53,2 милиона КМ (-1%) у односу на крај 2023. године. У осталим сегментима тржишта капитала на обје берзе није било значајнијих утицаја на раст промета у односу на претходну годину.

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ФИНАНСИЈСКА ИНФРАСТРУКТУРА

6. ФИНАНСИЈСКА ИНФРАСТРУКТУРА

6.1. Платни системи

У складу са својом законском обавезом ЦББиХ је и у 2024. години наставила успјешно да подржава и унапређује функције платног промета путем савремених обрачунских и платних система за извршавање међубанкарских трансакција. Платни промет се одвијао неометано кроз системе жироклиринга и бруто поравнања у реалном времену (RTGS). Одржавани су Централни регистар кредита (ЦРК) и Јединствени регистар рачуна пословних субјеката (ЈРРПС), а реализација трансакција путем међународног клиринга плаћања с иностранством се одвијала несметано. Од 2019. године жироклиринг систем усклађен је с начином рада у Европској унији (ЕУ), чиме је остварен један од предуслова за интеграцију платних система ЦББиХ у платне системе у ЕУ.

У току 2024. године забиљежен је раст броја трансакција и укупне вриједности свих трансакција кроз платне системе жироклиринга и RTGS-а. Укупна вриједност међубанкарских трансакција у платном промету у 2024. години већа је за 12,2%. Укупан број трансакција је већи за 6,2 % у односу претходну годину. Првих десет банака у БиХ по обиму трансакција је у 2024. години учествовало у укупном броју RTGS и жироклиринг међубанкарских трансакција са 78,02%, што представља смањење за 47 базних поена у односу на претходну годину. Међутим, повећано је учешће првих десет банака у укупној вриједности трансакција са 76,27% у 2023. години на 76,79 % у 2024. години.

Табела 6.1: Трансакције у међубанкарском платном промету

Година	Укупан број трансакција,	Укупан промет,	Просјечни дневни промет,	БДП/просјечан дневни промет
	умилионима	милиони КМ	милиони КМ	
2010.	31,8	67.779	263,7	94
2011.	32,5	76.653	298,3	87
2012.	33,8	81.533	318,5	81
2013.	35,8	76.605	298,1	88
2014.	37,9	87.859	341,9	79
2015.	39,1	85.106	326,1	87
2016.	40,0	88.380	338,6	86
2017.	41,1	96.243	370,2	85
2018.	42,3	102.670	393,4	83
2019.	43,6	123.046	471,4	74
2020.	43,8	105.132	398,2	85
2021.	48,0	122.403	470,8	79
2022.	49,7	145.825	583,3	78
2023.	50,8	163.096	627,3	80
2024.	53,3	183.042	709,4	72

Извор: ЦББиХ, БХАС

Повећање вриједности укупних трансакција у платном промету у 2024. години и бржа циркулација новца довели су до смањења броја дана који су потребни да би се извршиле трансакције у вриједности годишњег номиналног БДП (Табела 6.1.). Број унутарбанкарских трансакција повећан је за 7,1%, а међубанкарских за 5,1% у односу на исти период прошле године, а унутарбанкарске трансакције су и даље доминантне у укупном броју трансакција (67,1 милион трансакција). Вриједност унутарбанкарских трансакција у 2024. години је износила 150,16 милијарди КМ, док је вриједност међубанкарских трансакција износила 183,04 милијарди КМ.

У Табели 6.2. приказане су вриједности Herfindahl-Hirschman-овог индекса (HHI)[27] који илуструје концентрацију укупног броја и вриједности међубанкарских трансакција у платном промету за 10 банака с највећим учешћем у оба платна система (жироклиринг и RTGS). Иако се већина међубанкарског платног промета одвија између мањег броја великих банака, вриједности HHI индекса указују на умјерену концентрацију међубанкарских платних трансакција и непостојање системских ризика у платним системима. Анализирајући концентрацију међубанкарских платних трансакција у 10 највећих банака, при чему се банке из исте групације посматрају као једна банка, индекс концентрације се само благо повећава, али и даље указује на умјерену концентрацију.

Табела 6.2. Концентрација трансакција у међубанкарском платном промету (HHI)

Период	10 банака са највећим учешћем	
	Број трансакција	Вриједност трансакција
Децембар 2009.	1.233	1.413
Децембар 2010.	1.256	1.346
Децембар 2011.	1.230	1.287
Децембар 2012.	1.278	1.295
Децембар 2013.	1.337	1.378
Децембар 2014.	1.350	1.310
Децембар 2015.	1.314	1.305
Децембар 2016.	1.307	1.322
Децембар 2017.	1.320	1.349
Децембар 2018.	1.344	1.335
Децембар 2019.	1.397	1.471
Децембар 2020.	1.352	1.249
Децембар 2021.	1.373	1.264
Децембар 2022.	1.397	1.266
Децембар 2023.	1.411	1.248
Децембар 2024.	1.458	1.296

Извор: ЦББиХ

[27] *HHI је мјера концентрације и рачуна се као сума квадрата појединачних учешћа у посматраном сегменту. Индекс испод 1.000 поена указује на неконцентрисаност, од 1.000 до 1.800 поена умјерену, од 1.800 до 2.600 поена на високу концентрацију, преко 2.600 се сматра веома високом концетрацијом до максималних 10.000 када је концентрација монополска.*

ЦББиХ је у 2024. години наставила одржавати Централни регистар кредита физичких и правних лица (ЦРК), чиме се финансијским институцијама корисницима ове базе података обезбјеђују подаци о кредитној историји и тренутној задужености њихових постојећих или потенцијалних клијената и на тај начин омогућава да квалитетније процијене ризике приликом доношења одлука о одобравању пласмана.

ЦББиХ је такође наставила да одржава и Јединствени регистар рачуна пословних субјеката у БиХ у којем је на крају 2024. године било евидентирано 275.552 активних и 105.624 блокираних рачуна. Након надоградње система крајем 2018. године, ЈРРПС садржи све рачуне пословних субјеката који платни промет у БиХ обављају преко рачуна отворених у банкама и ЦББиХ. ЈРРПС првенствено користи комерцијалним банкама, порезним органима, органима управе, органима за провођење закона те осталим нивоима власти приликом откривања финансијских структура и трансакција које компаније и појединци могу да искористе на незаконит начин, нпр. за избјегавање плаћања пореза, прање новца и сл. Регистар такође пружа информације свим правним и физичким лицима која наплату својих потраживања морају да траже принудним путем преко овлаштених институција.

Међународни клиринг плаћања између банака из БиХ и Републике Србије и Црне Горе настављен је и у 2024. години те је кроз систем извршено укупно 12.779 платних налога чија је вриједност била 392,9 милиона евра, што указује на активно коришћење ове платформе за поравнање платних трансакција.

6.2 Регулаторни оквир

Централна банка БиХ у току 2024. године активно је наставила да врши активности на модернизацији платних система у БиХ путем улоге координатора у погледу приступања БиХ Јединственом подручју плаћања у еврима (SEPA – Single European Payment Area). Улазак у SEPA систем плаћања представља један од приоритета из Плана раста за Западни Балкан као и значајан искорак модернизације платних система имајући у виду многе користи наведеног система плаћања који се огледају кроз смањење накнада за прекогранична плаћања, боље повезивање с дијаспором, смањење неформалних новчаних токова као и привлачења страних инвестиција. Такође, Централна банка БиХ у сарадњи са Централном банком Италије ради на успостављању TIPS *(енгл.TARGET Instant Payment Settlement*) механизма који представља инстант плаћање у еурима и на тај начин омогућава послодавцима, привредницима или другим корисницима платних услуга да својим клијентима понуде пренос средстава у стварном времену сваким даном током године у што бржем временском периоду.

Управни одбор ЦББиХ је у септембру 2024. године усвојио Одлуку о измјенама Одлуке о утврђивању тарифе накнада за услуге које врши ЦББиХ. Циљ доношења Одлуке је убрзати трансакције уз већу транспарентност и ефикасност платног промета, стандардизовати трошкове платних трансакција, омогућити лакше управљање трошковима и поједноставити обрачун накнада за платне трансакције уз додатно унапређење квалитета услуга које комерцијалне банке нуде својим клијентима. Увођењем јединствене накнаде за обављање платних трансакција у жироклиринг систему и бруто поравнању у реалном времену (БПРВ), комерцијалним банкама у Босни и Херцеговини омогућава се једнообразно поступање без обзира на временски интервал поравнања међубанкарских трансакција. Такође, у циљу стимулисања депонената Централне банке Босне и Херцеговине на коришћење електронског банкарства, Одлуком о измјенама Одлуке о утврђивању тарифе накнада за услуге које врши Централна банка Босне и Херцеговине, мијења се и тарифа накнада за послове са депонентима у дијелу који се односи на коришћење електронског банкарства. Наведена Одлука ступила је на снагу 1. новембра 2024. године.

У циљу што ефикаснијег система управљања каматним ризиком у банкарској књизи (енг. Interest Rate Risk in the Banking Book - IRRBB) агенције за банкарство донијеле се одлуке о минималним стандардима за успостављање система управљања каматним ризиком у банкарској књизи[28], мјерења ризика стандардизованим приступом и супервизорским тестом нетипичних вриједности, те утврђивањем интерних капиталних захтјева за каматни ризик у банкарској књизи и унутрашње контроле за управљање каматним ризиком које су почеле с примјеном од 30. 6. 2025. године.

Након што је у јануару 2024. године у „Службеном гласнику РС" објављен Закон о електронском новцу РС[29], АБРС је у октобру 2024. усвојила сет подзаконских аката којим се уређује рад и омогућава лиценцирање друштава за издавање електронског новца, у складу с наведеним Законом. Овим подзаконским актима успоставља се регулаторни оквир којим се додатно уређује домаће тржиште и уводе савремене финансијске услуге с међународног тржишта. Усвајањем наведених подзаконских аката направљени су предуслови за развој нових дигиталних финансијских услуга на домаћем тржишту путем уређења процеса за добијање дозволе и пословања друштва за издавање електронског новца. Након што је успостављен регулаторни оквир који препознаје коришћење електронског новца, АБРС је једној компанији која се бави издавањем дигиталног новца додијелила дозволу за пословање у РС.

[28] *Одлука о измјенама и допуни Одлуке о управљању каматним ризиком у банкарској књизи („Службене новине ФБиХ", бр. 48/25); Одлука о управљању каматним ризиком у банкарској књизи („Службени гласник РС", бр. 06/24).*

[29] *Закон о електронском новцу РС („Службени гласник РС", бр: 1/24)*

АБРС је у септембру 2024. године с циљем ублажавања негативних економских посљедица узрокованих отежаним условима пословања привредних друштава у РС, која су погођена тешком економском ситуацијом и којима је ограничено пословање, усвојила Одлуку о привременим мјерама за одобравање олакшица физичким лицима за измирење кредитних обавеза[30]. Наведеном Одлуком се прописују привремене олакшице физичким лицима у процесу измирења кредитних обавеза. Такође, АБРС је усвојила Одлуку о привременој мјери очувања капитала банке[31] у циљу јачања капиталне основе банака у условима економске нестабилности, гдје се уводи обавеза подношења захтјева од стране банке и давање сагласности од стране АБРС за исплату добити остварене у претходној пословној години с циљем повећања отпорности банке на финансијске шокове.

Да би се ублажили ризици настали након природне катастрофе у октобру 2024. године, која је задесила одређени број општина у Федерацији БиХ, и у априлу 2025. године у Републици Српској, агенције за банкарство донијеле су привремене одлуке о посебним мјерама које банке примјењују у ванредним околностима[32] с циљем ублажавања негативних економских посљедица и очувања стабилности банкарског сектора путем одобравања олакшица клијентима банке који су директно или индиректно погођени негативним посљедицама ванредних околности те посебним правилима за управљање кредитним ризиком, које банка примјењује у случају да одобри посебне мјере клијенту.

У циљу очувања стабилности банкарског сектора, агенције за банкарство су у току 2024. године продужиле Одлуке о привременим мјерама за ублажавање ризика раста каматних стопа[33] до 31. 12. 2025. године.

У складу са законским одредбама, а у циљу одржавања еквиваленције домаћег регулаторног оквира са ЕУ, очувања и јачања стабилности банкарског система и ограничавања системских ризика, те правовременог управљања кредитним ризиком и повећањем отпорности банака, надлежне агенције за банкарство у БиХ су усвојиле одлуке о начину, односно методологији за утврђивање системски значајних банака и заштитног слоја капитала за системски значајне банке у четвртом кварталу 2024. године[34], што је детаљније објашњено у Текстном оквиру 5.

Текстни оквир 5: Појам, значење и методологија за утврђивање системски значајних банака

Један од предуслова успјешног очувања финансијске стабилности јест благовремена идентификација системских ризика. Иако не постоји јединствена дефиниција појма системски ризик, према дефиницији Европске централне банке, системски ризик представља ризик да ће финансијска нестабилност постати толико раширена да ће онемогућити функционисање финансијског система и створити негативне посљедице за реалну економију, односно угрозити економски раст и благостање друштва. Шокови који дјелују као окидач за развој таквог догађаја могу бити егзогени и ендогени. Извор егзогеног шока је изван финансијског система (нпр. природне катастрофе, пандемија, рат), или може бити повезан с економијом (нпр. макроекономски поремећаји, односно гомилање прекомјерних макроекономских неравнотежа), док се ендогени шок јавља унутар самог финансијског система и може бити узрокован колективним понашањем финансијских институција или једне значајне финансијске институције. Финансијски систем је изузетно осјетљив и рањив на утицај системских ризика због специфичне структуре биланса банака у којима је доминантно учешће краткорочнијих обавеза/депозита и кредитних пласмана дужих доспијећа из чега произлази ризик рочне трансформације за банке. Такође, комплексна повезаност финансијских институција (нпр. по основу изложености на међубанкарском тржишту, кроз платне системе или инвестиција у инструменте истих финансијских субјеката) омогућује брзо ширење шокова кроз цијели систем. Поред тога, на вриједност финансијских инструмената снажно утичу очекивања и повјерење учесника на финансијским тржиштима.

Системски ризик и његово заразно ширење се често вежу уз постојање системски значајних финансијских институција. Системски значајна банка је банка чије би погоршање финансијског стања или престанак рада имали озбиљне негативне посљедице на стабилност финансијског система. Из тог разлога потребно је предузети мјере у погледу посебног третмана ових институција у односу на друге институције, с обзиром на њихов значај за финансијску стабилност.

[30] *Одлука о привременим мјерама за одобравање олакшица физичким лицима за измирење кредитних обавеза („Службени гласник РС", бр. 84/24)*

[31] *Одлука о привременој мјери очувања капитала банке („Службени гласник РС", бр. 84/24)*

[32] *Одлука о посебним мјерама које банке примјењују у ванредним околностима - поплаве из октобра 2024. године („Службене новине Федерације БиХ", бр. 79/24); Одлука о привременим мјерама банкама за ублажавање негативних економских посљедица узрокованих ванредним околностима – поплавама из марта/априла 2025. године.*

[33] *Одлука о измјени одлуке о привременим мјерама за ублажавање ризика раста каматних стопа („Службене новине Федерације БиХ", бр. 41/24), Одлука о измјени одлуке о привременим мјерама за ублажавање ризика раста каматних стопа („Службени гласник РС", бр. 95/24).*

[34] *Одлука о начину утврђивања системски значајне банке и заштитног слоја капитала за системски значајну банку ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 96/24) и Одлука о методологији за утврђивање системски значајних банака и заштитног слоја капитала за системски значајне банке („Службени гласник Републике Српске", бр.109/24) и Одлука о заштитном слоју капитала за системски значајне банке („Службени гласник Републике Српске", бр.109/24).*

Одбор за финансијску стабилност (енгл. Finansial Stability Bord - FSB) држава чланица Г–20 у сарадњи с Базелским комитетом за супервизију банака (енгл. Basel Committee for Banking Supervision - BCSB) и националним надлежним органима, од 2011. године идентификује глобалне системски значајне банке (G-SIB). Глобалне системски значајне институције су велике, међународно активне и међусобно високо повезане институције, које могу утицати на стабилност глобалног финансијског система. Њихов попис сваке године на својим интернетским страницама објављује Одбор за финансијску стабилност (FSB). Европска банкарска агенција (ЕБА) пружа смјернице за идентификацију системски значајних финансијских институција унутар ЕУ од 2014. године. У складу с наведеним смјерницама, национална надлежна тијела су обавезна идентификирати глобалне системски значајне институције (G-SII) и друге системски значајне институције (O-SII), које су кључне за националне привреде и националне финансијске системе.

Методологија за утврђивање листе системски значајних банака у ФБиХ и РС настала је као резултат потребе да се у БиХ диференцирају системски значајне банке од осталих банака у систему. Такође је важно нагласити да је методологија усклађена са најбољим међународним праксама на основу начела Базелског комитета за супервизију банака, прилагођених специфичностима банкарског система у БиХ.

Системски значајне банке се одређују на основу сљедећа четири критеријума: величина, повезаност са осталим учесницима у финансијском сектору, замјењивост у финансијском сектору и сложеност пословања. У складу с одлукама надлежних агенција за банкарство критеријум величине одређује се на основу само једног индикатора, с припадајућим пондером од 25% у укупној вриједности коефицијента, док се критеријуми повезаности, замјењивости и комплексности одређују на основу три групе различитих индикатора, с припадајућим пондерима од 8,33% у укупној вриједности коефицијента. Преглед критеријума, индикатора и припадајућих пондера приказан је у Табели ТО 5.1.

Табела ТО 5.1: Критеријуми за утврђивање системски значајних банака у БиХ

Критеријум	Индикатори прилагођени BCBS приступ за БиХ	Пондер индикатора
Величина	Укупна имовина (нето)	25%
Повезаност	Депозити банака и небанкарских финансијских институција (резиденти)	8,33%
	Кредити банкама и небанкарским финансијским институцијама (резиденти)	8,33%
	Неосигурани депозити (изузев депозита опште државе, банкарских институциа и осталих финансиских институциа)	8,33%
Замјењивост	Депозити становништва и приватних предузећа (резиденти)	8,33%
	Кредити становништва и приватних предузећа (резиденти)	8,33%
	Вриједност међубанкарских безготовинских платних трансакциа	8,33%
Комплексност	Дужничке хартије од вриједности (резиденти)	8,33%
	Обавезе према нерезидентима	8,33%
	Потраживања од нерезидената	8,33%

На основу припадајућих распона коефицијента системске значајности банке одређује се обавеза одржавања заштитног слоја капитала за системски значајну банку. Заштитни слој капитала за системски значајну банку је макропруденцијални инструмент чији је циљ побољшање способности апсорпције губитака системски значајних институција, односно ограничење ширења заразе која може произићи из инсолвентности или уопште стресне ситуације системски важних институција. Ентитетске агенције ће одредити стопу заштитног слоја капитала за системски значајну банку у распону од 0% до 3% укупног износа изложености ризику банке, зависно од вриједности коефицијента системске значајности банке. Системски значајне банке обвезне су одржавати додатни заштитни слој капитала у облику редовног основног капитала. Агенције ће утврђивати и једном годишње ажурирати листу системски значајних банака у ФБиХ и у РС, најкасније до краја текуће године, а на основу података банака на појединачној основи закључно с крајем претходне године.

Народна скупштина Републике Српске средином маја 2025. године усвојила је Закон о измјенама и допунама Закона о банкама[35], којим се одређује постепено смањење стопе адекватности регулаторног капитала са 12% на 10%, почевши од 31. 12. 2026. године. Такође, наведеним измјенама Закона, предвиђено је да Агенција може утврдити референтну каматну стопу просјечног трошка финансирања банкарског сектора Републике Српске, која се може уговорити као промјенљиви елемент промјенљиве номиналне каматне стопе, те да Агенција доноси акт којим уређује начин обрачуна референтне каматне стопе. Усвојеним измјенама и допунама наведеног Закона између осталог уводи се и забрана наплате више врста накнада које су банке обрачунавале својим клијентима. Према усвојеним измјенама закона, банке више неће имати право наплаћивања накнада за слање опомене због кашњења у измирењу обавеза, накнада које се односе на вођење кредитне партије или интерне поступке књижења.

[35] *Закон о измјенама и допунама Закона о банкама Републике Српске („Службени гласник РС", бр. 45/25).*

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

СТАТИСТИЧКИ ДОДАТАК

Табела А1: Индекс цијена некретнина (2015=100)

		Сарајево	Мостар	Зеница	Тузла	Бања Лука	Бијељина	Требиње	УКУПНО
2004.	Q1	58	71	47					**60**
	Q2	58	70	46					**59**
	Q3	58	70	47					**59**
	Q4	59	68	46					**60**
2005.	Q1	61	66	48					**61**
	Q2	61	70	47					**61**
	Q3	63	67	47					**62**
	Q4	66	70	50					**65**
2006.	Q1	69	72	53					**68**
	Q2	74	71	49					**71**
	Q3	73	70	52					**70**
	Q4	80	60	55					**74**
2007.	Q1	87	73	56					**83**
	Q2	98	76	67					**93**
	Q3	108	73	72					**98**
	Q4	117	77	74					**105**
2008.	Q1	125	85	78	95				**112**
	Q2	133	82	84	98				**119**
	Q3	132	83	88	106				**120**
	Q4	138	87	99	107				**126**
2009.	Q1	129	104	101	97				**120**
	Q2	120	101	100	100				**114**
	Q3	115	105	100	107				**112**
	Q4	111	104	93	115				**109**
2010.	Q1	111	100	99	112				**108**
	Q2	111	110	101	110				**110**
	Q3	107	104	99	105				**106**
	Q4	106	106	107	104				**106**
2011.	Q1	105	107	105	97				**105**
	Q2	105	103	107	89				**103**
	Q3	104	98	102	91				**102**
	Q4	105	104	102	89				**103**
2012.	Q1	105	112	101	102				**106**
	Q2	104	101	109	96				**103**
	Q3	101	104	95	94				**100**
	Q4	100	101	103	96				**100**
2013.	Q1	101	108	105	93				**102**
	Q2	99	109	104	90				**100**
	Q3	98	105	97	94				**99**
	Q4	97	109	106	90				**99**
2014.	Q1	98	104	98	95				**99**
	Q2	96	102	97	93				**97**
	Q3	98	94	99	99				**98**
	Q4	98	96	101	92				**98**

		Сарајево	Мостар	Зеница	Тузла	Бања Лука	Бијељина	Требиње	УКУПНО
2015.	Q1	98	101	100	98	93	102	103	**98**
	Q2	101	99	99	101	109	82	97	**101**
	Q3	98	103	102	100	101	92	99	**100**
	Q4	102	97	99	100	101	118	101	**101**
2016.	Q1	98	94	97	96	96	68	106	**97**
	Q2	99	97	104	99	102	93	100	**100**
	Q3	102	114	101	96	106	89	106	**104**
	Q4	103	113	104	98	106	94	105	**105**
2017.	Q1	103	110	104	97	100	93	98	**102**
	Q2	104	96	105	97	98	94	89	**100**
	Q3	103	104	104	103	98	102	102	**102**
	Q4	107	93	105	100	96	100	97	**102**
2018.	Q1	107	103	103	100	100	96	103	**104**
	Q2	108	110	102	100	98	100	101	**105**
	Q3	108	104	102	102	98	99	108	**105**
	Q4	109	106	102	104	100	98	108	**106**
2019.	Q1	112	105	106	103	104	97	111	**108**
	Q2	113	110	109	109	97	99	106	**109**
	Q3	112	109	113	109	97	102	108	**108**
	Q4	115	108	107	108	100	104	110	**111**
2020.	Q1	115	109	112	110	95	103	107	**111**
	Q2	116	122	125	103	101	109	94	**113**
	Q3	117	113	123	118	100	104	114	**114**
	Q4	118	106	121	117	96	102	103	**113**
2021.	Q1	119	112	123	121	103	99	124	**116**
	Q2	121	117	127	120	109	105	122	**118**
	Q3	124	113	126	126	112	111	133	**121**
	Q4	128	107	131	130	113	117	132	**125**
2022.	Q1	138	114	134	136	128	127	128	**133**
	Q2	141	123	139	137	126	126	138	**136**
	Q3	149	127	144	137	133	139	136	**142**
	Q4	156	129	141	139	143	131	145	**148**
2023.	160	119	157	157	150	135	158	151	**133**
	168	125	175	166	143	147	155	158	**136**
	179	130	178	177	150	150	176	168	**143**
	180	133	178	184	153	146	194	171	**148**
2024.	Q1	178	136	181	182	164	169	169	171
	Q2	192	143	195	184	163	169	208	181
	Q3	203	160	191	193	170	179	178	191
	Q4	202	164	223	195	170	184	147	**191**

Извор: ЦББиХ

Табела А2: Индикатори финансијског здравља

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Адекватност капитала											
Стопа основног капитала	15,2	14,3	13,8	15,0	14,8	16,5	17,5	18,1	18,7	18,7	18,7
Стопа регулаторног капитала	17,8	16,3	14,9	15,8	15,7	17,5	18,0	19,2	19,6	19,6	19,7
Стопа редовног основног капитала	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	16,5	17,5	18,1	18,7	18,7	18,7
Стопа финансијске полуге	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	10,5	10,2	10,0	9,9	10,1
NPL умањени за резервисања према регулаторном капиталу	26,4	24,6	24,9	17,6	13,5	11,4	9,6	7,4	7,0	4,7	3,8
Велике изложености у односу на капитал	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	81,4	83,8	103,3
Квалитет активе											
Неквалитетна актива према укупној активи	11,3	10,5	10,0	8,3	7,1	6,2	5,2	3,4	3,2	2,5	2,1
Неквалитетни кредити према укупним кредитима	15,1	14,2	13,7	11,8	10,0	8,8	7,4	6,1	5,8	4,5	3,8
Резервисање за NPL према неквалитетним кредитима	66,7	69,7	71,2	74,4	76,7	77,4	77,0	78,4	78,4	81,4	81,7
Концентрација кредита према економској дјелатности	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	73,1	72,0	71,3	71,7	71,2
Профитабилност											
Повратна просјечну активу	-0,1	0,8	0,3	1,1	1,4	1,3	1,4	0,7	1,3	1,6	2,0
Повратна просјечни капитал	-1,2	4,5	0,9	6,2	9,0	8,5	9,1	5,6	9,6	12,0	15,0
Нето приход од камата према укупном приходу	62,3	61,6	62,0	60,4	58,3	58,8	56,8	56,0	59,2	56,6	63,3
Приход по основу трговања финансијским инструментима према укупном приходу	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0
Некаматни расходи према укупном приходу	101,2	85,7	94,5	80,7	73,3	74,0	71,0	83,0	60,1	55,7	52,6
Трошкови плата и доприноса према некаматним расходима	28,1	32,9	29,2	31,5	32,9	33,2	34,1	29,8	43,8	44,1	42,8
Ликвидност											
Ликвидна средства према укупним средствима	26,2	26,6	26,2	26,9	28,1	29,3	29,2	28,6	30,7	30,5	29,0
Ликвидна средства према краткорочним финансијским обавезама	65,9	65,6	61,9	61,6	59,9	60,4	61,0	51,3	51,3	48,4	47,2
Коефицијент покрића ликвидности (LCR)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	216,9	213,8	218,1
Коефицијент нето стабилних извора финансирања (НСФР)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	168,8	163,5	159,9
Депозити према кредитима	87,2	92,4	96,9	101,7	105,1	109,6	112,7	120,7	130,3	130,8	131,0
Краткорочне финансијске према укупним финансијским обавезама	47,2	48,1	50,3	52,1	55,7	57,2	56,2	65,4	68,8	72,6	71,1
Девизни ризик											
Индексирани и кредити у страним валутама према укупним кредитима	68,8	68,0	67,1	62,6	60,1	56,7	53,9	53,9	50,2	43,3	37,6
Обавезе у страним валутама према укупним финансијским обавезама	63,8	62,7	60,3	57,4	55,1	53,3	50,7	48,1	44,4	42,5	41,2
Нето отворена позиција	5,7	9,0	8,3	1,6	-0,2	2,1	3,4	4,2	4,0	1,0	1,5
Број банака	23	23	23	23	23	23	23	23	22	21	21

Извор: ЦББиХ

Напомена: Компилација ФСИ за банкарски сектор БиХ од четвртог квартала 2021. године базира се на Водичи за компилацију индикатора финансијског здравља Међународног монетарног фонда из 2019. године. Вриједности индикатора су ретроактивно прерачунате за све периоде у складу са новом методологијом.

Табела А3: Преглед укупне имовине, кредита, депозита и финансијског резултата банака у БиХ, 31.12.2023. (у хиљадама КМ)

	Банка	Укупна имовина		Кредити		Депозити		Добитак / Губитак	
		Износ	%	Износ	%	Износ	%	Износ	%
1.	Привредна банка Сарајево д.д. Сарајево	663.017	1,5	405.268	1,6	535.756	1,6	11.537	1,4
2.	УНИОН банка д.д. Сарајево	1.282.042	3,0	555.773	2,2	1.090.053	3,2	5.779	0,7
3.	НЛБ банка д.д. Тузла	1.959.333	4,6	1.276.255	4,9	1.622.656	4,7	27.574	3,3
4.	АСА банка д.д. Сарајево	3.348.385	7,8	2.040.217	7,9	2.906.810	8,4	55.835	6,6
5.	"BOSNA BANK INTERNATIONAL" д.д. Сарајевио	1.651.356	3,8	1.117.351	4,3	1.398.033	4,1	26.609	3,2
6.	INTESA SANPAOLO BANKA д.д. Босна и Херцеговина	2.952.130	6,9	1.928.609	7,5	2.291.244	6,6	26.732	3,2
7.	Raiffeisen bank д.д. Сарајево	5.673.102	13,2	3.079.342	11,9	4.645.342	13,5	143.320	17,1
8.	Ziraatbank БХ д.д.	1.586.668	3,7	1.042.434	4,0	1.189.527	3,5	36.296	4,3
9.	ProCredit bank д.д. Сарајево	1.052.045	2,5	690.368	2,7	856.949	2,5	8.341	1,0
10.	Sparkasse Bank д.д. Сарајево	2.372.696	5,5	1.592.885	6,2	1.940.026	5,6	38.538	4,6
11.	Комерицјално инвестициона банка д.д. Велика Кладуша	136.711	0,3	59.466	0,2	103.541	0,3	1.938	0,2
12.	Addiko bank д.д. Сарајево	1.313.951	3,1	604.462	2,3	1.079.048	3,1	24.951	3,0
13.	UniCredit bank д.д. Мостар	8.071.797	18,8	4.708.098	18,3	6.442.821	18,7	185.369	22,1
14.	UniCredit bank а.д. Бања Лука	1.439.269	3,4	819.212	3,2	1.101.559	3,2	33.266	4,0
15.	Addiko bank а.д. Бања Лука	1.076.660	2,5	709.263	2,7	843.041	2,4	21.258	2,5
16.	Наша банка а.д. Бијељина	336.012	0,8	206.822	0,8	268.286	0,8	2.219	0,3
17.	Нова банка а.д. Бања Лука	3.040.187	7,1	1.897.294	7,4	2.280.618	6,6	86.042	10,2
18.	НЛБ банка а.д. Бања Лука	2.302.529	5,4	1.291.701	5,0	1.813.692	5,3	56.402	6,7
19.	Atos bank а.д. Бања Лука	1.273.491	3,0	812.457	3,1	955.540	2,8	34.063	4,1
20.	Банка Поштанска штедионица а.д. Бања Лука	556.256	1,3	310.516	1,2	446.534	1,3	1.449	0,2
21.	МФ банка а.д. Бања Лука	831.416	1,9	647.899	2,5	644.905	1,9	12.461	1,5
УКУПНО		**42.919.053**	**100**	**25.795.691**	**100**	**34.455.981**	**100**	**839.979**	**100**

Табела А4: Статусне промјене банака у периоду 2001 - Q2 2024. година

Број	Банка	Врста промјене	Датум промјене
1	Sparkasse Bank д.д Босна и Херцеговина Сарајево	Sparkasse Bank д.д. Сарајево промијенила име у Спаркассе Банк д.д. БиХ Сарајево	Q3 2014
	Sparkasse Bank д.д Сарајево	АБС банка д.д. Сарајево промијенила име у Sparkasse Bank д.д. Сарајево	Q3 2009
	АБС банка д.д. Сарајево	Постала чланица Steiermaerkische Bank und Sparkassen AG, Erste Group	Q4 2006
	Шех-ин банка д.д. Зеница	Припојена АБС банци д.д. Сарајево	Q2 2002
2	Bosna Bank International (BBI) д.д. Сарајево		
3	Привредна банка Сарајево д.д. Сарајево	БОР банка д.д. Сарајево промијенила име у Привредна банка Сарајево д.д. Сарајево	Q1 2017
	БОР банка д.д. Сарајево	БОР банци д.д. Сарајево припојена Привредна банка Сарајево д.д. Сарајево	Q4 2016
	Привредна банка Сарајево д.д. Сарајево	Привредна банка Сарајево д.д. Сарајево припојена БОР банци д.д. Сарајево	Q4 2016
4	UniCredit Bank д.д Мостар		
	UniCredit Загребачка банка БиХ д.д. Мостар	UniCredit Загребачка банка БиХ промијенила име у UniCredit Bank д.д. Мостар	Q1 2008
	Загребачка банка БиХ д.д. Мостар	Спајање са Универзал банком д.д. Сарајево у UniCredit Bank Загребачку банку БиХ	Q3 2004
	Универзал банка д.д. Сарајево	Спајање са Загребачком банком БХ д.д. Мостар у UniCredit Загребачку банку БиХ	Q3 2004
	ХВБ Централ профит банка д.д. Сарајево	ХВБ Централ профит банка Сарајево припојена UniCredit Загребачкој банци БиХ	Q1 2008
	ХВБ банка д.д. Сарајево	Спајање са Централ Профит банком у ХВБ Централ Профит банку д.д. Сарајево	Q4 2004
	Централ профит банка д.д. Сарајево	Спајање са ХВБ банком д.д. Сарајево у ХВБ Централ Профит банку д.д. Сарајево	Q4 2004
	Травничка банка д.д. Травник	Припојена Централ Профит банци д.д. Сарајево	Q4 2002
5	UniCredit Bank а.д. Бања Лука	Нова Бањалучка банка а.д. Бања Лука промијенила име	Q2 2008
	Нова бањалучка банка а.д. Бања Лука	Припојена ХВБ групацији, наставила пословање као засебно правно лице	Q4 2005
	Бањалучка банка а.д. Бања Лука	Приватизована и промијенила име у Нова Бањалучка банка а.д. Бања Лука	Q1 2002
6	Addiko Bank d.d. Sarajevo		
	Hypo Alpe Adria Bank д.д. Мостар	Hypo Alpe Adria Bank д.д. Мостар промијенила име и сједиште	Q4 2016
7	Addiko Bank а.д. Бања Лука		
	Hypo Alpe Adria Bank а.д. Бања Лука	Hypo Alpe Adria Bank а.д. Бања Лука промијенила име	Q4 2016
	Кристал банка а.д. Бања Лука	Кристал банка а.д. Бања Лука промијенила име	Q3 2003
8	АСА банка д.д. Сарајево		
	АСА банка Наша и снажна д.д. Сарајево	Припојена АСА банци д.д. Сарајево	Q4 2022
	АСА банка Наша и снажна д.д. Сарајево	Sberbank ВН д.д. Сарајево у поступку реструктурирања промијенила власништво	Q2 2022
	Вакуфска банка д.д. Сарајево	Припојена АСА банци д.д. Сарајево	Q4 2021
	Инвестиционо комерцијална банка (ИКБ) д.д. Зеница	ИКБ д.д. Зеница промијенила сједиште и назив у АСА банка д.д. Сарајево	Q4 2016
	МОЈА банка д.д. Сарајево	МОЈА банка д.д. Сарајево припојена Инвестиционо комерцијалној банци д.д. Зеница	Q3 2016
	ФИМА банка д.д. Сарајево	Промијенила име у МОЈА банка д.д. Сарајево	Q4 2010
	ВАБА банка д.д. Сарајево	Промијенила име у ФИМА банка д.д. Сарајево	Q3 2007
	Валидус банка д.д. Сарајево	Промијенила име у ВАБА банка д.д. Сарајево	Q1 2007
	Љубљанска банка д.д. Сарајево	Основана Валидус банка преузела дио активе и пасиве Љубљанске банке д.д. Сарајево	Q3 2006
	АСА банка Наша и снажна д.д. Сарајево	Sberbank д.д. Сарајево промијенила име у АСА банка Наша и снажна д.д.Сарајево	Q2 2022
	Sberbank д.д. Сарајево	АСА Finance д.д. Сарајево постала власник Sberbank д.д. Сарајево	Q1 2022
	Sberbank д.д. Сарајево	Volksbank д.д. Сарајево промијенила име у Sberbank д.д. Сарајево	Q1 2013
	Volksbank д.д. Сарајево	Sberbank групација преузела Volksbank д.д. Сарајево	Q1 2012
9	Комерцијално инвестициона банка (КИБ) д.д Велика Кладуша		
10	НЛБ банка д.д. Сарајево		
	НЛБ Тузланска банка д.д. ТузлаNLB Tuzlanska banka d.d. Tuzla	НЛБ Тузланска банка д.д. Тузла промијенила сједиште и име у НЛБ Банка д.д. Сарајево	Q1 2012
	Тузланска банка д.д. Тузла	Тузланска банка д.д. Тузла промијенила име у НЛБ Тузланска банка д.д Тузла	Q3 2006
	Comercebank банчна скупина НЛБ д.д. Сарајево	Припојена Тузланској банци д.д. Тузла	Q3 2006
11	НЛБ банка а.д. Бања Лука		
	НЛБ Развојна банка а.д. Бања Лука	НЛБ Развојна банка а.д. Бања Лука промијенила име у НЛБ а.д. Бања Лука	Q4 2015
	ЛХБ банка а.д. Бања Лука	Спајање са Развојном банком југоисточне Европе у НЛБ Развојна банка а.д. БЛ	Q2 2006
	Развојна банка југоисточне Европе а.д. Бања Лука	Спајање са ЛХБ банком а.д. Бања Лука у НЛБ Развојну банку а.д. Бања Лука	Q2 2006
12	Raiffeisen Bank д.д. БиХ, Сарајево		
	Raiffeisen Bank ХПБ д.д. Мостар	Припојена Raiffeisen банци д.д. Сарајево	Q1 2003
13	ProCredit Bank д.д. Сарајево	Microenterprise bank д.д. Сарајево промијенила име у ProCredit Bank	Q4 2003

Број	Банка	Врста промјене	Датум промјене
14	ZiraatBank БЈ д.д. Сарајево	Turkish Ziraat Bank Bosnia д.д. Сарајево промијенила име у Ziraat Bank BH	Q1 2013
15	Union banka d.d. Sarajevo		
16	Atos bank a.д. Бања Лука	Sberbank a.д. Бања Лука промијенила име у Atos bank a.д. Бања Лука	Q2 2022
	Sberbank a.д. Бања Лука	Нова банка a.д. Бања Лука у поступку реструктурирања постала власник Sberbank a.д. Бања Лука	Q2 2022
	Sberbank a.д. Бања Лука	Volksbank a.д. Бања Лука промијенила име	Q1 2013
	Volksbank a.д. Бања Лука	Sberbank групација преузела Volksbank a.д. Бања Лука	Q1 2012
	Zepter Komerc банка a.д. Бања Лука	Постала чланица Volksbank International AG, промијенила име у Volksbank a.д. БЛ	Q3 2007
17	Intesa Sanpaolo banka д.д. БиХ		
	УПИ банка д.д. Сарајево	Промијенила име у Intesa Sanpaolo банка д.д БиХ	Q3 2008
	ЛТ Господарска банка д.д. Сарајево	Припојена УПИ банци д.д. Сарајево	Q3 2007
	Господарска банка д.д. Сарајево	Спајање са ЛТ Комерцијалном банком Ливно у ЛТ Господарску банку д.д. Сарајево	Q1 2003
	ЛТ Комерцијална банка д.д. Ливно	Спајање са Господарском банком Сарајево у ЛТ Господарску банку д.д. Сарајево	Q1 2003
18	Нова банка a.д. Бања Лука	Нова банка a.д. Бијељина промијенила сједиште	Q3 2007
	Агропром банка a.д. Бања Лука	Припојена Новој банци a.д. Бијељина	Q1 2003
19	Наша банка a.д. Бања Лука		
	Наша банка a.д. Бијељина	Промијенила име у Наша банка a.д. Бања Лука	Q2 2024
	Павловић Интернационал банка a.д. Слободмир Бијељина	Промијенила име у Наша банка a.д. Бијељина	Q4 2019
	Привредна банка a.д. Добој	Припојена Pavlović International банци	Q2 2003
	Привредна банка a.д. Брчко	Припојена Pavlović International банци	Q4 2002
	Семберска банка a.д. Бијељина	Припојена Pavlović International банци	Q4 2001
20	Банка Поштанска штедионица a.д. Бања Лука		
	Комерцијална банка a.д. Бања Лука	Комерцијална банка промијенила име у Банка Поштанска штедионоца a.д. Бања Лука	Q1 2022
	Комерцијална банка a.д. Бања Лука	Банка Поштанска штедионица a.д. Београд купила Комерцијалну банку a.д. Бања Лука	Q4 2021
21	МФ банка a.д. Бања Лука		
	ИЕФК банка a.д. Бања Лука	Промијенила име у МФ банка a.д. Бања Лука	Q3 2010

	Бнаке којима су одузете дозволе за рад у 2002. години:	Датум промјене
1	Camelia банка д.д. Бихаћ	Q1 2002
2	Привредна банка a.д. Градишка	Q1 2002
3	Екватор банка a.д. Бања Лука	Q1 2002
4	International Commercial Bank Bosnia д.д Сарајево	Q3 2002
5	Банка за југоисточну Европу a.д. Бања Лука	Q4 2002
6	Привредна банка a.д. Српско Сарајево	Q4 2004
7	Господарска банка д.д. Мостар	Q4 2004
8	Љубљанска банка д.д. Сарајево	Q3 2006
9	Херцеговачка банка д.д. Мостар	Q3 2012
10	Postbank БХ Поштанска банка БиХ д.д. Сарајево	Q2 2013
11	Бобар банка a.д. Бијељина	Q4 2014
12	Банка Српске a.д. Бања Лука	Q2 2016
13	Вакуфска банка д.д. Сарајево	Q4 2021
14	АСА банка Наша и снажна д.д.Сарајево	Q4 2022

Извор: ЦББиХ

ISSN 1840-4111